

ΕΛΕΓΧΟΣ

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

| | |
|-----------------------|-------------|
| ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ | |
| ΑΡ. ΕΙΣ. | 65237 |
| COMP. | 43784 |
| ΤΑΣΗ | 332.673 ΓΟΝ |
| ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ | |



00165237

ΣΟΧΤΕΛΑ

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

| Αριθμός | Όνομα | Επίσημο |
|---------|-------|---------|
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |

Δήλωση

Η διατριβή αυτή αποτελεί πρωτότυπο αρχείο και εκπονήθηκε αποκλειστικά και μόνο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Τίτλου «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική», του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Γοναλάκη Χρυσάνθη

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Περίληψη

Στόχος της παρούσας διατριβής είναι η εμπειρική έρευνα της υπόθεσης ότι οι μεταβλητές του ΑΕΠ, της παραγωγικότητας της εργασίας και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων κάθε χώρας, συμβάλλουν στην προσέλκυση των ΞΑΕ (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις) στις μεσογειακές χώρες της Ευρώπης.

Στη διατριβή αυτή σημαντικό σημείο αναφοράς αποτελεί η διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων των ΞΑΕ στο περιβάλλον μιας οικονομικής ένωσης. Η βασική θεωρητική θέση είναι ότι η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει τις συνθήκες για την όξυνση του ανταγωνισμού, ο οποίος συνεπάγεται μείωση του κόστους παραγωγής με πιθανό αποτέλεσμα την προσέλκυση των ΞΑΕ. Παράγοντες οι οποίοι συντελούν προς αυτή την κατεύθυνση είναι η κατάργηση του προστατευτισμού και η δημιουργία υγιούς Οικονομικής και Εμπορικής πολιτικής στη χώρα υποδοχής. Αναπόσπαστα τμήματα των παραγόντων αυτών είναι η εισαγωγή νέας τεχνολογίας, η έρευνα και ανάπτυξη, η μείωση της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας, η εκπαίδευση και η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου των επιχειρήσεων. Συνέπεια αυτών των νέων συνθηκών είναι η επανεξέταση των κλασσικών προσδιοριστικών παραγόντων των ΞΑΕ, όπως το ΑΕΠ ή το μέγεθος της αγοράς, η φορολογία και η εκπαίδευση.

Στο δεύτερο μέρος οι υπό εξέταση χώρες είναι η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία. Με βάση ιστορικά ετήσια στατιστικά στοιχεία τα οποία εκτείνονται από το 1997 έως το 2007 οδηγηθήκαμε στο συμπέρασμα πως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις επηρεάζονται από την παραγωγικότητα, το κόστος εργασίας, το ΑΕΠ και τις μακροοικονομικές πολιτικές της χώρας υποδοχής.

Κάθε χώρα ανάλογα με τη φύση της δέχεται βοήθεια από ξένους επενδυτές σε συγκεκριμένους τομείς. Η Ιταλία που θεωρείται η πιο ανεπτυγμένη από τις υπό εξέταση χώρες δέχεται κάθε χρόνο μεγάλα ποσά επενδύσεων που αφορούν τον τομέα της μεταποίησης, των κατασκευών και των τηλεπικοινωνιών. Αντίθετα χώρες όπως η Ελλάδα και η Ισπανία δίνουν μεγάλη βαρύτητα στον τομέα του τουρισμού ο οποίος έχει και την περισσότερη ανάπτυξη.

Είναι απόλυτα φανερό ότι οι ΞΑΕ αποτελούν ζωτικό παράγοντα για την ευημερία και την οικονομική άνθιση μιας χώρας γι' αυτό και στο τελευταίο μέρος της διατριβής παρουσιάζονται κάποιες προτάσεις ώστε όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως οι

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

τέσσερις που μας ενδιαφέρουν, να αυξήσουν περισσότερο τις εισροές από επενδύσεις του εξωτερικού με σκοπό να βελτιώσουν όχι μόνο την οικονομική τους κατάσταση, αλλά και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων τους και της Ένωσης στην οποία ανήκουν.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ευχαριστίες

Θερμές και ειλικρινείς ευχαριστίες οφείλω να εκφράσω στον Καθηγητή κ. Σοφοκλή Μπρισίμη για την υπόδειξη του θέματος της διπλωματικής εργασίας, την αμέριστη συμβολή του και το συνεχές ενδιαφέρον του για την ολοκλήρωση αυτής. Ως επιβλέπων καθηγητής μου υπέδειξε την ορθή οδό για την εκπόνηση μίας ολοκληρωμένης εργασίας και οι παρατηρήσεις του αποτέλεσαν σημαντική τροφή για σκέψη και παρακαταθήκη για το μέλλον.

Τέλος, κανένα από τα έως σήμερα μικρά προσωπικά επιτεύγματα δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί δίχως την έμπρακτη, υλική και συναισθηματική στήριξη της οικογένειάς μου και των ανθρώπων που στάθηκαν δίπλα μου.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2010.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

| | |
|--|----|
| Κεφάλαιο 1..... | 14 |
| Εισαγωγή στις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις | 14 |
| 1.1. Η έννοια της παγκοσμιοποίησης | 15 |
| 1.2. Σύντομη ιστορική αναδρομή | 16 |
| 1.3. Οι γενικές τάσεις των ΞΑΕ στον κόσμο | 19 |
| 1.4. Κυρίαρχες θεωρητικές προσεγγίσεις των ΞΑΕ..... | 23 |
| 1.4.1. Επίδραση των ΞΑΕ στη Μεγέθυνση | 23 |
| 1.4.2. Επίδραση των ΞΑΕ στην Απόδοση | 23 |
| 1.4.3. Επίδραση των ΞΑΕ στην Παγκοσμιοποίηση..... | 24 |
| 1.4.4. Επίδραση των ΞΑΕ στον Εκδημοκρατισμό | 24 |
| Κεφάλαιο 2..... | 25 |
| Προσδιοριστικοί παράγοντες των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων | 25 |
| 2.1. Ιστορικά στοιχεία που οδήγησαν σε επενδύσεις ξένων κεφαλαίων..... | 25 |
| 2.2. Βασικοί Τύποι ΞΑΕ..... | 27 |
| 2.2.1. Βάσει Κατεύθυνσης..... | 27 |
| 2.2.2. Βάσει Στόχου | 28 |
| 2.2.3. Βάσει Κινήτρου | 30 |
| 2.3. Μορφές ΞΑΕ..... | 32 |
| 2.3.1. Θυγατρική Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας..... | 32 |
| 2.3.2. Κοινοπραξία..... | 33 |
| 2.3.3. Μερική Εξαγορά..... | 34 |
| 2.4. Λόγοι εγκατάστασης επενδύσεων σε ξένη χώρα | 34 |
| Κεφάλαιο 3..... | 44 |
| Ειδικότερα ζητήματα Ξένων Άμεσων Επενδύσεων | 44 |
| 3.1. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και οι επιπτώσεις στη μητρική εταιρεία..... | 44 |
| 3.2. Επιδράσεις ΞΑΕ στη χώρα υποδοχής..... | 45 |
| 3.2.1. Μισθοί..... | 46 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | |
|---|----|
| 3.2.2 Παραγωγικότητα | 47 |
| 3.2.3. Εξαγωγές και Είσοδος Νέων Κλάδων | 49 |
| 3.2.4. Μεγέθυνση/Ανάπτυξη | 49 |
| 3.3 Θετικές επιδράσεις ΞΑΕ | 50 |
| 3.4. Αρνητικές Επιδράσεις των ΞΑΕ | 52 |
| Κεφάλαιο 4..... | 54 |
| Πολιτικές Ενίσχυσης και Προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων | 54 |
| 4.1. Μορφές Κινήτρων | 54 |
| 4.1.1 Δημοσιονομικά Κίνητρα (Fiscal Incentives) | 55 |
| 4.1.2. Οικονομικά Κίνητρα (Financial Incentives)..... | 56 |
| 4.1.3. Ρυθμιστικά Κίνητρα | 58 |
| 4.1.4. Μακροοικονομικά Κίνητρα | 58 |
| 4.1.5. Άλλες Μορφές Κινήτρων..... | 59 |
| 4.2. Τρόποι επέκτασης | 60 |
| 4.3. Τάση των ΞΑΕ διεθνώς..... | 61 |
| Κεφάλαιο 5..... | 63 |
| Σύγκριση στατιστικών στοιχείων ΞΑΕ για την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία ... | 63 |
| 5.1. Διεθνής αγορά επενδύσεων. Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία..... | 63 |
| 5.2. Στατιστικά Στοιχεία | 65 |
| Κεφάλαιο 6..... | 71 |
| Οικονομίες των χωρών | 71 |
| 6.1. Η περίπτωση της Ισπανίας | 71 |
| 6.1.1. Οικονομία της Ισπανίας | 71 |
| 6.1.2. Εισροές στον κλάδο της βιομηχανίας | 72 |
| 6.1.3. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην Ισπανία σαν σύνολο | 75 |
| 6.1.4. Θεσμικό πλαίσιο Ισπανίας | 79 |
| 6.2. Η περίπτωση της Ιταλίας..... | 80 |
| 6.2.1. Οικονομία της Ιταλίας..... | 80 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | |
|--|-----|
| 6.2.2. Εισροές ΞΑΕ στον κλάδο της βιομηχανίας | 81 |
| 6.2.3. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις ως σύνολο | 85 |
| 6.2.4. Θεσμικό πλαίσιο | 88 |
| 6.3. Η περίπτωση της Πορτογαλίας | 89 |
| 6.3.1. Οικονομία της Πορτογαλίας..... | 89 |
| 6.3.2. Εισροές ΞΑΕ στη βιομηχανία..... | 92 |
| 6.3.3. ΞΑΕ σαν σύνολο | 96 |
| 6.3.4. Θεσμικό πλαίσιο | 98 |
| 6.3.5. Προβλέψεις για τις χρονιές 2010-2011..... | 99 |
| 6.4. Η περίπτωση της Ελλάδας | 102 |
| 6.4.1. Οι ΞΑΕ στην Ελλάδα: Ιστορική Αναδρομή..... | 102 |
| 6.4.2. Προσέλκυση ΞΑΕ στην Ελλάδα | 104 |
| 6.4.3. Διασυνοριακές Σ & Ε και Greenfield επενδύσεις..... | 110 |
| 6.4.4. Επιδόσεις εκρών ΞΑΕ στην Ελλάδα..... | 111 |
| 6.4.5 Τομεακή Κατανομή των ΞΑΕ στην Ελλάδα..... | 112 |
| 6.4.6. Η Περιφερειακή Κατανομή των ΞΑΕ στην Ελλάδα..... | 113 |
| 6.4.7. Ξένες επενδύσεις κατά τη χρονική περίοδο 2002-2008 | 116 |
| 6.4.8. Έτος 2006: μία ενθαρρυντική χρονιά..... | 125 |
| 6.4.9. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και η επίδραση των ΞΑΕ στην ελληνική οικονομία..... | 128 |
| 6.4.10. Χρηματικές εισροές και επενδύσεις χαρτοφυλακίου την περίοδο 2000-2008 | 129 |
| 6.4.11. Ελκυστικότητα Ελλάδας σε ΞΑΕ | 132 |
| 6.4.12. Τρόποι προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων | 135 |
| 6.4.13. Το θεσμικό επενδυτικό πλαίσιο στην Ελλάδα ιστορικά | 137 |
| Κεφάλαιο 7..... | 139 |
| Συμπεράσματα και Προτάσεις..... | 139 |
| ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ | 143 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

- Διάγραμμα 1 Εισροές στον κλάδο της βιομηχανίας για την Ισπανία 1997-2007 σελ.72
- Διάγραμμα 2 Εισροές ΞΑΕ για την Ισπανία 1992-2001 (δισεκ. ευρώ) σελ.75
- Διάγραμμα 3 Εισροές ΞΑΕ ανά περιοχή για την Ισπανία 1992-2001 (δισεκ. ευρώ) σελ.76
- Διάγραμμα 4 Εισροές ΞΑΕ ανά κλάδο για την Ισπανία 1992-2001 (δισεκ. ευρώ) σελ.77
- Διάγραμμα 5 Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ Ισπανίας σελ.79
- Διάγραμμα 6 Εσωτερικές ΞΑΕ στον κλάδο της βιομηχανίας για την Ιταλία 1997-2007 σελ.83
- Διάγραμμα 7 Ροές ΞΑΕ για την Ιταλία, 1990-2002 (δισεκ. λίρες) σελ.86
- Διάγραμμα 8 Ροές ΞΑΕ στην Ιταλία ως ποσοστό σταθερού ακαθάριστου κεφαλαίου 1990-2002 (δισεκ. λίρες) σελ.86
- Διάγραμμα 9 Εισροές ΞΑΕ στη βιομηχανία για την Ιταλία, 1990-2001 (δισεκ. λίρες) σελ.87
- Διάγραμμα 10 Μετοχή ΞΑΕ Ιταλίας σαν ποσοστό του ΑΕΠ, 1990-2001 σελ.67
- Διάγραμμα 11 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1997-2007 σελ.88
- Διάγραμμα 12 Εισροές ΞΑΕ στη βιομηχανία για την Πορτογαλία 1997-2007 σελ.93
- Διάγραμμα 13 Εισροές ΞΑΕ στην Πορτογαλία 1997-2007 σελ.96
- Διάγραμμα 14 Εκροές ΞΑΕ στην Πορτογαλία 1997-2007 σελ.97
- Διάγραμμα 15 Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ ΓΙΑ για την Πορτογαλία, 1997-2007 σελ.97
- Διάγραμμα 16 Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ ΓΙΑ για την Πορτογαλία, 1997-2007 σελ.99
- Διάγραμμα 17 ΑΝΕΡΓΙΑ Πορτογαλίας 2008-2011 (ποσοστό εργατικού δυναμικού) σελ.99
- Διάγραμμα 18 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ Πορτογαλίας 2008-2011 (ποσοστό του ΑΕΠ) σελ.100
- Διάγραμμα 19 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ Πορτογαλίας 2008-2011 (τριμηνιαίος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης, αντιπληθωρισμός κατανάλωσης) σελ.100
- Διάγραμμα 20 Εισροές ΞΑΕ στην Ελλάδα 1970-2002 (εκατ. δολ.) σελ.106

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 21 Εισροές ΞΑΕ Ελλάδας κατά κεφαλή σε δολάρια ΗΠΑ 1970-2002
σελ.107

Διάγραμμα 22 Αριθμός Greenfield επενδύσεων στην Ελλάδα (2002-2007) σελ.110

Διάγραμμα 23 Αριθμός Greenfield επενδύσεων στο εξωτερικό (2002-2007) σελ.110

Διάγραμμα 24 Αξία πωλήσεων Σ&Ε 2004-2007 (εκατ. δολ.) σελ.111

Διάγραμμα 25 Αξία αγορών Σ&Ε 2004-2007 (εκατ. δολ.) σελ.111

Διάγραμμα 26 Αριθμός εταιρειών ανά κλάδο στην Ελλάδα σελ.118

Διάγραμμα 27 Πωλήσεις εταιρειών ανά κλάδο στην Ελλάδα (εκατ. ευρώ.) σελ.118

Διάγραμμα 28 Μέσος όρος πάγιου κεφαλαίου εταιρείας ανά κλάδο στην Ελλάδα
(εκατ. ευρώ) σελ.119

Διάγραμμα 29 Μέσος όρος προσωπικού εταιρείας ανά κλάδο στην Ελλάδα σελ.120

Διάγραμμα 30 Διάρθρωση των ακαθάριστων εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα στην
μεταποίηση κατά την περίοδο 2003-2008 σελ.120

Διάγραμμα 31 Διάρθρωση των ακαθάριστων εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα στον τομέα
των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2003-2008 σελ.121

Διάγραμμα 32 Εισροές ΞΑΕ Ελλάδας 2004-2007 (εκατ. δολ.) σελ.125

Διάγραμμα 33 Εκροές ΞΑΕ Ελλάδας 2004-2007 (εκατ.δολ.) σελ.126

Διάγραμμα 34 Απόθεμα Εκροών-Εισροών ΞΑΕ 1990-2007 (εκατ.δολ.) σελ.126

Διάγραμμα 35 Απόθεμα Εκροών-Εισροών ΞΑΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ 1990-2007
(εκατ.δολ.) σελ.126

Διάγραμμα 36 Λόγος Εισροών-Εκροών στη βιομηχανία για την Ελλάδα 1995-2007
(εκατ. δολ.) σελ.132

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1 Εισροές χωρών 1995-2007 (εκατ. δολ.) σελ.66
- Πίνακας 2 Εισαγωγές ανά ομάδα προϊόντων, 1995-2008 (ποσοστό %) σελ.67
- Πίνακας 3 Όγκος εισαγωγών στις υπηρεσίες (εκατομμύρια δολάρια) σελ.67
- Πίνακας 4 Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό, 2000-2007 σελ.68
- Πίνακας 5 Εισροές ΞΑΕ (εκατ. δολ.) 2000-2007 σελ.69
- Πίνακας 6 Ονομαστικό ΑΕΠ (εκατ. δολ.) 2000-2007 σελ.70
- Πίνακας 7 Εισαγωγές αγαθών στην Ισπανία 1997-2004 (εκατομμύρια κατά προσέγγιση) σελ.73
- Πίνακας 8 Εισαγωγές αγαθών στην Ισπανία στη Βιομηχανία 1992-2003 (χιλιάδες μονάδες) σελ.74
- Πίνακας 9 Εισροές ΞΑΕ ανά χώρα εταίρο Ισπανίας (εκατ. δολ.) 1997-2007 σελ.78
- Πίνακας 10 Εσωτερικές ΞΑΕ στον κλάδο της βιομηχανίας για την Ιταλία 1997-2007 σελ.82
- Πίνακας 11 Εισαγωγές προϊόντων για την Ιταλία 1997-2004 (εκατομμύρια κατά προσέγγιση) σελ.83
- Πίνακας 12 Εισροές ΞΑΕ ανά χώρα εταίρο για την Ιταλία 1997-2007 σελ.84
- Πίνακας 13 ΞΑΕ Ιταλίας 2001-2004 σελ.85
- Πίνακας 14 Εξέλιξη της Ανεργίας για την Πορτογαλία την περίοδο 1997-2007 σελ.91
- Πίνακας 15 Εξέλιξη πληθωρισμού για την Πορτογαλία (1997-2007) σελ.91
- Πίνακας 16 Εσωτερικές ΞΑΕ στη βιομηχανία για την Πορτογαλία 1997-2007 (εκατ. δολ.) σελ.92
- Πίνακας 17 Εισαγωγές αγαθών στην Πορτογαλία 1998-2004 (εκατ. μονάδες) σελ.94
- Πίνακας 18 Εισροές ΞΑΕ ανά χώρα προέλευσης για την Πορτογαλία 1997-2007 (εκατ. δολ.) σελ.95
- Πίνακας 19 ΞΑΕ στην Πορτογαλία 2001-2004 σελ.96
- Πίνακας 20 Αποθέματα Εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα (1980-2002) σελ.107
- Πίνακας 21 Εξαγορές και Συγχωνεύσεις-Εισροές στην Ελλάδα 1995-2001 (εκατ. δολ.) σελ.108
- Πίνακας 23 Αποθέματα εισροών και εκροών ΞΑΕ σε Ελλάδα, ΕΕ και Σύνολο Κόσμον 1990-2005 (εκατ. δολ) σελ.108
- Πίνακας 24 ΞΑΕ ανά τομέα στην Ελλάδα μεταξύ 1996-2002 σελ.112

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Πίνακας 25 Άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα κατά κατηγορία επένδυσης 2000-2007 (δισεκ. ευρώ) σελ. 129

Πίνακας 26 Άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας 2000-2007 (δισεκ. ευρώ) σελ. 130

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

ΞΑΕ: Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν. Αφορά την αξία σε τιμές αγοράς, όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια οικονομία σε ένα χρονικό διάστημα, που συνήθως είναι το ημερολογιακό έτος

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΜΜΕ: Σύντμηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), ο οποίος περιλαμβάνει τις εξής 30 χώρες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Καναδά, Κορέα, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σουηδία, Τουρκία, Τσεχία, Φιλανδία

UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development - Διάσκεψη Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη

WIR: World Investment Report - Παγκόσμια Έκθεση Επενδύσεων

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

WAIPA: World Association of Investment Promotion Agencies: Μη κερδοσκοπικός οργανισμός που λειτουργεί ως ένα φόρουμ για τις υπηρεσίες προώθησης επενδύσεων (IPA) για την παροχή ευκαιριών δικτύωσης και διευκολύνει την ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών σε ενίσχυση των ικανοτήτων και την προώθηση των επενδύσεων

USD : Σύντμηση του United States Dollar, Δολαρίου Αμερικής

EIU: Economist Intelligence Unit: Αποτελεί την κυριότερη πηγή για την έρευνα και την ανάλυση των πόρων στον κόσμο

WEF: World Economic Forum: Ανεξάρτητος διεθνής οργανισμός που έχει δεσμευτεί να βελτιώσει την κατάσταση του κόσμου μέσα από τη συμβολή τους ηγέτες σε συμπράξεις στη διαμόρφωση ενός παγκόσμιου, περιφερειακού και των ημερησίων διατάξεων της βιομηχανίας

ΚΑΕ: Χώρες Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: Υπερεθνικός οργανισμός που εγκαθιδρύει και συντονίζει την Κοινή Αγορά και που επιτρέπει την ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων, αγαθών, υπηρεσιών, εργασιών και κεφαλαίων

ΟΝΕ: Οικονομική Νομισματική Ένωση

Σ&Ε: συγχωνεύσεων και εξαγορών

Ι.Ο.Β.Ε.: Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών: ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής

ΕΛΚΕ: Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας: Σκοπός του ΕΛΚΕ είναι η διάθεση και διαχείριση κονδυλίων που προέρχονται από οποιαδήποτε πηγή και προορίζονται για την κάλυψη δαπανών οποιουδήποτε είδους, για τις ανάγκες ερευνητικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών και αναπτυξιακών έργων

Greenfield investments: Η μορφή των άμεσων ξένων επενδύσεων, όπου η μητρική εταιρεία ξεκινάει μια νέα επιχείρηση σε μια ξένη χώρα με την κατασκευή νέων επιχειρησιακών εγκαταστάσεων από το μηδέν. Εκτός από την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων, οι περισσότερες μητρικές εταιρείες δημιουργήσει επίσης νέες μόνιμες θέσεις εργασίας στην ξένη χώρα με την πρόσληψη νέων εργαζομένων.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή στις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της παγκόσμιας οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί η εντυπωσιακή αύξηση των ξένων άμεσων επενδύσεων (ΞΑΕ). Η δυναμική τους συμβολή στην επιτάχυνση της αναπτυξιακή διαδικασίας, και ειδικότερα οι προσδοκίες των χωρών για αύξηση της απασχόλησης, των εξαγωγών, των φορολογικών εσόδων, για βελτίωση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και για διάχυση καινοτομιών και νέων τεχνολογιών καθιστούν τη σημασία τους αναμφισβήτητη.

Ουσιαστικά, αντίθετα με το παραδοσιακό διασυνοριακό εμπόριο των αγαθών και υπηρεσιών, οι ξένες άμεσες επενδύσεις αντανακλούν έμμεσα την επίτευξη στρατηγικής τοποθέτησης των επιχειρήσεων σε μια συγκεκριμένη χώρα, η οποία θα τους εξασφαλίσει μακροχρόνια παρουσία στην αντίστοιχη ξένη αγορά.

Βασικό στόχο της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί η αναγνώριση των παραγόντων που συντελούν στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων ώστε μια χώρα να γίνει ανταγωνιστική και να αυξήσει την ευημερία της μέσω αυτών των επενδύσεων. Σύμφωνα με τις σημαντικότερες επιστημονικές μελέτες, τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι η οικονομική ανάπτυξη, το μέγεθος της αγοράς, το ανθρώπινο κεφάλαιο, τα αποτελέσματα συσσώρευσης, καθώς και το εμπορικό ή νομικό καθεστώς των χωρών που πρόκειται να φιλοξενήσουν τις νέες επενδύσεις.

Η οικονομική θεωρία, αλλά και τα πρόσφατα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι οι ΞΑΕ ασκούν ευεργετική επίδραση στην ανάπτυξη των χωρών υποδοχής, ενώ η επέκτασή τους θεωρείται από τα θετικά στοιχεία της παγκοσμιοποίησης, καθώς οδηγεί σε μεταφορά γνώσης και τεχνολογίας, υψηλότερες αμοιβές και περισσότερες ευκαιρίες εργασίας. Είναι πολύ κοντά στην αλήθεια η θέση του ΟΗΕ, ότι δηλαδή οι ΞΑΕ (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις) είναι ζωτικής σημασίας συστατικό σε εθνικές και διεθνείς προσπάθειες ανάπτυξης και αποτελούν σημαντική πηγή ιδιωτικού κεφαλαίου για αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες.

Ειδικότερα, οι ΞΑΕ αποτελούν εκείνο τον παράγοντα που μπορεί να βοηθήσει μία χώρα να αυξήσει την παραγωγικότητά του εργατικού της δυναμικού, να μειώσει τα ποσοστά ανεργίας της και γενικότερα να παρουσιάσει μεγαλύτερους ρυθμούς

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

οικονομικής ανόδου από ότι οι υπόλοιπες χώρες. Επιπροσθέτως, μέσω ΞΑΕ μεταφέρονται στη χώρα υποδοχής αξιόλογη τεχνογνωσία και τεχνολογία. Αυτό ωφελεί όχι μόνο τη θυγατρική από την πολυεθνική επιχείρηση, αλλά και τη χώρα συνολικά, καθώς αυτή θα είναι σε θέση να χρησιμοποιεί τους πόρους περισσότερο αποτελεσματικά μέσω της νέας τεχνολογίας.

Υπό αυτές τις συνθήκες, καθίσταται σαφές ότι τα κράτη και οι κυβερνήσεις λαμβάνουν διάφορα μέτρα για την ενίσχυση των εισροών ΞΑΕ. Τέτοια μέτρα είναι οι επιχορηγήσεις, οι φορολογικές ελαφρύνσεις και οι δασμολογικές απαλλαγές, ενώ εφαρμόζονται και πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων.

1.1. Η έννοια της παγκοσμιοποίησης

Κατά τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας, οι περιόδοι κατά τις οποίες οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών πολιτειακών οντοτήτων ήταν ανύπαρκτες μάλλον αποτελούν την εξαίρεση. Η παγκόσμια οικονομία ποτέ δεν ήταν πραγματικά κατατετημημένη ή αυστηρά περιορισμένη ανάμεσα στα διάφορα κράτη.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε από τον McGrew (1992), με τον όρο "παγκοσμιοποίηση" αναφέρεται κανείς στην αφθονία των δεσμών και διασυνδέσεων μεταξύ των κρατών και των κοινωνιών που αποτελούν το παγκόσμιο σύστημα. Περιγράφεται η διαδικασία μέσω της οποίας γεγονότα, αποδόσεις και δραστηριότητες από τη μία πλευρά του κόσμου έχουν σημαντικές συνέπειες για άτομα και κοινότητες στην άλλη άκρη. Η παγκοσμιοποίηση χαρακτηρίζεται από δύο διαφορετικά φαινόμενα, την έκταση (εξάπλωση) και την ένταση (εμβάθυνση).

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ) αποτελούν σημαντικό χαρακτηριστικό της παγκοσμιοποίησης και συνδέονται στενά με την εξέλιξη της. Το στάδιο που βρίσκεται σήμερα η έννοια της παγκοσμιοποίησης, το οποίο ξεκινά από το 1950, χαρακτηρίζεται από την εντατικοποίηση των οικονομικών συναλλαγών σε διεθνές επίπεδο και λαμβάνει μορφές όπως η διεθνοποίηση της παραγωγής, η μεγάλη κινητικότητα των χρηματιστηριακών αγορών αλλά και η ανάπτυξη των ΞΑΕ μέσω της επέκτασης και της ανακατανομής της οικονομικής δύναμης των ήδη υπάρχουσών πολυεθνικών εταιρειών αλλά και της δημιουργίας νέων.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Σε μία ολοκληρωμένη μορφή της παγκοσμιοποίησης, μία τυπική παγκοσμιοποιημένη οικονομική οντότητα¹ συναλλάσσεται ταυτόχρονα με έναν πολύ μεγάλο αριθμό άλλων οικονομικών οντοτήτων σε όλο τον κόσμο, στο πλαίσιο ενός ευρύτατου δικτύου αλυσίδων προσθήκης αξίας, με ποικίλες μορφές οικονομικών συναλλαγών, ενώ όλες αυτές οι συναλλαγές συντονίζονται πλήρως για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της οντότητας.

1.2 Σύντομη ιστορική αναδρομή²

Οι πρώτες μορφές πολυεθνικής παραγωγής, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο προάγγελος της πολυεθνικής επιχείρησης, βρίσκονται στην επιτυχημένη προσπάθεια Ιταλών τραπεζιτών του 14^{ου} αιώνα να διατηρήσουν υποκαταστήματα στο Λονδίνο, το Βέλγιο και το Παρίσι (Wilson 1977 και Hawrylyshyn 1971). Κατά τον 16^ο αιώνα προέκυψε μία ριζική αλλαγή για τα δεδομένα της εποχής η οποία οφείλεται στη δημιουργία πλοίων ικανών για υπερατλαντικά ταξίδια που επέτρεπαν την ανακάλυψη και την ένταξη στο παγκόσμιο σύστημα όλων των ηπείρων. Μεταξύ 16^{ου} και 18^{ου} αιώνα, αλματώδης υπήρξε η επέκταση Βρετανικών και Ολλανδικών επιχειρήσεων στην Ινδία, τη Β. Αμερική αλλά και τη Ρωσία μεταξύ του 1632 και 1662 (Dunning, 1993a). Επίσης, η αποικιοκρατία ευνόησε σημαντικά τη μετανάστευση επιχειρηματιών, ιδίως Βρετανών και ειδικευμένων εργατών σε Αμερική και Αφρική (Dunning, 1993a).

Το 19^ο αιώνα σημειώθηκε μία νέα μορφή διεθνών επιχειρηματικών συναλλαγών. Βρετανοί επιχειρηματίες ανέθεταν απευθείας σε βρετανικές επιχειρήσεις στην Ινδία, τη Βιρμανία και τη Μαλαισία την αντιπροσώπευσή τους, χωρίς τη φυσική τους παρουσία. Ανάλογες εξελίξεις σημειώθηκαν και στη Β. Αμερική, αν και σε μερικές περιπτώσεις η διοίκηση των τοπικών επιχειρήσεων ανατίθετο άμεσα στους Αμερικανούς (Corley, 1992). Από το 1870 έως το 1914 σημειώθηκε σημαντική αύξηση των ΞΑΕ. Συγκεκριμένα, οι ΞΑΕ αντιπροσώπευαν το 1914 το 9% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο στη συνέχεια μειώθηκε για να επανέλθει στο αρχικό επίπεδο το 1990 (Dunning 1993b). Οι λόγοι που οδήγησαν στην παραπάνω αύξηση συγκαταλέγονται σε τρεις. Αρχικά, η προστατευτική πολιτική που

¹ Η οποία μπορεί να είναι ιδιωτική ή δημόσια επιχείρηση ή οργανισμός, ή ακόμη και το κράτος.

² Δ. Κυρκιλής, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Εκδόσεις Κριτική, Νοέμβριος 2002.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

υιοθετήσαν πολλές χώρες (ανερχόμενες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης, Η.Π.Α., Καναδάς, Αυστραλία, Ν. Αφρική), έστρεψε τις επιχειρήσεις που θα ήθελαν να προωθήσουν τα προϊόντα τους σε αυτές, προς άλλες κατευθύνσεις. Συγκεκριμένα, εγκατέστησαν παραγωγικές μονάδες στις ανωτέρω χώρες. Το αποτέλεσμα ήταν η σημαντική άνοδος των ΞΑΕ, οι οποίες στην περίπτωση της Μ. Βρετανίας ανήλθαν από 200-250 εκατομμύρια στερλίνες το 1870 σε 1300 εκατομμύρια στερλίνες το 1914 (Corley, 1992).

Δεύτερον, η ταχύτερη τεχνολογική πρόοδος που συντελέστηκε από το 1860 και μετά, οδήγησε σε μεγαλύτερες εισροές πρώτων υλών, ημιετοιμών και έτοιμων προϊόντων. Η λύση που επιλέχθηκε για τη διαχείριση των αγορών αυτών ήταν η καθετοποίηση της παραγωγής, δηλαδή η στενή εξάρτηση των παραγωγικών μονάδων από τις προμηθεύτριες εταιρείες αλλά και από τις εταιρείες τελικής προώθησης. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής ήταν η αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων και η ανάγκη για ορθολογικότερη διαχείριση των ανθρώπινων και υλικών πόρων. Η ανάγκη της επιβίωσης σε ένα όλο και πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον οδήγησε στη σταδιακή εξαφάνιση του ελεύθερου ανταγωνισμού και στη δημιουργία ολιγοπωλίων. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον όπου η παρακολούθηση των ενεργειών της ανταγωνιστικής επιχείρησης ήταν ζωτικής σημασίας, η αύξηση των επενδύσεων γενικά αλλά και των ΞΑΕ ειδικότερα, ήταν αναπόφευκτη.³ Κατά το 19^ο αιώνα, κλάδοι όπως των ελαστικών, του πετρελαίου, των χημικών-φαρμακευτικών προϊόντων και ηλεκτρικών μηχανών, ήταν επιχειρήσεις που είχαν έντονη ολιγοπωλιακή δομή αλλά και ταυτόχρονα ήταν οι κλάδοι με τις σημαντικότερες ΞΑΕ (Franco, 1976 και Dunning 1993a).

Τέλος, η βελτίωση των επικοινωνιών και των συγκοινωνιακών μέσων διευκόλυνε σημαντικά τη μεταφορά ανθρώπινου δυναμικού, τεχνολογικού εξοπλισμού και πληροφοριών με αποτέλεσμα την καλύτερη οργάνωση αλλά και έλεγχο των θυγατρικών από τη μητρική επιχείρηση.

Μέσα από τη διαδικασία του ανταγωνισμού, της συγκέντρωσης κεφαλαίου και την επακόλουθη αύξηση των ΞΑΕ, το 1914 υπήρχαν 200 βρετανικές πολυεθνικές επιχειρήσεις, 160 ελβετικές, 51 γερμανικές και 39 αμερικανικές. Σε ότι αφορά τη δραστηριότητά τους, οι βρετανικές επιχειρήσεις ειδικεύονται στη μεταποίηση ενώ οι

³ Clough S. – Rapp R., *Ευρωπαϊκή οικονομική ιστορία, Η οικονομική ανάπτυξη του δυτικού πολιτισμού*, τόμ. 2ος, Παπαζήσης, Αθήνα 1980.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

πολυεθνικές των υπόλοιπων χωρών στη χημική βιομηχανία (Jones, 1996). Το 44,6% των συσσωρευμένων ΞΑΕ προερχόταν από το Ηνωμένο Βασίλειο, το 18,6% από τις Η.Π.Α., το 12% από τη Γαλλία, το 10,3% από τη Γερμανία και μόνο το 9,6% από τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες, δηλαδή την Ολλανδία, τη Σουηδία, την Ιταλία και την Ελβετία. Από την άλλη πλευρά, το 62,8% του συνόλου των ΞΑΕ ήταν τοποθετημένο στις αναπτυσσόμενες χώρες (Dunning, 1993a, Jones, 1996 και Wilkins 1974).

Κατά την περίοδο του μεσοπολέμου οι ΞΑΕ συνέχιζαν να αυξάνονται και έφθασαν το 1938 στα 26.359 εκατ. δολάρια έναντι 14.402 εκατ. δολαρίων το 1914. Γενικά, κατά την παραπάνω περίοδο δύο φαινόμενα εμφανίστηκαν. Πρώτον, η κάθετη ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας με τη μορφή εξαγορών και συγχωνεύσεων και δεύτερον η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής και γερμανικής μεταποιητικής βιομηχανίας με προϊόντα υψηλής ποιότητας και διαφοροποίησης για τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα και παραδοσιακά προϊόντα για τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα. (Nicholas, 1982, Archer, 1986 και Franco 1976).

Μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο σημειώθηκε ταχύτατη ανάπτυξη των ΞΑΕ και των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Από το τέλος του πολέμου έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1960 ο ρυθμός αύξησης των ΞΑΕ ήταν μεγαλύτερος από το ρυθμό αύξησης των ΑΕΠ πολλών εθνικών οικονομιών μαζί, ενώ ο ρυθμός αυτός μειώθηκε μεταξύ του 1967 και 1976 και έγινε περίπου ίσος με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ των ανεπτυγμένων χωρών (Hood and Young, 1979). Μια σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με όλη την προηγούμενη περίοδο είναι η αναμφισβήτητη κυριαρχία των Η.Π.Α. ως χώρα προέλευσης των ΞΑΕ και η Ευρώπη και ο Καναδάς ως οικονομικές περιοχές κατεύθυνσης των αμερικανικών ΞΑΕ.

Οι ΞΑΕ αποτέλεσαν ένα φαινόμενο, κυρίως του ανεπτυγμένου κόσμου τόσο σε επίπεδο εκροών όσο και εισροών αλλά δεν περιορίζονται σε αυτόν. Έτσι, οι εισροές ΞΑΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκαν σημαντικά στη δεκαετία του 1990 με διαφοροποιήσεις μεταξύ γεωγραφικών περιοχών και χωρών.⁴ Η Ασία, με εξαίρεση τη Δυτική Ασία, και ιδιαίτερα η Κίνα συγκέντρωσαν την πλειονότητα των εισροών ΞΑΕ στον αναπτυσσόμενο κόσμο, με δεύτερη σπουδαιότερη περιοχή τη Λατινική Αμερική. Αντίθετα, η Αφρική όχι μόνο δεν κατάφερε να αυξήσει τις εισροές ΞΑΕ σε

⁴ Δ. Κυρκιλής, Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και ο Αναπτυσσόμενος Κόσμος, Περιοδικό ΑΓΟΡΑ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ, Τόμος 3, Τεύχος 4, Άνοιξη 1998.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

απόλυτους αριθμούς αλλά μείωσε το ποσοστό συμμετοχής της στο σύνολο των εισροών ΞΑΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αλλά και εντός των γεωγραφικών περιοχών που βελτίωσαν τον ρυθμό προσέκλυσης ΞΑΕ υπήρξε σημαντική ασυμμετρία της κατανομής ΞΑΕ μεταξύ διαφόρων χωρών ως αποτέλεσμα διαφοροποιήσεων όσον αφορά τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΞΑΕ. Οι χώρες με το υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα και ρυθμό μεγέθυνσης της εγχώριας αγοράς, την προσφορά βιομηχανικής και οικονομικής υποδομής, τη μεγαλύτερη διαθεσιμότητα εξειδικευμένων ανθρώπινων πόρων, την εντονότερη φιλελευθεροποίηση των αγορών και τον ισχυρότερο εξαγωγικό προσανατολισμό, φαίνεται να συγκεντρώνουν την προτίμηση του ξένου κεφαλαίου σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό από χώρες που βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης. Η αναβάθμιση των εθνικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων διαφοροποιεί το είδος των προελκυσόμενων ΞΑΕ προς δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και σύγχρονης τεχνολογίας, ενώ παραγωγικές δραστηριότητες έντασης εργασίας και συμβατικής τεχνολογίας ανακατανέμονται προς χώρες που προσφέρουν φθηνή εργασία αλλά ταυτόχρονα διαθέτουν ένα βασικό πλέγμα εξωτερικών οικονομιών.

1.3 Οι γενικές τάσεις των ΞΑΕ στον κόσμο

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι επιχειρήσεις των ανεπτυγμένων κυρίως οικονομιών επιδιώκουν την επέκτασή τους σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου να αυξήσουν τόσο τον τζίρο όσο και τα κέρδη τους. Η μέθοδος που επιλέγουν για την επέκταση των δραστηριοτήτων τους σε νέες αγορές εξαρτάται από ένα σύνολο παραγόντων όπως ο επιχειρηματικό και επενδυτικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής, τυχόν υπάρχοντα επενδυτικά κίνητρα, ο επιχειρηματικός κίνδυνος, το περιθώριο κέρδους, το κόστος εργασίας, η γενική στρατηγική της επιχείρησης και η προσδοκώμενη απόδοση κεφαλαίου.

Καμία χώρα δεν μπορεί να αγνοήσει τα ξένα κεφάλαια που διακινούνται από 65.000 πολυεθνικές εταιρείες οι οποίες διαθέτουν 850.000 θυγατρικές διασκορπισμένες σε ολόκληρο τον πλανήτη, πραγματοποιούν πωλήσεις ύψους 19.000 δισεκ. δολαρίων (ποσό υπερδιπλάσιο των παγκόσμιων εξαγωγών) και απασχολούν περισσότερους από

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

54.000.000 εργαζομένου.⁵ Η επέκταση των πολυεθνικών εταιρειών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας είναι δεδομένη και μάλιστα ραγδαία επιταχυνόμενη. Η προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων (ΞΑΕ) έχει καταστεί μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική δραστηριότητα σε διεθνές επίπεδο και έχει αποτελέσει μία από τις προτεραιότητες των φορέων διακυβέρνησης και πολιτικού σχεδιασμού. Η ιδιαίτερη αξία των ΞΑΕ, που τις καθιστά επιθυμητές από τις κυβερνήσεις και των πιο ανεπτυγμένων χωρών, προκύπτει από τα σημαντικά οφέλη υλοποίησης τους, τα οποία αν για μια μεγάλη χώρα συντελούν στην ανανέωση του ισχυρού της επενδυτικού ιστού, για μία μικρή οικονομία ανοικτή στον παγκόσμιο ανταγωνισμό όπως η Ελλάδα, είναι ικανά να ανατρέψουν την επενδυτική ερήμωση, την εγχώρια στασιμότητα και την εθνική απομόνωση από τα παγκόσμια οικονομικά δρώμενα.

Οι μικρές ανοικτές οικονομίες λοιπόν, συναγωνίζονται για την απόκτηση των σημαντικών ωφελειών που αποδίδουν αυτές οι επενδύσεις, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης, η αύξηση της απασχόλησης, η τόνωση της ανταγωνιστικότητας, η προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης, η μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας στην περιοχή υποδοχής επενδύσεων, η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και η επίτευξη εξωτερικών οικονομικών κλίμακας,

Άσχετα όμως με το μέγεθος της χώρας υποδοχής, οι ανοικτές και ελεύθερες αγορές δίνουν τη δυνατότητα μέσα από την άνετη ροή του διεθνούς κεφαλαίου, να αναδειχθούν στο διεθνές επενδυτικό προσκήνιο όλες εκείνες οι περιπτώσεις που στα χέρια των εγχώριων επενδυτικών δυνάμεων, ασθενών ή ισχυρών, υποτιμούνται ή δεν αξιοποιούνται αποτελεσματικά.

Ο ορισμός των ΞΑΕ εστιάζεται στο διαρκή έλεγχο πάνω σε μία ξένη επιχείρηση, ο οποίος εκφράζεται αποκλειστικά με το ποσοστό συμμετοχής του επενδυτή στα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης. Στις ΞΑΕ υπάρχει μια δέσμη ή "πακέτο" ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων όπως κεφαλαίων, ειδικών γνώσεων στο management και στο marketing κλπ. Οι επενδύσεις αποτελούν τον "πυρήνα" του τεχνολογικού "πακέτου" της διεθνικής επιχείρησης. Ως Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (Foreign Direct Investment – FDI) ορίζονται οι επενδύσεις εκείνες που δημιουργούν μακροχρόνιες απαιτήσεις σε επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν εκτός της χώρας που βρίσκεται ο επενδυτής

⁵ <http://www.hrima.gr/article.asp?view=90&ref=83>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

(Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004).⁶ Οι ΞΑΕ προσδιορίζουν μια σχέση μεταξύ δύο εταιρειών, της μητρικής εταιρείας και μιας ξένης θυγατρικής, οι οποίες μαζί συνιστούν έναν πολυεθνικό οργανισμό. Ουσιαστικά πρόκειται για ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό οι οποίες είναι, μερικώς ή ολικώς, ιδιοκτησία της μητρικής επιχείρησης.⁷ Για να μπορεί μια επένδυση να θεωρηθεί ως Ξένη Άμεση Επένδυση θα πρέπει να υποστεί τον έλεγχο της μητρικής εταιρείας πάνω στην ξένη θυγατρική (Κοκκίνου, Ψυχάρης, 2004). Τα Ηνωμένα Έθνη οριοθετούν τον έλεγχο, σε αυτές τις περιπτώσεις, στην κατοχή του 10% ή περισσότερο, των κανονικών μεριδίων της εταιρείας ή της δύναμης της ψήφου στην περίπτωση μετοχικής, ανώνυμης εταιρείας ή το αντίστοιχο σε μια μη μετοχική εταιρεία. Περιπτώσεις μικρότερης ιδιοκτησίας μεριδίων είναι γνωστές ως επενδυτικά χαρτοφυλάκια.

Οι ΞΑΕ περιλαμβάνουν τη μεταφορά, πέρα από τα εθνικά σύνορα, ενός πακέτου παραγωγικών πόρων/εισροών. Οι εισροές αυτές μπορεί να είναι είτε άυλες (τεχνογνωσία, μάρκετινγκ κ.ά.) είτε υλικές (μετοχικό κεφάλαιο, πρώτες ύλες κ.ά.). Η μεταφορά των εισροών/πόρων γίνεται χωρίς την παρεμβολή της αγοράς, δηλαδή συμβαίνει μεταξύ δύο επιχειρήσεων οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με σχέση ιδιοκτησίας.⁸ Είναι ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι οι ΞΑΕ θεωρούνται βασικό κριτήριο για μια επιχείρηση στη θεώρησή της ως πολυεθνική ή μη. Μια επιχείρηση χωρίς τέτοιου είδους επενδύσεις δεν θεωρείται πολυεθνική (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004).

Στο πλαίσιο των ΞΑΕ, η μητρική εταιρεία ελέγχει πλήρως τις θυγατρικές της μονάδες στο εξωτερικό. Στην περίπτωση αυτή, οι εν λόγω μονάδες μπορεί να εμφανίζουν στο μετοχικό τους κεφάλαιο ποσοστό ξένης συμμετοχής 100%. Όμως και μια συμμετοχή κεφαλαίου μικρότερη του 100%, του 50% ή ακόμη μέχρι και του 10%, μπορεί να λάβει τον χαρακτήρα της άμεσης επένδυσης. Το γεγονός αυτό παρατηρείται, μεταξύ άλλων, όταν η μητρική εταιρεία ελέγχει ένα τμήμα του κεφαλαίου της επιχείρησης και το υπόλοιπο μέρος του κεφαλαίου είναι καταμεμημένο σε πολυάριθμους μετόχους

⁶ Σε όλες τις έρευνες χρησιμοποιείται ο ίδιος ορισμός για τις ΞΑΕ. Εδώ παρατείθετε αυτός που χρησιμοποιούν στην έρευνά τους οι Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004.

⁷ Θυγατρική Επιχείρηση είναι αυτή η οποία είναι εξαρτημένη από μια άλλη, μητρική επιχείρηση. Συνήθως αυτό γίνεται όταν πάνω από το 51% των μετοχών με δικαίωμα ψήφου της θυγατρικής εταιρείας ανήκει στην κυριότητα της μητρικής. Παρόλα αυτά και σε αντίθεση με την έννοια του υποκαταστήματος, η θυγατρική εταιρεία είναι μια νομικά αυτοτελής οικονομική μονάδα.

⁸ Το πώς μεταφέρονται αυτές οι εισροές έχει να κάνει και με την υπερχέλιση γνώσης και τεχνολογίας, κάτι το οποίο θα συζητηθεί και παρακάτω. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έρευνα των Barrios et al.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

με μικρό ποσοστό συμμετοχής, έτσι ώστε η επιρροή των τελευταίων στη διαμόρφωση των επιχειρηματικών αποφάσεων να είναι μηδαμινή.

Οι ΞΑΕ παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και αποτελούν ένα από τα κυρίαρχα συστατικά μιας επιτυχημένης συνταγής οικονομικής ευημερίας. Συνεπώς,, αποτελούν εργαλεία επίτευξης των αναπτυξιακών στόχων και συγχρόνως ένα από τα στοιχεία-κλειδιά της παγκοσμιοποίησης.

Το τέλος του Β΄ παγκοσμίου πολέμου αποτέλεσε σημείο εκκίνησης μιας άνευ προηγουμένου πορείας παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Η οικονομική αυτή διαδρομή έφερε στην παγκόσμια οικονομική σκηνή αφενός τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και αφετέρου τις ξένες άμεσες επενδύσεις. Η σημασία δε των τελευταίων καταδεικνύεται από το ότι αυτές ακολούθησαν ρυθμούς αύξησης μεγαλύτερους από αυτούς του παγκόσμιου εμπορίου. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, αποτελούν ιδιαίτερο κεφάλαιο της οικονομικής επιστήμης.

Ειδικότερα την περίοδο 1896-1989 αλλά και κατά το έτος 1995, η ανάπτυξη των ΞΑΕ δωδεκαπλασιάστηκε, από τα 25 δισεκ. δολ. στα 315 δισεκ. δολ., όταν για το ίδιο χρονικό διάστημα η αξία του παγκόσμιου εμπορίου οχταπλασιάστηκε, από 575 δισεκ. δολ. στα 4900 δισεκ. δολ.⁹ Μόνο για το 2003, η αξία των ΞΑΕ παγκοσμίως υπολογίστηκε στα 1711.78 δισεκ. δολ και παρότι το 2004 παρατηρήθηκε μία μείωση του ρυθμού ανάπτυξης τους, οι προβλέψεις υποδεικνύουν την επιστροφή σε αυξανόμενους ρυθμούς ανάπτυξης.

Οι επενδύσεις στην απλουστευμένη τους μορφή, δημιουργούν θέσεις εργασίας που με τη σειρά τους δημιουργούν ζήτηση που ακολούθως δημιουργούν κέρδη, νέες επενδύσεις, κ.λ.π. Παρά το γεγονός ότι το μερίδιο των αναπτυσσόμενων χωρών επί των ΞΑΕ μειώνεται, η σημασία τους δεν είναι αμελητέα για τις ίδιες, ιδιαίτερα αν το εν λόγω μερίδιο εκφραστεί ως ποσοστό του ΑΕΠ αυτών των χωρών. Το παραπάνω συμπέρασμα προκύπτει από το γεγονός ότι ναι μεν οι ανεπτυγμένες χώρες προσελκύουν μεγαλύτερα μεγέθη ΞΑΕ, ποσοστιαία όμως-συγκριτικά με το ΑΕΠ τους-είναι πολύ μικρότερα από τα αντίστοιχα των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό ακριβώς εξηγεί το γιατί οι ΞΑΕ στο μεγαλύτερο μέρος τους κατευθύνονται προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Η κατανόηση της προηγούμενης διαπίστωσης θα δώσει τη

⁹ UNCTAD, WIR 2003, Chapter I: Global FDI Growth Set to Resume, p. 5-6.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

δυνατότητα και στις αναπτυσσόμενες χώρες να επιχειρήσουν την αύξηση του μεριδίου τους επί των ετήσιων ΞΑΕ, αν και ακόμη με τα σημερινά δεδομένα, οι επενδύσεις που δέχονται οι συγκεκριμένες χώρες είναι αναμφίβολα σημαντικές για τις οικονομίες τους.

1.4 Κυρίαρχες θεωρητικές προσεγγίσεις των ΞΑΕ

1.4.1. Επίδραση των ΞΑΕ στη Μεγέθυνση

Οι Balasubramayan et al. (1996) εξετάζουν, μέσα στο πλαίσιο της νέας θεωρίας της μεγέθυνσης, το ρόλο που παίζουν οι ΞΑΕ στην διαδικασία μεγέθυνσης όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από διαφοροποίηση των καθεστώτων εμπορικής πολιτικής. Η εργασία δοκιμάζει να ελέγξει, χρησιμοποιώντας διαστρωματικά στοιχεία προερχόμενα από ένα δείγμα 46 αναπτυσσόμενων χωρών, την υπόθεση ότι οι χώρες που προσελκύουν ΞΑΕ έχουν εντονότερο ευεργετικό αποτέλεσμα σε όρους οικονομικής μεγέθυνσης, έναντι των χωρών που υιοθετούν εσωστρεφή πολιτική.

1.4.2. Επίδραση των ΞΑΕ στην Απόδοση

Οι Gomes and Ramaswamy (1999) διευρύνουν τη σχέση μεταξύ πολυεθνικότητας και απόδοσης. Σε αντίθεση με προηγούμενες εμπειρικές μελέτες οι οποίες βασίζονται σε γραμμικά, ή γενικότερα μονοτονικά υποδείγματα, οι συγγραφείς προτείνουν ένα πολυωνμικό υπόδειγμα με το οποίο διερευνούν το κόστος αλλά και το όφελος που προκύπτει από την πολυεθνικότητα. Χρησιμοποίησαν μεθόδους χρονολογικών σειρών για να διερευνήσουν και βραχυχρόνιες ανισορροπίες αλλά και μακροχρόνιες σχέσεις ισορροπίας. Τα ευρήματα τους δείχνουν ότι η αύξηση του επιπέδου πολυεθνικότητας αποφέρει σημαντικό όφελος σε όρους απόδοσης μέχρι ένα συγκεκριμένο βέλτιστο επίπεδο πέραν του οποίου όμως το όφελος αρχίζει να επιβραδύνεται ενώ το κόστος επιταχύνεται.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

1.4.3. Επίδραση των ΞΑΕ στην Παγκοσμιοποίηση

Ο Nunnenkamp (2002) εξετάζει το ρόλο των ΞΑΕ στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης. Σύμφωνα με το συγγραφέα, υπάρχει ένα χάσμα μεταξύ των μεταβολών στο διεθνή ανταγωνισμό για ΞΑΕ που υποτιθέμενα αποδίδονται στην παγκοσμιοποίηση και στα πρόσφατα εμπειρικά δεδομένα που αφορούν τη σχετική σημασία των προσδιοριστικών παραγόντων των ΞΑΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η μελέτη αυτή θεωρεί ότι λίγα έχουν αλλάξει από το τέλος της δεκαετίας του '80 και στην πραγματικότητα οι παραδοσιακοί προσδιοριστικοί παράγοντες των ΞΑΕ εξακολουθούν να δεσπόζουν ακόμη. Ανάμεσα στους μη παραδοσιακούς παράγοντες για ΞΑΕ, ο μόνος που έγινε ακόμα πιο σημαντικός είναι η διαθεσιμότητα των εγχώριων δεξιοτήτων. Όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στην εμπορική πολιτική και τις ΞΑΕ, βρίσκει ότι η σταδιακή κατάργηση των δασμών των ΞΑΕ είχε χάσει τη σπουδαιότητά της πολύ πριν η παγκοσμιοποίηση καταστεί ένα καυτό ζήτημα δημόσιων συζητήσεων.

1.4.4. Επίδραση των ΞΑΕ στον Εκδημοκρατισμό

Οι Li and Resnick (2001) διερωτώνται αν ο αυξανόμενος εκδημοκρατισμός προωθεί ή θέτει σε κίνδυνο τις ΞΑΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα με τους συγγραφείς η αυξανόμενη λαϊκή παρέμβαση, απόρροια του εκδημοκρατισμού, είναι πιθανόν να αποθαρρύνει τις ΞΑΕ λόγω λιγότερων προνομιακών συνθηκών για τους ξένους άμεσους επενδυτές, ή μέσω υψηλότερης φορολογίας και πιο φιλεργατικής πολιτικής. Εμπειρικά δεδομένα από 55 αναπτυσσόμενες χώρες κατά την περίοδο 1982-1995 ενισχύουν αυτή την υπόθεση. Ελέγχοντας τις αλλαγές στην προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, στο εργατικό κόστος, στο μέγεθος της αγοράς και σε άλλους παράγοντες, η αυξητική τάση εκδημοκρατισμού οδηγεί σε χαμηλότερα επίπεδα εισροών ΞΑΕ. Αυτά τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι τα εκδημοκρατισμένα κράτη τελούν υπό ανταγωνιστικό μειονέκτημα στην πάλη για ΞΑΕ. Από την άλλη, η ενίσχυση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας οδηγεί σε αύξηση των ΞΑΕ. Κατά τους συγγραφείς, το δίδαγμα που προκύπτει για τους ασκούντες την πολιτική και οικονομική εξουσία είναι ότι αν επιθυμούν και αυξημένη δημοκρατία αλλά και αυξημένες ΞΑΕ ταυτόχρονα, θα πρέπει να ρίξουν το βάρος στη βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 2

Προσδιοριστικοί παράγοντες των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

2.1 Ιστορικά στοιχεία που οδήγησαν σε επενδύσεις ξένων κεφαλαίων

Τα μεγέθη των ΞΑΕ άρχισαν να αυξάνονται ουσιαστικά μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου και με την ανάπτυξη των πολυεθνικών. Η δημιουργία των τελευταίων που ξεκίνησε κυρίως από τον Αμερικάνικο χώρο, ήταν απότοκο συνθηκών και συγκυριών της εποχής εκείνης. Μελετώντας κανείς την εν λόγω περίοδο μπορεί να δει μια Ευρώπη η οποία, στην προσπάθειά της να ανοικοδομήσει τις οικονομίες της ήταν ανοικτή σε επενδύσεις ενώ παράλληλα διατηρούσε υψηλούς προστατευτικούς δασμούς έτσι ώστε να βοηθήσει την νηπιακή βιομηχανία στη μεταπολεμική της πορεία. Από την άλλη μεριά, οι Η.Π.Α. εμφάνιζαν έναν αξιοσημείωτο ρυθμό παραγωγής η οποία παρόλα αυτά δεν μπορούσε να απορροφηθεί αποκλειστικά και μόνο από την εγχώρια ζήτηση. Λογική συνέπεια των παραπάνω ήταν πολλές αμερικανικές επιχειρήσεις να ξεκινήσουν μια σειρά επενδύσεων στην αναπτυσσόμενη Ευρώπη προκειμένου να εισχωρήσουν στις αγορές της.

Στο ως άνω σκηνικό προστέθηκαν προοδευτικά-κυρίως προς τα μέσα της δεκαετίας του '60 δύο ακόμη παράγοντες που λειτούργησαν καταλυτικά στην εκροή κεφαλαίων από τις Η.Π.Α. στην Ευρώπη. Πρώτον θα μπορούσε κανείς να αναφέρει την ενεργειακή πολιτική των Η.Π.Α., οι οποίες προωθούσαν την αυτονομία τους σε πετρέλαιο μειώνοντας τις όποιες εισαγωγές και ανεβάζοντας με τον τρόπο αυτό το κόστος του, όταν αντίθετα η Ευρώπη την ίδια περίοδο εισήγαγε φθινό πετρέλαιο από την κοντινή Μέση Ανατολή. Έτσι οι επιχειρήσεις στις Η.Π.Α. μπορούσαν επενδύοντας στην Ευρώπη να εκμεταλλευτούν το μικρότερο κόστος παραγωγής του πετρελαίου.

Δεύτερον είναι η νομισματική πολιτική των Η.Π.Α. οι οποίες υπερίσμησαν το νόμισμά τους. Εξαιτίας του υπερτιμημένου δολαρίου, οι επιχειρήσεις επένδυσαν σε μια Ευρώπη υποτιμημένων σε σχέση με το δολάριο, με αποτέλεσμα την ανταγωνιστικότητα των παραγόμενων εκεί προϊόντων.

Στον αντίποδα κατά τη διάρκεια του 1970 και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90, η ενεργειακή κρίση που οδήγησε στην ακριβή εισαγωγή πετρελαίου στην Ευρώπη καθώς και το υποτιμημένο δολάριο μείωσαν τις αμερικανικές επενδυτικές ροές στην

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ευρώπη αλλά δεν τις τερμάτισαν. Ταυτόχρονα η υπερτίμηση του Ιαπωνικού γεν μετά τη συμφωνία της Πλάζα (1985) έφερε στο προσκήνιο τις Ιαπωνικές ΞΑΕ, με την Ιαπωνία να είναι μέχρι τις αρχές του '90 ο μεγαλύτερος παγκόσμιος επενδυτής στις Η.Π.Α., την ανατολική και νότια-ανατολική Ασία και την Ευρώπη.

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ιστορική αναδρομή της πορείας των ΞΑΕ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90 προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα ως προς τους παράγοντες που προσελκύουν ΞΑΕ σε μία χώρα ή περιοχή.

Η εισχώρηση σε μια αγορά η οποία προστατεύεται από υψηλούς δασμούς, όπως συνέβη τη δεκαετία του '60 στην ευρωπαϊκή αγορά, αποτελεί ένα σημαντικό λόγο επένδυσης εντός της αγοράς αυτής ώστε να αποφευχθούν από την πλευρά της εταιρίας τα μέτρα εμπορικής πολιτικής που εφαρμόζει η εν λόγω χώρα.

Ο περιορισμός του κόστους παραγωγής μιας επιχείρησης είναι ο δεύτερος κατά σειρά παράγοντας. Το φθηνότερο πετρέλαιο και το φθηνότερο κόστος παραγωγής λόγω των φθηνότερων ευρωπαϊκών νομισμάτων οδήγησε τα κεφάλαια από τις Η.Π.Α. στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Αντίστοιχα στις μέρες μας, πολλές επιχειρήσεις επιλέγουν ως προορισμό των επενδύσεών τους τις αναπτυσσόμενες χώρες όπου υπάρχει χαμηλότερο εργατικό κόστος, ειδικά όταν αναφερόμαστε σε παραγωγή που δεν απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό.

Θα ήταν σφάλμα να μην παρατηρήσει κανείς ότι ενώ το φθινό πετρέλαιο και νόμισμα σταμάτησαν να δίνουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην Ευρώπη, οι εισροές ΞΑΕ, αν και δεν αυξήθηκαν με τους προηγούμενους ρυθμούς, δεν σταμάτησαν. Συνεπώς κανείς από τους προαναφερθέντες παράγοντες δεν προσδιορίζει αποκλειστικά το βαθμό προσέλκυσης των επενδύσεων, αλλά όλοι μαζί συμβάλλουν.

Πράγματι οι διάφορες θεωρίες σχετικά με τις επενδύσεις που ακολούθησαν την εμφάνιση του φαινομένου αυτού κατέληγαν σε διάφορα μείγματα προσδιοριστικών παραγόντων όσον αφορά τη λήψη ή όχι μιας επενδυτικής απόφασης που περιλαμβάνει και τον τόπο εγκατάστασης. Η πιο αναγνωρισμένη θεωρία για τις ΞΑΕ ως προς τη σύνθεση και την ακρίβειά της είναι η εκλεκτική θεωρία του Dunning, στην οποία διατυπώνονται τα τρία βασικά κριτήρια πραγματοποίησης των επενδύσεων.

- Το ιδιοκτησιακό πλεονέκτημα (ownership advantage), με βάση το οποίο, προκειμένου μια εταιρεία να προχωρήσει σε μια επένδυση θα πρέπει να

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

κατέχει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων επιχειρήσεων, το οποίο θα εκμεταλλευτεί μέσα από την ίδρυση θυγατρικών.

- Το πλεονέκτημα της τοποθεσίας (location advantage), με βάση το οποίο ο τόπος πραγματοποίησης της επένδυσης προσδιορίζεται από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η τοποθεσία όπως π.χ. μειωμένη φορολογία, κόστος παραγωγής κ.ά.
- Το πλεονέκτημα της εσωτερικοποίησης (internalization advantage), με βάση το οποίο η επένδυση γίνεται αν η δημιουργία θυγατρικής σε μια χώρα προσφέρει πλεονεκτήματα έναντι της παραχώρησης των δικαιωμάτων παραγωγής.

Με βάση την παραπάνω θεωρητική προσέγγιση, η χώρα δέκτης μπορεί να επηρεάσει μόνο το δεύτερο πλεονέκτημα, το οποίο είναι από τα πιο καθοριστικά, όχι τόσο ως προς το αν θα επενδύσει μια επιχείρηση αλλά ως προς το που θα επενδύσει.

2.2 Βασικοί Τύποι ΞΑΕ

Τους τύπους των ΞΑΕ τους καθορίζουμε βάσει της κατεύθυνσης από την οποία αυτές προέρχονται ή προς την οποία προορίζονται, βάσει των στόχων τους και των κινήτρων τους.¹⁰

2.2.1. Βάσει Κατεύθυνσης

Εσωτερικές

Εσωτερικές Ξένες Άμεσες Επενδύσεις έχουμε όταν ξένο κεφάλαιο επενδύεται σε εγχώριους πόρους (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004). Οι εσωτερικές FDI (Foreign Direct Investment) ενισχύονται από:

- μειώσεις φόρων,
- επιδοτήσεις,
- χαμηλά επιτόκια δανεισμού,
- παροχές προνομίων,
- άρση συγκεκριμένων περιορισμών.

¹⁰ Αυτός ο διαχωρισμός των τύπων ΞΑΕ προκύπτει από την ανάλυση των Κοκκίνου και Ψυχάρη που δημοσιεύθηκε το 2004. Ταυτόχρονα ο ίδιος διαχωρισμός ακολουθείται και από την πλειοψηφία των ερευνητών.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Εξωτερικές

Οι εξωτερικές ΞΑΕ, οι οποίες μερικές φορές καλούνται και άμεσες επενδύσεις του εξωτερικού, υφίστανται όταν το εγχώριο κεφάλαιο επενδύεται σε εξωτερικούς πόρους. Παρόλα αυτά το κεφάλαιο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για να επενδυθεί σε εισαγωγές και εξαγωγές μιας ποσότητας προϊόντος που προέρχεται από ξένη χώρα (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004). Οι εξωτερικές ΞΑΕ ενθαρρύνονται από την κυβερνητική πολιτική ασφάλισης από τον κίνδυνο ενώ περιορίζονται από:

- τα φορολογικά κίνητρα ή αντικίνητρα των εταιρειών οι οποίες επενδύουν εκτός της εγχώριας οικονομίας ή σε επαναπαρισμένα κέρδη,
- τα υποκατάστατα των τοπικών επιχειρήσεων,
- τις αριστερίζουσες κυβερνητικές πολιτικές που υποστηρίζουν την εν μέρει κρατικοποίηση των βιομηχανιών (ή τουλάχιστον έναν υποτυπώδη κρατικό έλεγχο) και από
- τις διάφορες κοινωνικές ομάδες (όπως για παράδειγμα οι εργάτες και οι αγρότες) οι οποίες υποστηρίζονται από εσωτερικές ΞΑΕ ή από το κράτος.

2.2.2. Βάσει Στόχου

ΞΑΕ για τη δημιουργία νέων θυγατρικών επιχειρήσεων (Greenfield strategy)

Είναι οι άμεσες επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις ή στην επέκταση ήδη υπάρχουσών εγκαταστάσεων. Αυτές οι επενδύσεις αποτελούν τον πρωταρχικό στόχο για το κράτος που τις φιλοξενεί, δεδομένου ότι δημιουργούν νέες παραγωγικές δυνατότητες, αυξάνουν τις θέσεις εργασίας, μεταφέρουν νέες τεχνολογίες και τεχνογνωσία στη χώρα υποδοχής και δημιουργούν “συνδέσμους” στην παγκόσμια αγορά (Κοκκίνου, Ψυχάρης, 2004). Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη παραθέτει τα πλεονεκτήματα των εν λόγω επενδύσεων στην περιφερειακή ανάπτυξη και την εθνική οικονομία, δεδομένης της δυνατότητας που δίνεται για αύξηση της απασχόλησης (και μάλιστα συχνά με μισθούς υψηλότερους από τις εσωτερικές επιχειρήσεις), για αύξηση των επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη, για

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

επιπλέον κεφαλαιακές επενδύσεις¹¹ Η κριτική για την αποτελεσματικότητα των επενδύσεων αυτών εστιάζεται στην απώλεια του μεριδίου της αγοράς από τις εγχώριες επιχειρήσεις καθώς και το γεγονός ότι τα κέρδη φαίνεται να φεύγουν από τις τοπικές οικονομίες και να επιστρέφουν στη χώρα από την οποία προέρχεται η πολυεθνική.

Συγχωνεύσεις και Εξαγορές

Πρόκειται για μεταφορά των υπάρχοντων περιουσιακών στοιχείων από τις τοπικές εγχώριες εταιρείες σε ξένες εταιρείες και αποτελεί τον πρωταρχικό τύπο Ξένων Άμεσων Επενδύσεων. Εκτός συνόρων συγχωνεύσεις, συμβαίνουν όταν τα περιουσιακά στοιχεία και η λειτουργία των επιχειρήσεων διαφορετικών χωρών ενώνονται για να δημιουργήσουν μια νέα νομική οντότητα. Από την άλλη, εκτός συνόρων, εξαγορές συμβαίνουν όταν ο έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων και της λειτουργίας των επιχειρήσεων μεταφέρεται από μια εγχώρια εταιρεία σε μια εταιρεία που προέρχεται από ξένη χώρα, με την εγχώρια εταιρεία να αποτελεί πλέον μια θυγατρική της ξένης εταιρείας (Κοκκίνου, Ψυχάρης, 2004). Σε αντίθεση με τις επενδύσεις σε έργα υποδομής οι εξαγορές δεν παρέχουν κανένα μακροπρόθεσμο πλεονέκτημα στην τοπική οικονομία.¹² Τέλος, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές αποτελούν έναν σημαντικό τύπο Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και μέχρι το 1997 ανέρχονταν περίπου στο 90% των εισροών των ΞΑΕ στις ΗΠΑ. Οι συγχωνεύσεις είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος για τις Πολυεθνικές να πραγματοποιήσουν ΞΑΕ (World Investment Report, 2000, UNCTAD).

Οριζόντιες ΞΑΕ¹³

Αποτελούν την επένδυση στην ίδια βιομηχανία στο εξωτερικό μια επιχείρησης που δραστηριοποιείται εγχώρια (Κοκκίνου, Ψυχάρης, 2004).

¹¹ Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) ιδρύθηκε το 1964 και προωθεί την αναπτυξιακή ολοκλήρωση των χωρών ανά τον κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο προωθεί και την εξέλιξη και ανάπτυξη των παγκόσμιων ΞΑΕ, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων και μη χωρών.

¹² Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι στις περισσότερες συμφωνίες οι ιδιοκτήτες των τοπικών εταιρειών πληρώνονται σε εμπορεύματα της αποκτηθείσας επιχείρησης, καθώς τα χρήματα από την αγορά δεν θα μπορούσαν ποτέ να ωφελήσουν την εγχώρια οικονομία.

¹³ Γιάννης Σαλαβόπουλος, Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Περιοδικό ΧΡΗΜΑ, Τεύχος 320, Απρίλιος 2006.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Κάθετες ΞΑΕ¹⁴

Χωρίζονται στις, Προς τα Πίσω, Κάθετες ΞΑΕ (Backward Vertical FDI), οι οποίες ουσιαστικά υπάρχουν όταν μια βιομηχανία του εξωτερικού προμηθεύει με εισροές μια εγχώρια εταιρεία για την παραγωγική της διαδικασία, και στις Προς τα Μπροστά, Κάθετες ΞΑΕ, οι οποίες υπάρχουν όταν μια βιομηχανία του εξωτερικού πουλάει τις εκροές μιας εγχώριας εταιρείας (Κοκκίνου, Ψυχάρης, 2004).

2.2.3. Βάσει Κινήτρου

Οι ΞΑΕ μπορούν επίσης να κατηγοριοποιηθούν βάσει του κινήτρου της εταιρείας που πραγματοποιεί την επένδυση σε:

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις προς Αναζήτηση Πλουτοπαραγωγικών Πόρων

Είναι οι επενδύσεις που αποσκοπούν στην αναζήτηση και απόκτηση παραγωγικών συντελεστών οι οποίοι είναι πιο αποτελεσματικοί από τους εγχώριους που έως τώρα χρησιμοποιούσε η εταιρεία. Σε μερικές περιπτώσεις, αυτοί οι πόροι μπορεί να μην είναι διαθέσιμοι στην εγχώρια οικονομία (π.χ. φθηνό εργατικό δυναμικό και φυσικοί πόροι). Αυτό συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα ΞΑΕ σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπως για παράδειγμα η αναζήτηση φυσικών πόρων στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική ή η φθηνή εργασία στην Νοτιοανατολική Ασία και την Ανατολική Ευρώπη (World Investment Report, 2000, UNCTAD). Διακρίνονται τρεις τύπους πλουτοπαραγωγικών πόρων.¹⁵

1. Φυσικοί Πόροι. Σε αυτούς περιλαμβάνονται μεταλλεύματα και αγροτικά προϊόντα. Αυτού του τύπου οι ΞΑΕ συνδέονται αποκλειστικά με τη χώρα υποδοχής και απαιτούν υψηλές επενδύσεις σε υποδομή.
2. Φθηνό ανειδίκευτο ή μερικώς εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό.
3. Τεχνολογικές και διαχειριστικές ικανότητες. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και επιχειρήσεις που ανήκουν στον τομέα υπηρεσιών (π.χ. τουρισμός, ενοικιάσεις αυτοκινήτων κ. ά.).

¹⁴ <http://www.hrma.gr/article.asp?view=90&ref=83>

¹⁵ Αυτή η διάκριση προέρχεται από την Παγκόσμια Αναφορά Επενδύσεων του 1991.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις Αναζήτησης Αγορών

Είναι οι επενδύσεις που στοχεύουν είτε στη διείσδυση σε νέες αγορές είτε στη διατήρηση του μεριδίου στην ήδη υπάρχουσα. Οι ΞΑΕ αυτού του είδους μπορεί επίσης να υιοθετηθούν ως μια αμυντική στρατηγική αφού υποστηρίζεται ότι οι επιχειρήσεις προτιμούν αυτό τον τύπο επένδυσης επειδή ενέχει μικρότερο κίνδυνο ή τη διατήρηση μιας ήδη υπάρχουσας αγοράς από την ανεύρεση μιας νέας (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004). Ο στόχος αυτών των ΞΑΕ είναι η παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών για την αγορά της χώρας υποδοχής ή/και γειτονικών αγορών. Υπάρχουν 4 κίνητρα που ωθούν σε ΞΑΕ τέτοιου είδους:

- Έχουν εγκατασταθεί στην αγορά στόχο, προμηθευτές ή πελάτες της επιχείρησης.
- Πολλά προϊόντα χρειάζονται προσαρμογή στα εγχώρια καταναλωτικά πρότυπα ή τις συνθήκες παραγωγής.
- Η εξυπηρέτηση μιας αγοράς με ΞΑΕ μπορεί να είναι πιο συμφέρουσα από άποψη κόστους. Αγορές που οι επιχειρήσεις θεωρούν σημαντικές και βρίσκονται σε απόσταση από τη χώρα προέλευσης θα προτιμήσουν να τις εξυπηρετήσουν μέσω ΞΑΕ παρά μέσω του εμπορίου.
- Πολλές επιχειρήσεις οδηγούνται σε ΞΑΕ προκειμένου να βρίσκονται σε αγορές που βρίσκονται και οι ανταγωνιστές τους. Χαρακτηριστική είναι η αγορά των Η.Π.Α. που λόγω του μεγέθους της αλλά και επειδή η ίδια αποτελεί χώρα προέλευσης πολλών Πολυεθνικών Εταιρειών έχει κινητοποιήσει σχεδόν όλες τις πολυεθνικές να έχουν παρουσία εκεί.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις Αναζήτησης Αποτελεσματικότητας /Αποδοτικότητας

Είναι επενδύσεις με τις οποίες οι επιχειρήσεις ελπίζουν ότι θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους, επωφελούμενες από τα πλεονεκτήματα των οικονομικών κλίμακας και των αντίστοιχων που προκύπτουν από την κοινή ιδιοκτησία (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004)¹⁶

¹⁶ Οι Κοκκίνου και Ψυχάρης προτείνουν ότι αυτός ο τύπος των ΞΑΕ πραγματοποιείται αμέσως μετά την υλοποίηση Επενδύσεων Αναζήτησης Πόρων ή Αναζήτησης Αγορών, με την προσδοκία για περαιτέρω αυξήσεις στην κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις Αναζήτησης Στρατηγικών Πόρων ή Ικανοτήτων

Πρόκειται για στρατηγικές επενδύσεις οι οποίες αποσκοπούν στην αποτροπή απώλειας ενός πόρου από μια άλλη ανταγωνιστική επιχείρηση. Αντίστοιχη πρακτική μπορεί να θεωρηθεί αυτή που ακολουθούν οι πετρελαιοπαραγωγοί οι οποίοι μπορεί να μην έχουν ανάγκη από πετρέλαιο επί του παρόντος αλλά προσπαθούν να αποτρέψουν τους ανταγωνιστές τους από το να το αποκτήσουν. Συνήθως αυτός ο τύπος περιλαμβάνει επιχειρήσεις που στοχεύουν στη διατήρηση και βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους με την εξαγορά άλλων επιχειρήσεων. Τέτοιου είδους ΞΑΕ συναντάμε συνήθως σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004).

2.3. Μορφές ΞΑΕ¹⁷

2.3.1. Θυγατρική Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας

Η Επιχείρηση ιδρύει μια νέα εταιρεία στην ξένη χώρα και είναι ο μοναδικός μέτοχος σε αυτή. Η θυγατρική μπορεί να είναι μια εντελώς νέα επιχείρηση (greenfield strategy) ή μια ήδη υπάρχουσα επιχείρηση την οποία εξαγοράστηκε (acquisition strategy) (Κοκκίνου, Ψυχάρης, 2004). Τα **πλεονεκτήματα** αυτής της μορφής είναι:

- Η μητρική επιχείρηση διατηρεί το διοικητικό έλεγχο της θυγατρικής κάτι που τη βοηθά στη διαμόρφωση και εφαρμογή των στρατηγικών της σε παγκόσμιο επίπεδο
- Η μητρική καρπώνεται το σύνολο των κερδών της θυγατρικής.
- Η θυγατρική όντας στο πολιτισμικό περιβάλλον μιας άλλης χώρας είναι σε θέση να εξειδικεύσει και να διαφοροποιήσει τα προϊόντα της ώστε να συμβαδίζουν με αυτό. Με τον τρόπο αυτό η μητρική επιχείρηση αποκτά στρατηγικό πλεονέκτημα στην προσπάθειά της να διευρύνει τις παραγωγικές και εμπορικές δραστηριότητές της σε ξένες αγορές.
- Επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας λόγω της αύξησης τους συνολικού όγκου παραγωγής του ομίλου.

Από την άλλη τα **μειονεκτήματα** αυτής της μορφής ΞΑΕ είναι:

¹⁷ Οι μορφές ΞΑΕ αναφέρονται σε όλες τις ετήσιες αναφορές καθώς και σε όλα τα πανεπιστημιακά εγχειρίδια που άπτονται του θέματος. Εδώ χρησιμοποιείται το βιβλίο του Peter Dicken.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- Η μητρική επιχείρηση επιβαρύνεται με το σύνολο του οικονομικού κόστους του εγχειρήματος και αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους.
- Η θυγατρική χαρακτηρίζεται ως ξένη κάτι το οποίο μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην κοινή γνώμη, την κυβέρνηση και τις δημόσιες υπηρεσίες.

2.3.2. Κοινοπραξία. Είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας μιας ή περισσότερων ξένων επιχειρήσεων με μία ή περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις για τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης ή για την εξαγορά μιας ήδη υπάρχουσας (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004). Η διαδικασία επιβάλλει οι εταίροι να εισφέρουν κεφάλαια, τεχνογνωσία και τεχνολογία και συνήθως σε εκείνον τον συντελεστή στον οποίο υπερτερούν¹⁸.

Τα **πλεονεκτήματα** αυτής της μορφής είναι:

- Η επιχείρηση αποκτά έναν εταίρο ο οποίος έχει διασυνδέσεις και γνωρίζει το περιβάλλον και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας.
- Υπάρχει επιμερισμός του κόστους και του κινδύνου του εγχειρήματος.
- Η νομοθεσία πολλών χωρών δίνει πολλά κίνητρα στις κοινοπραξίες με αποτέλεσμα η ίδρυση θυγατρικής να συνεπάγεται διαφυγόντα κέρδη.
- Συμβάλλει στη βελτίωση των αποτελεσμάτων συνεργείας των δύο εταίρων.
- Δημιουργεί οικονομίες κλίμακας και πεδίου λόγω της συμπαραγωγής.
- Προκαλεί διεύρυνση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων.
- Μειώνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των εταίρων βοηθώντας παράλληλα στην αντιμετώπιση του κοινού κινδύνου καθώς και στην αποτροπή εισόδου νέου ανταγωνιστή στην αγορά.

Τα **μειονεκτήματα** στην περίπτωση αυτή είναι:

- Το γεγονός ότι η επιχείρηση δεν ελέγχει απόλυτα τη διοίκηση της νέας εταιρείας με αποτέλεσμα να μην μπορεί να την εντάξει πλήρως στο στρατηγικό σχεδιασμό της.
- Είναι σύνηθες το φαινόμενο της εμφάνισης διαφορών και διαφωνιών μεταξύ των εταίρων σε ό,τι αφορά τους στόχους και τη στρατηγική της κοινοπραξίας, κάτι το οποίο συχνά οδηγεί στη διάλυσή της.

¹⁸ <http://www.translatum.gr/forum/index.php?topic=38386.0>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

2.3.3. Μερική Εξαγορά. Σε αυτή τη μορφή ΞΑΕ, η επιχείρηση αποκτά μέρος των μετοχών μιας τοπικής επιχείρησης με την οποία συνεργάζεται μέσω της μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας κ.λ.π. Τα πλεονεκτήματα εδώ ταυτίζονται σχεδόν με αυτά της κοινοπραξίας. Η εν λόγω μορφή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη δεδομένου ότι παρουσιάζει πολλά από τα πλεονεκτήματα των άλλων μορφών χωρίς να παρουσιάζει σοβαρά μειονεκτήματα (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004).

2.4 Λόγοι εγκατάστασης επενδύσεων σε ξένη χώρα

Κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι παρά το γεγονός ότι πρόσφατα οι ΞΑΕ αντιμετωπίζονταν μεθοδολογικά ως ενιαίο φαινόμενο, έχει καταστεί κοινός τόπος ότι υπάρχουν τουλάχιστον τρεις διακριτές κατηγορίες ΞΑΕ ανάλογα με τη φύση της επένδυσης και είναι οι ακόλουθες¹⁹ :

1. Αναζήτηση πόρων, όπου οι επενδυτές επιδιώκουν την πρόσβαση σε κάποια πρώτη ύλη.
2. Αναζήτηση στρατηγικών πλεονεκτημάτων, όπου οι συγκεκριμένες ΞΑΕ προσελκύνονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους σε αναπτυσσόμενες χώρες που διαθέτουν απεριόριστα περιουσιακά στοιχεία.
3. Αναζήτηση ανταγωνιστικότητας, όπου η επένδυση γίνεται με σκοπό η επιχείρηση να γίνει πιο ανταγωνιστική και παραγωγική εκμεταλλευόμενη τα πλεονεκτήματα της φιλοξενούσας χώρας²⁰.

Μία χώρα μπορεί να επηρεάσει ουσιαστικά μόνο την τρίτη και έμμεσα την πρώτη και δεύτερη κατηγορία. Ως προς την αναζήτηση πρόσβασης σε πρώτες ύλες, η χώρα-δέκτης δεν μπορεί να παρέμβει αφού εκ των πραγμάτων η πρώτη ύλη ή θα βρίσκεται σε αφθονία ή δεν θα υπάρχει.

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει εντοπίσει μια σειρά ακόμα λόγων που άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο επηρεάζουν την ελκυστικότητα των επενδύσεων. Οι σημαντικότεροι είναι οι ακόλουθοι : ²¹

¹⁹ Sethi, D. et al. "Trends in foreign direct investment flows: a theoretical and empirical analysis", *Journal of International Business Studies*, Vol. 34, 2003.

²⁰ Yuping Zhou & Sanjaya Lall. "The impact of China's FDI surge on FDI in South-East Asia: panel data analysis for 1986-2001.", *Transnational Corporations*, Vol. 14, No.1, April 2005.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- I. Η οικονομική μακροοικονομική και πολιτική σταθερότητα: Καμία επιχείρηση δεν επενδύει σε μια χώρα που ενδέχεται αργότερα να κρατικοποιήσει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή που τα μακροοικονομικά τους μεγέθη (π.χ. πληθωρισμός, κόστος δανεισμού) δεν ευνοούν σταθερότητα²².
- II. Οι υπάρχουσες υποδομές: Η ύπαρξη σύγχρονων και εκτεταμένων υποδομών οι οποίες μειώνουν τα κόστη μεταφοράς και μετέπειτα ευνοούν εξαγωγές σε γειτονικές χώρες επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την προσέλκυση ΞΑΕ²³.
- III. Η τοπική διακυβέρνηση και το εύρος της διαφθοράς: Η χώρα θα πρέπει να είναι σε θέση να εγγυηθεί ότι θα παρέχει ίση μεταχείριση προς όλες τις επιχειρήσεις και οι τελευταίες θα τυγχάνουν ουδέτερης, αν όχι ευνοϊκής, συμπεριφοράς από τους κυβερνητικούς φορείς²⁴.
- IV. Οι ιδιωτικοποιήσεις και το επενδυτικό περιβάλλον: Η δημιουργία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος με μειωμένη φορολογία για τα πρώτα χρόνια της επένδυσης, ήπιους εργατικούς νόμους κ.ά. έχει διπλό χαρακτήρα, αφενός υποστηρίζει την πορεία των ιδιωτικοποιήσεων, αφετέρου προσελκύει επιπλέον επενδυτικά κεφάλαια²⁵.
- V. Το εργατικό δυναμικό: Ισχυρότατο πλεονέκτημα θεωρείται είτε η ύπαρξη χαμηλού κόστους εργατικού δυναμικού, είτε η ύπαρξη υψηλού μορφωτικού επιπέδου και εξειδίκευσης²⁶.
- VI. Το υποτιμημένο νόμισμα: Αν και ένα νόμισμα δεν παραμένει υποτιμημένο για μεγάλα διαστήματα, παρόλα αυτά συνεπάγεται για τις εξαγωγικού χαρακτήρα ΞΑΕ ανταγωνιστικότερα προϊόντα προς εξαγωγή.

²¹ Παπαγεωργίου Πέτρος, Χιόνης Π. Διονύσιος, Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, σ. 107, Εκδόσεις Σταμούλη, 2003.

²² Sethi, D. et al. "Trends in foreign direct investment flows: a theoretical and empirical analysis", Journal of International Business Studies, Vol. 34, 2003.

²³ Nabende, A et al "FDI, Regional Economic Integration and Endogenous Growth: Some Evidence from Southeast Asia", Pacific Economic Review, Vol. 6, No. 3, 2001.

²⁴ "FDI for Development: Maximizing benefits, minimizing costs", Policy Brief, OECD, October 2002.

²⁵ De Mello, L. "Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey", The Journal of Development Studies, Vol. 34, No.1, October 1997.

²⁶ Rahmah I. and Yusoff, I. "Labour market competitiveness and foreign direct investment: The case of Malaysia, Thailand and the Philippines", Journal of the Regional Science Association International, 82 (3), 2003.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- VII. Ο βαθμός απελευθέρωσης του εμπορίου: Από τη μία πλευρά όταν το εμπόριο υπόκειται σε περιοριστικούς δασμούς προσελκύνονται ΞΑΕ που στοχεύουν στη διείσδυση εντός της προστατευμένης αγοράς. Από την άλλη πλευρά όμως, η πορεία προς την απελευθέρωση του εμπορίου αφενός προσφέρει ευνοϊκότερα μακροοικονομικά στοιχεία, αφετέρου προσελκύει ΞΑΕ εξαγωγικού χαρακτήρα²⁷.
- VIII. Οι ήδη υπάρχουσες ΞΑΕ: Στην περίπτωση αυτή το ρίσκο επένδυσης είναι το μικρότερο με βάση τις πληροφορίες που αντλούνται από τις προγενέστερες ΞΑΕ στην περιοχή²⁸.
- IX. Το νομοθετικό πλαίσιο: Για την προσέλκυση ΞΑΕ και γενικότερα οποιασδήποτε επιχειρηματικής δραστηριότητας θα πρέπει οι εταιρείες να μελετούν προσεκτικά το νομοθετικό πλαίσιο μιας χώρας, αφού πρόκειται για έναν καθοριστικό παράγοντα επιτυχίας, που θα τις οδηγήσει στη δραστηριοποίησή τους ή όχι στη συγκεκριμένη χώρα. Για την επίλυση των οποιωνδήποτε προβλημάτων, θεσπίστηκαν διεθνείς εμπορικοί κανόνες και δικαστήρια που μπορούν να καταφύγουν τα συμβαλλόμενα μέρη για τη διευθέτηση των διαφορών ή και την απονομή δικαιοσύνης. Ενδεικτικά αναφέρεται το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.
- X. Η διαθεσιμότητα των παραγωγικών συντελεστών: Είναι γνωστό πως οι παραγωγικοί συντελεστές περιλαμβάνουν τη γη, το κεφάλαιο και την εργασία. Συνεπώς για να επενδύσει μία πολυεθνική εταιρεία και να δραστηριοποιηθεί σε μία χώρα, θα πρέπει να διερευνήσει κατά πόσο η χώρα αυτή μπορεί να προσφέρει γρήγορα τους παραπάνω παραγωγικούς συντελεστές. Για παράδειγμα, χώρες που στερούνται φυσικών πόρων, γνωρίζουν να χρησιμοποιούν τις εναλλακτικές δυνατότητες κατά τον καλύτερο τρόπο. Η Γερμανία, αν και δεν διαθέτει πρώτες ύλες, έχει αναπτύξει τη βιομηχανία σε πολύ μεγάλο βαθμό. Γενικά οι φυσικοί πόροι αποτελούν πλεονέκτημα για μία χώρα και η κατοχή και σωστή αξιοποίηση τους προσελκύει ΞΑΕ. Ο αριθμός του εργατικού δυναμικού και το επίπεδο

²⁷ Galan, J. and Benito, J. "Determinant Factors of Foreign Direct Investment: some empirical evidence", *European Business Review*, Vol. 13, No. 5, 2001.

²⁸ Pan, Y. "The inflow of foreign direct investment to China: the impact of country-specific indicators", *Journal of Business Research*, Vol. 56, 2003.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

εκπαιδευτής του αποτελεί εξίσου σημαντικό σημείο αναφοράς για ΞΑΕ. Όταν υπάρχει το απαιτούμενο προσωπικό τότε οι πολυεθνικές μπορούν να προχωρήσουν στη δραστηριοποίησή τους στη χώρα που επιθυμούν. Επίσης, η μετακίνηση κεφαλαίου, μέσω των ΞΑΕ, προϋποθέτει λειτουργικό χρηματοπιστωτικό σύστημα που εγγυάται την ασφάλεια των επενδύσεων.

- XI. Η ζήτηση στην αγορά: Η προσέλκυση ΞΑΕ, μέσω της δραστηριοποίησης των πολυεθνικών εταιρειών, θα είναι μεγαλύτερη από το αν η αγορά είναι σε θέση να απορροφήσει τα προϊόντα των πολυεθνικών και αν η αγορά έχει μελλοντικές δυνατότητες για περισσότερα κέρδη. Όταν αναφέρεται κανείς στην αγορά, θα πρέπει να εξετάσει ορισμένους παράγοντες όπως, το εύρος και το βάθος της αγοράς, το σύνολο των λιανικών πωλήσεων, το μέγεθος των επιχειρήσεων και ο βαθμός πληροφόρησης. Χώρες με αρκετά μεγάλο πληθυσμό, ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο και σημαντική ιδιωτική κατανάλωση, αποτελούν πόλο έλξης των ΞΑΕ. Είναι γεγονός ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Μ.Μ.Ε.) δεν μπορούν να ανταποκριθούν πλέον στις απαιτήσεις μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας αφού οι λειτουργικές δαπάνες και οι κίνδυνοι είναι περισσότερο έντονοι από ποτέ. Αντίθετα, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις λόγω του μεγέθους τους και των δυνατοτήτων τους μπορούν να επιβιώσουν σ' ένα δύσκολο και ανταγωνιστικό περιβάλλον.
- XII. Η κουλτούρα και ο πολιτισμός: Αυτά τα δύο κριτήρια μπορούν να θεωρηθούν ως ένα. Για την επένδυση μιας πολυεθνικής σε μία χώρα θα πρέπει να εξετάζει κατά πόσο το καταναλωτικό κοινό της χώρας είναι έτοιμο να αποδεχτεί τα προϊόντα που παράγει. Για παράδειγμα μια μουσουλμανική χώρα, όπως το Ιράν δεν είναι δυνατόν να αποδεχτεί προϊόντα καλλυντικών για τις γυναίκες, εφόσον υφίσταται το θεοκρατικό καθεστώς που απαγορεύει τη χρησιμοποίησή τους. Εδώ ο ρόλος της θρησκείας είναι σημαντικός. Γενικά, οποιοδήποτε προϊόν που μπορεί να προσβάλει ήθη και έθιμα μιας χώρας απομακρύνει τις επενδύσεις απ' αυτήν την χώρα. Συνεπώς ο ρόλος του πολιτισμού είναι ουσιώδης και ικανός να θέσει εμπόδια στις ΞΑΕ.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- XIII. Η οικονομική και εμπορική πολιτική: Η χώρα που επιθυμεί να προσελκύσει ΞΑΕ, θα πρέπει να εφαρμόζει και την κατάλληλη οικονομική πολιτική. Θα πρέπει να υπάρχει σωστά οργανωμένος δημόσιος τομέας χωρίς ελλείμματα και αγκυλώσεις που μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο στο ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα μιας χώρας. Το ύψος των επιτοκίων θα πρέπει να είναι σε εκείνο το σημείο ώστε οι ξένες επενδύσεις να είναι συμφέρουσες. Ο τρόπος χρηματοδότησεως του ιδιωτικού τομέα σε μία χώρα αποδεικνύει το πόσο ικανοποιητικά ανεπτυγμένο είναι το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ελευθερία κίνησης χρήματος από χώρα σε χώρα ευνοεί την επιχειρηματική δράση. Σε γενικές γραμμές η παρέμβαση του κράτους στο χώρο της οικονομίας θεωρείται επιβλαβής.
- XIV. Η γεωπολιτική θέση της χώρας: Πάντα η θέση μιας χώρας στο γεωγραφικό χώρο αποτελούσε σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της. Για παράδειγμα, η Φιλανδία και η Ελλάδα είναι δύο χώρες σε στρατηγική θέση γιατί μεν η Φιλανδία προσελκύει δραστηριότητες στις Βαλτικές Χώρες και στη Ρωσία, η δε Ελλάδα αποτελεί κομβικό σημείο μεταξύ της Ανατολής και της Δύσης. Έτσι λοιπόν, χώρες που έχουν αυτό το «φυσικό» πλεονέκτημα μπορούν να αποτελέσουν κέντρα διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- XV. Το μέγεθος της αγοράς: Το μέγεθος της αγοράς έχει θετική επίδραση στις εισροές ΞΑΕ. Σύμφωνα με την θεωρία του μεγέθους της αγοράς οι πολυεθνικές επιχειρήσεις τείνουν να επενδύουν σε μεγάλες χώρες ώστε να επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας²⁹.
- XVI. Η δυναμική της αγοράς Η δυναμική της αγοράς η οποία μετρείται από την οικονομική ανάπτυξη της χώρας επηρεάζει θετικά τις εισροές ΞΑΕ. Μια οικονομία με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης παρέχει περισσότερες ευκαιρίες για κέρδη από μια οικονομία με χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.
- XVII. Το εργατικό κόστος: Το εργατικό κόστος όπως είναι προφανές συσχετίζεται αρνητικά με τις εισροές ΞΑΕ. Όσο πιο χαμηλό είναι τόσο προσελκύει περισσότερες ΞΑΕ.

²⁹ Γιάννης Σαλαβόπουλος, Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Περιοδικό ΧΡΗΜΑ, Τεύχος 320, Απρίλιος 2006.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- XVIII. Πόσο «ανοικτή» είναι μια οικονομία: Το πόσο «ανοικτή» είναι μια οικονομία είναι σημαντικός παράγοντας για τις εισροές ΞΑΕ καθ' ότι κατευθύνονται κυρίως προς τομείς που συνδέονται με το εμπόριο. Ο παραπάνω δείκτης μετρείται ως το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών μιας χώρας προς το ΑΕΠ της.³⁰
- XIX. Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες: Πριν τους Froot & Stein το 1991 η κοινή πεποίθηση ήταν πως οι αναμενόμενες μεταβολές στα επίπεδα των συναλλαγματικών ισοτιμιών δεν επηρεάζουν την απόφαση μιας επιχείρησης να επενδύσει σε μια ξένη χώρα. Μια πιθανή υπερτίμηση του νομίσματος της επιχείρησης στη χώρα προέλευσης θα μείωνε το κόστος της επένδυσης στο εξωτερικό και έτσι η αναμενόμενη ονομαστική απόδοση θα μειωνόταν εξίσου με το εγχώριο νόμισμα, αφήνοντας αμετάβλητη την πραγματική απόδοση (McCulloch, 1989). Οι Froot & Stein το 1991 όμως παρουσίασαν ένα μοντέλο ατελούς αγοράς κεφαλαίου με την βοήθεια του οποίου εξήγησαν γιατί μια υπερτίμηση του εγχώριου νομίσματος αυξάνει τις ΞΑΕ των επιχειρήσεων. Εξαιτίας της ατελούς αγοράς κεφαλαίου, το κόστος των ιδίων κεφαλαίων είναι μικρότερο του κόστους δανεισμού μια επιχείρησης. Έτσι η υπερτίμηση του εγχώριου νομίσματος οδηγεί στην αύξηση της αξίας του ενεργητικού μιας επιχείρησης, παρέχοντάς της έτσι, περισσότερα διαθέσιμα κεφάλαια για επενδύσεις με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις ανταγωνιστικές της επιχειρήσεις από τις άλλες χώρες που έχουν υποστεί μείωση της αξίας του ενεργητικού τους λόγω της υποτίμησης του δικού τους νομίσματος. Ο Blohigen (1997) ανέφερε και έναν άλλον τρόπο με βάση τον οποίο οι μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών μπορούν να επηρεάσουν τις εισροές των ΞΑΕ σε μια χώρα. Εάν η απόφαση για ΞΑΕ από μια επιχείρηση πηγάζει από την επιθυμία να αποκτήσει στοιχεία του ενεργητικού μιας ξένης επιχείρησης τα οποία είναι μεταβιβάσιμα στην εταιρεία από διαφορετικές χώρες και αγορές χωρίς συναλλαγματικά έξοδα (π.χ. τεχνολογία, διοικητικές πρακτικές), τότε μια υπερτίμηση του νομίσματος θα μειώσει την τιμή απόκτησης των παραπάνω στοιχείων του

³⁰ <http://www.hrima.gr/article.asp?view=90&ref=83>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ενεργητικού χωρίς όμως να μειωθεί και η αξία τους και έτσι η απόδοση των ΞΑΕ θα αυξηθεί.

- XX. Το επιτόκιο: Αποτελεί έναν από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες στην προσέλκυση ή μη ΞΑΕ. Όσο πιο χαμηλό το επιτόκιο τόσο πιο πολλές επενδύσεις καθίστανται κερδοφόρες. Συμπερασματικά, μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι εάν μια χώρα θέλει να έχει εισροές ΞΑΕ πρέπει να καθορίσει ένα επίπεδο επιτοκίου ώστε οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται να είναι κερδοφόρες.
- XXI. Το ύψος του ΑΕΠ της χώρας: Το ΑΕΠ μιας χώρας αποτελεί έναν δείκτη που παρουσιάζει το βιοτικό επίπεδο στην χώρα. όσο πιο μεγάλο το ΑΕΠ και όσο πιο μεγάλος ο ρυθμός αύξησής του, που υποδηλώνει αύξηση της ζήτησης, τόσο πιο δυναμική χαρακτηρίζεται η οικονομία και συνεπώς αυξάνονται οι εισροές ΞΑΕ³¹.
- XXII. Η φορολογία: Η προφανής εξήγηση για τη φορολογία είναι ότι υψηλότεροι φόροι αποθαρρύνουν τις εισροές ΞΑΕ. Ο βαθμός επηρεασμού όμως, ποικίλει και εξαρτάται από παράγοντες όπως οι διαφορές στην φορολογική αντιμετώπιση μεταξύ χώρας υποδοχής και φιλοξενούμενης (home-host country), τα διάφορα είδη φόρων που υπάρχουν και ο τρόπος μέτρησης της επίδοσης των ΞΑΕ. Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας στηρίζεται στις εργασίες του Hartman (1984-1985). Η βασική παραδοχή του Hartman είναι ότι τα έσοδα από την επιχειρηματική λειτουργία σε μία ξένη χώρα θα φορολογηθούν τελικά από τη χώρα υποδοχής ή προέλευσης είτε αυτά επανεπενδυθούν, είτε επαναπατριστούν.
- XXIII. Οι θεσμοί: Η καλή λειτουργία και η ποιότητα των θεσμών είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις εισροές ΞΑΕ ειδικά για τις αναπτυσσόμενες χώρες για αρκετούς λόγους. Αρχικά, γιατί αν δεν υπάρχει ισχυρή νομική προστασία της ιδιοκτησίας αυξάνεται η πιθανότητα απαλλοτριώσης της επένδυσης μιας εταιρείας κάτι που προφανώς θα αποθαρρύνει τις ΞΑΕ. Επίσης, η κακή λειτουργία των θεσμών καθώς επίσης και η διαφθορά αυξάνει το κόστος λειτουργίας μιας επιχείρησης που εάν συνδυαστεί και με κακές δημόσιες υποδομές (π.χ. δρόμοι,

³¹ Γιάννης Σαλαβόπουλος, Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Περιοδικό ΧΡΗΜΑ, Τεύχος 320, Απρίλιος 2006.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

λιμάνια, ενέργεια) που πιθανώς προκύπτουν από την κακή λειτουργία των θεσμών, μειώνεται σημαντικά η αναμενόμενη κερδοφορία μιας ΞΑΕ.

- XXIV. Ο εμπορικός προστατευτισμός: Όσο περισσότερος προστατευτισμός υπάρχει σε μια χώρα υποδοχής τόσο περισσότερο ενθαρρύνονται οι επιχειρήσεις να κάνουν ΞΑΕ στην χώρα αυτή. Αυτό συμβαίνει γιατί οι δασμοί με τους οποίους επιβαρύνονται οι εξαγωγές τους προς την χώρα κάνουν πιο συμφέρουσα την επιλογή της ΞΑΕ ώστε να μειωθεί το κόστος διάθεσης.
- XXV. Τα αποτελέσματα του εμπορίου (Trade Effects): Το πιο συνηθισμένο κίνητρο στην βιβλιογραφία ώστε μια επιχείρηση να προβεί σε ΞΑΕ είναι να θεωρηθεί αυτή ως υποκατάστατο των εξαγωγών της προς την χώρα υποδοχής. Όπως ανέφεραν οι Buckley & Casson (1981) οι εξαγωγές εμπεριέχουν μικρότερα σταθερά κόστη αλλά υψηλότερα μεταβλητά όπως τα έξοδα μεταφοράς και οι δασμοί. Αντίθετα, οι ΞΑΕ ενσωματώνουν υψηλότερα σταθερά κόστη και χαμηλότερα μεταβλητά.
- XXVI. Το γενικό οικονομικό κλίμα: Το γενικό οικονομικό κλίμα διαμορφώνεται με βάση τις επιδοτήσεις μιας χώρας στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Είναι γεγονός ότι μια χώρα που συμμετέχει σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς όπως την ΕΕ, ΟΗΕ και άλλους έχει ικανοποιητικό οικονομικό κλίμα που μπορεί να προσελκύσει ΞΑΕ. Για παράδειγμα μελέτες του ΟΟΣΑ και άλλων διεθνών οργανισμών γίνονται αντικείμενο έρευνας από τις πολυεθνικές εταιρείες με σκοπό να ανακαλύψουν χώρες με τα κατάλληλα χαρακτηριστικά ώστε να κάνουν εκεί τις επενδύσεις τους. Η σταθερή πολιτική από πλευράς κυβερνήσεων βοηθάει προς αυτήν την κατεύθυνση. Οικονομικές συνεργασίες με άλλες χώρες, η μείωση ή κατάργηση των δασμών που ευνοούν το διεθνές εμπόριο, δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια παγκόσμια οικονομία που θα οδηγήσει τις πολυεθνικές επιχειρήσεις σε νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες.
- XXVII. Οι κερδοσκοπικές πρακτικές: Παράλληλα με την οικονομική δραστηριότητα παρουσιάζεται και το φαινόμενο της παραοικονομίας που οι κύριες εκφράσεις του είναι η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται έντονο σε χώρες με χαλαρή διοικητική δομή

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

και ο κρατικός έλεγχος δεν είναι σε θέση να το περιορίσει. Είναι γεγονός όσο μικρότερος είναι ο βαθμός της παραοικονομίας σε μια χώρα τόσο καλύτερο είναι για την προσέλκυση ΞΑΕ. Αν και ορισμένες μελέτες έχουν αποδείξει ότι η εμφάνιση της παραοικονομίας σε μια χώρα έχει και θετικές συνέπειες, όπως ότι ενισχύει την ανταγωνιστικότητα στο επίπεδο της επιχειρηματικότητας και ότι δημιουργεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για απορρόφηση του εργατικού δυναμικού. Πιο αναλυτικά, λόγω της αύξησης του κόστους εργασίας στο πλαίσιο της επίσημης οικονομίας, οι επιχειρήσεις πολλές φορές τρέπονται στην παραοικονομία για την απόκτηση κάποιου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ενώ όσον αφορά το εργατικό δυναμικό, στο περιβάλλον της παραοικονομίας δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας (κυρίως μερικής απασχόλησης). Τα άτομα τα οποία βρίσκουν απασχόληση στον τομέα της παραοικονομίας, στην αντίθετη περίπτωση θα ήταν άνεργοι.

Εύλογο θεωρείται πως για την προσέλκυση επένδυσης δεν απαιτείται η ταυτόχρονη ύπαρξη όλων των παραγόντων, αλλά αρκεί έστω και ένα τμήμα αυτών ή ακόμα και ένας παράγοντας.

Οι Globetman and Shapiro (2002) υποστηρίζουν ότι η οικονομική επίδοση μιας χώρας μέσα στο χρόνο καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το πολιτικό, θεσμικό και νομικό περιβάλλον της και αναφέρονται σε αυτά ως υποδομή διακυβέρνησης μιας χώρας. Εξετάζουν επίσης το ρόλο άλλων μορφών υποδομής συμπεριλαμβανομένου του ανθρώπινου δυναμικού και του περιβάλλοντος και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η υποδομή διακυβέρνησης είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τις εισροές και εκροές των ΞΑΕ. Οι επενδύσεις στην υποδομή διακυβέρνησης όχι μόνο προσελκύουν κεφάλαιο αλλά και διαμορφώνουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες οι εσωτερικές πολυεθνικές εταιρίες επενδύουν στο εξωτερικό. Τα εμπειρικά στοιχεία τείνουν να επιβεβαιώσουν την υπόθεση ότι οι διαφορές μεταξύ των χωρών στην ανάπτυξη και την παραγωγικότητα συσχετίζονται με τις διαφορές στην υποδομή διακυβέρνησης.³²

Η προσέλκυση ξένου κεφαλαίου είναι μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες ανάπτυξης των οικονομιών παγκοσμίως. Οι παγκόσμιες οικονομίες κάνουν εκτενή

³² Είναι αναμενόμενο ότι χώρες με καλύτερη υποδομή, μεγαλύτερη ανάπτυξη και υψηλή παραγωγικότητα να παρέχουν ένα πιο ασφαλές περιβάλλον για την προσέλκυση των ΞΑΕ.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

χρήση των κινήτρων επένδυσης προκειμένου να επηρεάσουν τις αποφάσεις περί τοποθεσίας των ξένων επενδυτών. Ο ανταγωνισμός για νέες επενδύσεις από το κράτος και τις τοπικές κυβερνήσεις φαίνεται να αυξάνεται. Αυτός ο ανταγωνισμός έχει προκαλέσει ανησυχία για το αν η ανταγωνιστική προσφορά για την επένδυση από τις τοπικές κοινότητες μπορεί τελικά να αποβεί επιβλαβής ή όχι.

Ξεκινώντας από την σύγχρονη πρακτική και την επιστημονική βιβλιογραφία, μια σειρά επιχειρημάτων παρατίθενται για την προσέλκυση ΞΑΕ από όλες τις χώρες παγκοσμίως. Το διεθνές εμπόριο, δηλαδή, και κατ' επέκταση οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις βοηθούν τις χώρες να αποκομίσουν κέρδη από την εκμετάλλευση της παραγωγής προϊόντων στα οποία έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών (φθηνό εργατικό κόστος, εύκολη πρόσβαση σε πρώτες ύλες, αναπτυγμένη τεχνογνωσία κ.τ.λ.). Μια σειρά άλλων επιχειρημάτων όπως η διάχυση νέων τεχνολογιών, η αύξηση της απασχόλησης, η εισροή νέων κεφαλαίων τείνουν να ενδυναμώσουν το παραπάνω επιχείρημα³³.

³³ <http://economics.forumup.gr/post-230-economics.html>

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 3

Ειδικότερα ζητήματα Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

3.1. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και οι επιπτώσεις στη μητρική εταιρεία

Οι ΞΑΕ αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις, οι οποίες αποκαλούνται πολυεθνικές, και μπορούν να οριστούν ως οι επιχειρήσεις εκείνες που κατέχουν ή ελέγχουν παραγωγικές μονάδες (θυγατρικές επιχειρήσεις) σε περισσότερες από μία χώρες. Η έννοια του ελέγχου είναι κεντρική στον ορισμό των ΞΑΕ. Έλεγχος ασκείται όχι μόνο μέσω πλειοψηφικής συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της θυγατρικής αλλά και με συμμετοχή μειοψηφίας. Το καθοριστικό σημείο του ελέγχου βρίσκεται στο βαθμό που η μητρική εταιρεία επηρεάζει τη διαδικασία και κυρίως τα κριτήρια λήψης αποφάσεων της θυγατρικής. Η μητρική εταιρεία, ακόμη και με συμμετοχή μειοψηφίας στη θυγατρική, είναι σε θέση να διατηρεί αποτελεσματικό έλεγχο καθώς είναι ο αποκλειστικός προμηθευτής του πακέτου των τεχνολογικών εισροών και της τεχνογνωσίας οργάνωσης και συντονισμού της λειτουργίας των διαφορετικών πόρων που απαιτούνται για την παραγωγική διαδικασία. Με αυτή την έννοια, έλεγχος σημαίνει ότι η μητρική εταιρεία καθορίζει την συμπεριφορά της θυγατρικής σε μια σειρά από ζητήματα στρατηγικής σημασίας, όπως είναι η επιλογή τεχνολογίας, οι σχέσεις με τις εθνικές κυβερνήσεις, οι εργασιακές σχέσεις, η επενδυτική πολιτική, οι πηγές πρώτων υλών και ενδιάμεσων αγαθών και υπηρεσιών κλπ. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η κατοχή ενός ποσοστού 25% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής είναι αναγκαία ώστε να ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος.

Τα οφέλη που αποκομίζει η μητρική επιχείρηση είναι τα εξής:³⁴

- Πλεονεκτήματα που συνδέονται με ατελείς αγορές προϊόντων, όπως διαφοροποίηση προϊόντος, επιδεξιότητες στο marketing, τμηματοποίηση αγορών, πρόσβαση σε δίκτυα διανομής, σε πατέντες προϊόντων.
- Πλεονεκτήματα που πηγάζουν από ατελείς αγορές παραγωγικών εισροών και περιλαμβάνουν τεχνολογικές πατέντες, προνομιακή πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές, διευθυντικές και οργανωτικές δεξιότητες που δημιουργούνται μέσα στην επιχείρηση και δεν αποκτώνται μέσω ανταγωνιστικών αγορών.

³⁴ <http://www.axiplus.gr/Default.aspx?id=15095&nt=108&lang=1>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- Οικονομίες κλίμακας στις οποίες περιλαμβάνονται και εκείνες που προκύπτουν από κάθετη ολοκλήρωση.
- Κρατικός παρεμβατισμός όσον αφορά το μέγεθος της παραγωγής ή την είσοδο στην αγορά.
- Πλεονεκτήματα που πηγάζουν από την οικονομική πολιτική κάθε χώρας όπως φορολογικά κίνητρα και ευνοϊκότεροι δείκτες επιτοκίων.

Τα μειονεκτήματα αφορούν κυρίως κόστη επικοινωνίας και ταξιδιών. Η διαφορά στη γλώσσα και στην κουλτούρα μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα. Η πολιτική και οικονομική αστάθεια της χώρας υποδοχής είναι επιπλέον θέματα που απασχολούν τη μητρική εταιρεία.

3.2. Επιδράσεις ΞΑΕ στη χώρα υποδοχής

Οι επιδράσεις των ΞΑΕ στη χώρα υποδοχής είναι από τα πιο σημαντικά ζητήματα στα διεθνή οικονομικά. Η μεγάλη αύξηση των διεθνών ροών κεφαλαίων για ΞΑΕ έχει αυξήσει και το ενδιαφέρον για τα θέματα αυτά. Τα κυριότερα ζητήματα που απασχολούν τους ερευνητές είναι: α) τα οφέλη που προέρχονται από τις ΞΑΕ και μπορούν να οδηγήσουν στην άμεση αύξηση της εγχώριας παραγωγικότητας, αλλά και στην έμμεση αύξησή της μέσω της διάχυσης της τεχνολογίας και β) το κόστος για τις εγχώριες εταιρίες από τη διείδυση ανταγωνιστών στην αγορά.³⁵

Οι ΞΑΕ μπορούν να επηρεάσουν μια σειρά από τα χαρακτηριστικά της οικονομίας της χώρας που τις «φιλοξενεί». Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι οι μισθοί, η παραγωγικότητα, οι εξαγωγές, οι κλάδοι στους οποίους δραστηριοποιείται καθώς και η μεγέθυνση των ανεπτυγμένων χωρών ή οι ρυθμοί ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων (Blomstrom και Kokko, 1998).³⁶ Αυτά δεν είναι οι μοναδικές επιδράσεις των ΞΑΕ αλλά αποτελούν τις σημαντικότερες από οικονομική άποψη (World Investment Report 1999, 2003, 2006, UNCTAD). Στη συνέχεια, αναλύονται οι επιπτώσεις των ΞΑΕ στους τομείς αυτούς.

³⁵ Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα: Παραγωγικότητα και Διάχυση της Τεχνολογίας, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 31, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 35

³⁶ Στην οικονομική βιβλιογραφία και ειδικά στα αναπτυξιακά οικονομικά, ο όρος «Αναπτυσσόμενες Χώρες» αναφέρεται σε εκείνες τις χώρες, οι οποίες βρίσκονται σε χαμηλό στάδιο οικονομικής ανάπτυξης. Παρόλ' αυτά, πολλές από τις χαμηλής ανάπτυξης χώρες δεν θα έπρεπε να ονομάζονται αναπτυσσόμενες, καθώς η οικονομία τους δεν αντιμετωπίζει θετική ανάπτυξη.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

3.2.1. Μισθοί

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μεγάλου αριθμού εμπειρικών ερευνών, οι ξένες επιχειρήσεις προσφέρουν στη χώρα υποδοχής υψηλότερους μισθούς από τις εγχώριες επιχειρήσεις.³⁷ Οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να δραστηριοποιούνται είτε μόνο στην αγορά της χώρας υποδοχής είτε και σε άλλες, (είναι δηλαδή πολυεθνικές), είτε αναφερόμαστε σε ανεπτυγμένες είτε σε αναπτυσσόμενες χώρες και για το σύνολο σχεδόν των βιομηχανικών κλάδων.

Η δυνατότητα καταβολής υψηλότερων μισθών οφείλεται σε διάφορους λόγους. Καταρχάς, οι ξένες επιχειρήσεις τείνουν να δραστηριοποιούνται σε κλάδους της οικονομίας όπου επικρατούν υψηλοί μισθοί καθώς και να προσλαμβάνουν πιο μορφωμένους και ικανούς εργαζομένους από ότι οι εγχώριες. Επίσης τείνουν να είναι μεγαλύτερες σε μέγεθος, περισσότερο εντάσεως κεφαλαίου και κάνουν μεγαλύτερη χρήση ενδιάμεσων προϊόντων. Αυτές όμως οι εξηγήσεις δεν αρκούν για την ερμηνεία φαινομένων όπως το ότι οι ξένες επιχειρήσεις πληρώνουν υψηλότερη τιμή από τις εγχώριες για την προσφορά εργασίας ίδιας ποιότητας. Το παραπάνω μπορεί να συμβαίνει γιατί οι ξένες εταιρείες έχουν ανώτερη τεχνολογία η οποία οδηγεί σε υψηλότερη οριακή παραγωγικότητα της εργασίας. Στην περίπτωση αυτή όμως θα περιμέναμε η επιχείρηση να αυξήσει την παραγωγή της και όχι τους μισθούς, άρα αυτή η εξήγηση δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική.

Άλλες πιθανές εξηγήσεις που έχουν δοθεί είναι οι εξής:³⁸

1. Οι ξένες επιχειρήσεις μπορεί να είναι αναγκασμένες να προσφέρουν υψηλότερους μισθούς λόγω κανονισμών της χώρας υποδοχής ή λόγω πιέσεων που δέχονται από τη χώρα προέλευσής τους.
2. Οι εργαζόμενοι μπορεί να προτιμούν τις εγχώριες επιχειρήσεις και έτσι οι ξένες να πρέπει να τους αποζημιώσουν για την προτίμησή τους αυτή.
3. Οι ξένες επιχειρήσεις μπορεί να πληρώνουν επιπλέον για να μειώσουν την κινητικότητα της εργασίας. Αυτό μπορεί να συμβαίνει λόγω του ότι διαθέτουν ορισμένο τύπο τεχνολογίας που δεν επιθυμούν να διαρρεύσει γρήγορα στους εγχώριους ανταγωνιστές τους, κάτι που μπορεί να συμβεί μέσω της μετακίνησης των εργαζομένων.

³⁷ Ως εγχώριες επιχειρήσεις ορίζουμε τις επιχειρήσεις εκείνες που η ιδιοκτησία τους βρίσκεται στη χώρα υποδοχής.

³⁸ <http://www.nafpaktia.com/articles/703/polyethnikes-epixeiriseis-mythoi-kai-alitheies>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

4. Οι ξένες επιχειρήσεις επειδή δεν έχουν καλή γνώση των τοπικών αγορών εργασίας προσφέρουν υψηλότερους μισθούς για να προσελκύσουν “καλύτερους” εργαζομένους για να ανταγωνιστούν τις εγχώριες επιχειρήσεις που έχουν γνώση αυτών των αγορών.

Δεδομένου ότι οι ξένες επιχειρήσεις προσφέρουν υψηλότερους μισθούς από τις εγχώριες, προκύπτουν μια σειρά από ερωτήματα που αφορούν στην επίδραση αυτών των υψηλότερων μισθών στη χώρα υποδοχής. Τα βασικότερα από αυτά τα ερωτήματα είναι αν, και σε ποιο βαθμό, επηρεάζουν τους μισθούς που προσφέρουν οι εγχώριες επιχειρήσεις και αν τελικά οδηγούν σε αύξηση τους.³⁹

Σε σχέση με το πρώτο ερώτημα, τα εμπειρικά στοιχεία δεν είναι τόσο ξεκάθαρα. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι οι επιδράσεις αυτές υφίστανται και είναι είτε θετικές είτε αρνητικές και άλλα που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι δεν έχουν καμιά επίδραση. Ανεξάρτητα από το αν υπάρχουν μισθολογικές διαχύσεις ή όχι, και αν αυτές είναι θετικές ή αρνητικές όταν υπάρχουν, η ύπαρξη ξένων επιχειρήσεων οδηγεί, βάσει των εμπειρικών στοιχείων, σε αύξηση του μέσου επιπέδου των μισθών στη χώρα υποδοχής.⁴⁰ Επομένως η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα είναι θετική. Η θετική επίδραση των ξένων επιχειρήσεων στους μισθούς της χώρας υποδοχής μπορεί να προέρχεται απλά από τους υψηλότερους μισθούς που, αυτές προσφέρουν, ακόμη και στην περίπτωση που αυτοί είτε δεν τους επηρεάζουν καθόλου ή τους επηρεάζουν αρνητικά ή θα μπορούσε να προέρχεται από την επίδραση των ξένων επιχειρήσεων στην αγορά εργασίας καθώς η αύξηση της ζήτησης για εργασία οδηγεί σε αύξηση των μισθών όταν η αγορά εργασίας είναι ανταγωνιστική ακόμη και όταν δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους μισθούς ξένων και εγχώριων επιχειρήσεων (Cheng Kwan, 2000).

3.2.2 Παραγωγικότητα

Οι εμπειρικές μελέτες που συγκρίνουν την παραγωγικότητα των ξένων με αυτή των εγχώριων επιχειρήσεων, σχεδόν πάντα, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι ξένες

³⁹ Οι παραπάνω επιδράσεις στους μισθούς μπορούν να εξηγηθούν και με τη χρήση των οικονομικών θεωριών της εργασίας. Συνήθως η επιβολή υψηλών ημερομισθίων από ένα μέρος της αγοράς εργασίας οδηγεί σε συνολική αύξηση αυτών.

⁴⁰ Οι Blomstrom and Kokko, 1998 στην εργασία τους αποδεικνύουν τις θετικές επιπτώσεις των ΞΑΕ στην οικονομία, είτε αυτή αφορά την παραγωγικότητα, είτε τους μισθούς κ.ά.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

επιχειρήσεις έχουν υψηλότερο επίπεδο παραγωγικότητας (Barríos et al., 2002). Η υψηλότερη αυτή παραγωγικότητα μπορεί να οφείλεται είτε σε κάποιο τεχνολογικό προβάδισμα είτε σε κάποιες ιδιαίτερες ικανότητες όπως για παράδειγμα στον τομέα της διοίκησης ή του marketing που διαθέτει η μητρική τους επιχείρηση. Από την άλλη πλευρά όμως η υψηλότερη παραγωγικότητα μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι η είσοδος των ξένων επιχειρήσεων στην αγορά της χώρας υποδοχής έχει πραγματοποιηθεί μέσω της εξαγοράς των πιο παραγωγικών τοπικών επιχειρήσεων αφήνοντας τις λιγότερο παραγωγικές στα χέρια της τοπικής ιδιοκτησίας.

Ένα εύλογο ερώτημα που γεννιέται είναι αν η υψηλότερη παραγωγικότητα των ξένων επιχειρήσεων διαχέεται ή όχι στις εγχώριες. Για ποιο λόγο όμως μπορεί η είσοδος αυτή να οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγικότητας των εγχώριων επιχειρήσεων; Ένας βασικός λόγος είναι η ύπαρξη των λεγομένων “τεχνολογικών διαχύσεων” (technology spillovers).⁴¹ Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει μέσω της διαρροής πληροφοριών που αφορούν την τεχνολογία των ξένων επιχειρήσεων. Οι τεχνολογικές διαχύσεις μπορεί επίσης να γίνουν μέσω του λεγόμενου reverse engineering, δηλαδή μέσω της ανάλυσης του ίδιου του προϊόντος. Προφανώς και στις δύο αυτές περιπτώσεις οι εγχώριες επιχειρήσεις θα μπορούσαν να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους αντιγράφοντας την τεχνολογία των ξένων επιχειρήσεων. Τέλος, μπορεί να οφείλονται στη μεταβίβαση πληροφοριών από τις ξένες επιχειρήσεις σε τοπικούς παραγωγούς από τους οποίους προμηθεύονται ενδιάμεσα προϊόντα έτσι ώστε οι τελευταίοι να βελτιώσουν την ποιότητα αυτών. Προφανώς και σε αυτήν την περίπτωση, οι εγχώριες επιχειρήσεις μπορούν να επωφεληθούν με το να προμηθεύονται και αυτές, καλύτερης ποιότητας, ενδιάμεσα προϊόντα.

Ποια είναι η επίδραση της παρουσίας ξένων επιχειρήσεων στη συνολική παραγωγικότητα της χώρας υποδοχής; Αν και δεν υπάρχουν ακόμη πολλές εμπειρικές μελέτες που να ασχολούνται με την ανάλυση αυτής της επίδρασης, τα μεικτά στοιχεία για τη διάχυση της παραγωγικότητας στις εγχώριες επιχειρήσεις σε συνδυασμό με τα ισχυρά στοιχεία για την ύπαρξη υψηλότερης παραγωγικότητας από τις ξένες επιχειρήσεις υποδηλώνουν ότι η συνολική παραγωγικότητα αυξάνεται από την παρουσία ξένων επιχειρήσεων (Barríos et al., 2002). Η αύξηση αυτή στην παραγωγικότητα της χώρας υποδοχής μπορεί να υπάρχει ακόμη και στην περίπτωση

⁴¹ Ως τεχνολογική διάχυση ορίζεται η διάχυση/διαρροή της τεχνολογίας των ξένων επιχειρήσεων στις εγχώριες.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

που οι διαφορές ανάμεσα στην παραγωγικότητα των ξένων και των εγχώριων επιχειρήσεων δεν είναι ορατές αν οι κλάδοι στους οποίους δραστηριοποιούνται είναι επαρκώς ανταγωνιστικοί έτσι ώστε η είσοδος νέων ξένων επιχειρήσεων να υποχρεώνει τις εγχώριες επιχειρήσεις να προσαρμοστούν (π.χ. να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους) προκειμένου να επιβιώσουν (Barrios et al., 2002).

3.2.3. Εξαγωγές και Είσοδος Νέων Κλάδων

Μια από τις βασικές συνεισφορές των ΞΑΕ είναι η εισαγωγή νέων βιομηχανικών κλάδων ή και νέων προϊόντων στη χώρα υποδοχής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του ρόλου που διαδραμάτισαν οι θυγατρικές αμερικανικών πολυεθνικών ηλεκτρονικών στην ανάπτυξη του αντίστοιχου κλάδου στις χώρες της Ανατολικής Ασίας.⁴² Συγκεκριμένα, ενώ αυτές οι χώρες δραστηριοποιούνταν κυρίως σε κλάδους εντάσεως εργασίας, όπως κλωστοϋφαντουργία, χάρη στις ΞΑΕ αμερικανικής προέλευσης, παρουσιάστηκε μείωση σε αυτούς τους κλάδους την ίδια στιγμή που, το μερίδιο των εξαγωγών από τις χώρες αυτές, στους κλάδους των ηλεκτρονικών και των χημικών, ξεπέρασε το 50%. Γενικότερα, επικρατεί η άποψη ότι η εμφάνιση των ξένων επιχειρήσεων προκαλεί μεταφορά της παραγωγής της χώρας υποδοχής σε πιο εμπορεύσιμα προϊόντα, μιας και οι ξένες επιχειρήσεις έχουν κατά κανόνα καλύτερη γνώση της παγκόσμιας αγοράς. Σαν αποτέλεσμα αυτού, οι χώρες υποδοχής, όχι απλά κάνουν υποκατάσταση των εισαγωγών τους αλλά συχνά μετατρέπονται και σε καθαρούς εξαγωγείς. Υπάρχει μια σειρά από εμπειρικές μελέτες που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη δείχνοντας μεταξύ άλλων ότι όσο μεγαλύτερη είναι η εξαγωγική δραστηριότητα των ξένων επιχειρήσεων τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να κάνουν εξαγωγές οι εγχώριες επιχειρήσεις (Chakrabarti, 2003).

3.2.4. Μεγέθυνση/Ανάπτυξη

Σύμφωνα με τον Romer (1993), το κυριότερο εμπόδιο που αντιμετωπίζει μια αναπτυσσόμενη χώρα είναι το κενό γνώσης ή ιδεών.⁴³ Συνεπώς, μια από τις πολιτικές που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ταχεία ανάπτυξη είναι η δημιουργία

⁴² Ο ρόλος που παίζουν οι πολυεθνικές και οι ΞΑΕ στις χώρες υποδοχής μπορεί να φανεί από τις ετήσιες Παγκόσμιες Εκθέσεις Επένδυσης.

⁴³ Αναφερόμαστε στο γνωστό μοντέλο ανάπτυξης του Romer, το οποίο βασίζεται στην εξωγενή βελτίωση της γνώσης και της τεχνολογίας.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ενός οικονομικού περιβάλλοντος που θα αποδίδει αρκετά οφέλη στις πολυεθνικές οι οποίες με τη λειτουργία τους στην τοπική αγορά οδηγούν στη μείωση αυτού του κενού. Τα εμπειρικά στοιχεία σχετικά με την επίδραση των ΞΑΕ στο ρυθμό ανάπτυξης/μεγέθυνσης της χώρας υποδοχής είναι μεικτά (διαφέρουν ανάλογα με την χρονική περίοδο, τη χώρα κ.λ.π) και δεν επιτρέπουν την εξαγωγή κάποιου ξεκάθαρα συμπεράσματος. Παρόλα αυτά, πολλοί συνεχίζουν να υποστηρίζουν ότι οι ΞΑΕ, μέσω των επιδράσεών τους στην παραγωγικότητα και στην εισαγωγή νέων βιομηχανικών κλάδων, οδηγούν σε ταχύτερη ανάπτυξη. Υπάρχει όμως και η άλλη άποψη που τονίζει ότι οι εμπορικοί δασμοί μειώνουν την ελευθερία δράσης των τοπικών κυβερνήσεων, ότι η γρήγορη ανάπτυξη συνεπάγεται καταστροφή της αξίας των παλιών τεχνολογιών και των παλιών προσόντων καθώς και μείωση της οικονομικής σταθερότητας (World Investment Report, 1999, UNCTAD).

3.3 Θετικές επιδράσεις ΞΑΕ

Έχει αποδειχθεί ότι η εισροή ΞΑΕ σε μια χώρα βοηθάει στην ανάπτυξη και βελτίωση της οικονομίας της. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της επίδρασης των ΞΑΕ σε διάφορα οικονομικά μεγέθη. Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα παρουσιάζονται παρακάτω:⁴⁴

1. Αύξηση ΑΕΠ της χώρας:

Η ίδρυση παραγωγικών μονάδων από τις πολυεθνικές εταιρίες στην χώρα υποδοχής έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του εγχώριου προϊόντος εξαιτίας της μεταφοράς κεφαλαίων μέσω των ΞΑΕ. Επιπλέον συχνά οι θυγατρικές των πολυεθνικών καθιστούν συμφέρουσες τις επενδύσεις εγχώριων κεφαλαίων σε αντίστοιχους παραγωγικούς τομείς. Έτσι αυξάνεται το ποσοστό των ιδιωτικών επενδύσεων το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ΑΕΠ χωρίς όμως να επιβαρύνεται ταυτόχρονα το δημόσιο χρέος και ο κρατικός προϋπολογισμός της χώρας.

2. Μείωση της ανεργίας:

Οι διάφορες ΞΑΕ των πολυεθνικών σε μια χώρα έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας οπότε και έχουμε μείωση του ποσοστού της ανεργίας. Από την άλλη πλευρά αν μια χώρα δεν έχει εισροή ΞΑΕ τότε κινδυνεύει να χάσει θέσεις αφού

⁴⁴ Παπαγεωργίου Πέτρος, Χιόνης Π. Διονύσιος, Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, Εκδόσεις Σταμούλη, σ. 26.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον θα βρεθεί μια άλλη χώρα να προσελκύσει ΞΑΕ και έτσι θα είναι διπλά χαμένη.

3. Βελτίωση του εγχώριου ανταγωνισμού

Με την ίδρυση μιας θυγατρικής εταιρίας σε μια χώρα οι ήδη υπάρχουσες εταιρίες θα αναγκαστούν να υιοθετήσουν νέες τεχνολογικές μεθόδους ώστε να βελτιώσουν την αποδοτικότητα τους. Για να μπορέσουν τελικά αυτές οι εταιρίες να επιβιώσουν θα χρειαστούν μια καλύτερη διοικητική οργάνωση καθώς και μια ανταγωνιστική πολιτική. Επίσης η ίδρυση μιας θυγατρικής είναι πιθανό να επισπεύσει συγχωνεύσεις ή συνεργασίες μεταξύ εταιριών ώστε να δημιουργηθούν πιο μεγάλες και ανταγωνιστικές μονάδες.

4. Εισαγωγή και χρήση νέας τεχνολογίας:

Κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου το τεχνολογικό επίπεδο είναι αρκετά χαμηλό, η δραστηριοποίηση μιας πολυεθνικής έχει ως αποτέλεσμα την εφαρμογή νέων τεχνολογικών μεθόδων τόσο στο τομέα της παραγωγής όσο και στον τομέα της οργάνωσης. Οι εγχώριες εταιρίες παραμερίζουν την ξεπερασμένη τεχνολογία που διαθέτουν και υιοθετούν ή αντιγράφουν τις νέες έτσι ώστε να βελτιώσουν την αποδοτικότητά τους. Τέλος ένας άλλος τρόπος μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η διάδοση νέων τεχνολογιών είναι οι συνεργασίες εγχώριων εταιριών με τις θυγατρικές. Έτσι οι εγχώριες εταιρίες καταφέρνουν να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και πιο κερδοφόρες συμβάλλοντας έτσι και στην αύξηση του ΑΕΠ.

5. Βελτίωση ισοζυγίου πληρωμών:

Η ίδρυση θυγατρικών εταιριών έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξαγωγών της χώρας και ιδιαίτερα στην περίπτωση όπου η επένδυση είναι εξαγωγικού χαρακτήρα, εκμεταλλεζόμενη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Ακόμα υποκαθίστανται οι εισαγωγές αν τα παραγόμενα αγαθά θεωρούνται υποκατάστατα.

6. Εξέλιξη ανθρώπινων πόρων:

Οι εργαζόμενοι έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδευτούν και να εξειδικευτούν σε ένα εργασιακό περιβάλλον διαφορετικό και πιο ανεπτυγμένο. Συνεισφέρει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας καθώς και στην αύξηση των μισθών με αποτέλεσμα τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των ανθρώπων.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ωστόσο υπάρχουν αμφιβολίες για το πόσο οι ΞΑΕ βελτιώνουν το ισοζύγιο πληρωμών και αυτό ανήκει στα μειονεκτήματα των ΞΑΕ.

3.4. Αρνητικές Επιδράσεις των ΞΑΕ

Σε γενικές γραμμές, μελέτες βασισμένες σε κλαδικά στοιχεία διαπιστώνουν θετική συσχέτιση μεταξύ της ξένης παρουσίας και της μέσης προστιθέμενης αξίας ανά εργαζόμενο στον τομέα⁴⁵ παρόλο που μελέτες που έγιναν σε διάφορες χώρες της ΕΕ βρίσκουν αμφίβολες ή μηδενικές επιδράσεις των ξένων επενδύσεων στην εγχώρια παραγωγικότητα, για την Ελλάδα υπάρχουν δύο μελέτες, των Dimelis and Loufi (2002, 2004), που βρίσκουν θετικές άμεσες και έμμεσες επιδράσεις λόγω ύπαρξης ΞΑΕ.

Εκτός από τα πλεονεκτήματα που δημιουργούν οι ΞΑΕ στη χώρα υποδοχής υπάρχουν και μειονεκτήματα:

1. Δημιουργία ολιγοπωλίων ή μονοπωλίων:

Οι θυγατρικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε μια χώρα είναι λογικό να επιδιώξουν την κατάκτηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς. Για να το πετύχουν αυτό μπορεί να ακολουθήσουν επιθετική τιμολογιακή πολιτική (που τους επιτρέπεται εξαιτίας των οικονομικών τους δυνατοτήτων) και έτσι να αναγκάσουν τις εγχώριες επιχειρήσεις ή να συγχωνευτούν ή να εξέλθουν από τον κλάδο. Το γεγονός αυτό έχει όμως αρνητικές επιδράσεις στον ανταγωνισμό καθώς έτσι δημιουργούνται μονοπώλια και ολιγοπώλια.

2. Η χρήση νέας τεχνολογίας μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της ανεργίας:

Αν η τεχνολογία η οποία μεταφέρεται είναι εντάσεως κεφαλαίου τότε ουσιαστικά δεν υπάρχουν οφέλη για την καταπολέμηση της ανεργίας. Αν η τεχνολογία είναι εντάσεως εξειδικευμένης εργασίας και η χώρα δεν διαθέτει εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό τότε δεν υπάρχει κανένα όφελος από την ΞΑΕ διότι η πολυεθνική θα αναγκαστεί να μεταφέρει προσωπικό από άλλη χώρα αφήνοντας έτσι ανεπηρεάστο το ποσοστό ανεργίας της χώρας.

⁴⁵ Blomstrom and Kokko (1998).

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

3. Αυξημένη επιρροή σε κυβερνητικούς κύκλους:

Πιστεύεται ότι όσο πιο μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας βρίσκεται στα χέρια πολυεθνικών τόσο λιγότερο ανεξάρτητη είναι η κυβέρνηση της. Αυτό συμβαίνει διότι για παράδειγμα η κυβέρνηση δεν μπορεί να πάρει μέτρα υπέρ της εγχώριας βιομηχανίας, να περιορίσει τις εισαγωγές ή να προστατεύσει τα εγχώρια προϊόντα διότι έτσι ίσως οδηγήσει σε πιθανή αποχώρηση της πολυεθνικής που θα είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας. Επομένως βλέπουμε ότι οι ΞΑΕ επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την άσκηση οικονομικής πολιτικής.

4. Ενδεχόμενη αρνητική επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών και στη φορολογία:

Αρνητική επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών από τις ΞΑΕ μπορεί να έχουμε σε περίπτωση όπου οι θυγατρικές εταιρίες οι οποίες κάνουν εισαγωγή πρώτων υλών, μηχανολογικού εξοπλισμού, επιβαρύνοντας το ισοζύγιο. Επίσης αρνητική επίδραση έχουμε όταν οι επιχειρήσεις δεν προβαίνουν σε επανεπένδυση των κερδών αλλά αντίθετα τα διοχετεύουν στην χώρα προέλευσης. Επομένως όταν μια χώρα έχει εισροή ΞΑΕ υπάρχει μεγάλος κίνδυνος επιβάρυνσης του ισοζυγίου πληρωμών της.

Κεφάλαιο 4

Πολιτικές Ενίσχυσης και Προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

4.1. Μορφές Κινήτρων

Όπως έχουμε ήδη προαναφέρει οι ΞΑΕ μπορούν να επιφέρουν θετικές επιδράσεις στην οικονομία των χωρών υποδοχής τους. Οι αναμενόμενες αυτές θετικές επιδράσεις οδηγούν συχνά τις κυβερνήσεις τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών να προσφέρουν ένα αριθμό σημαντικών επενδυτικών κινήτρων προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων μεταξύ των οποίων φοροαπαλλαγές και επιδοτήσεις σε βασικές εισροές. Βάσει των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί στον διεθνή ανταγωνισμό, οι κυβερνήσεις των χωρών που επιδιώκουν να προσελκύσουν ΞΑΕ θεωρούν ότι είναι αναγκασμένες να προσφέρουν όλο και περισσότερα κίνητρα, από φόβο μήπως οι επενδυτές αποφασίσουν να στραφούν σε άλλες αγορές με τα ίδια χαρακτηριστικά αλλά με αυξημένα, όμως, επενδυτικά κίνητρα (Wolff, 2006). Κατά την κρίση του 2001-2002 μάλιστα, ο αριθμός των ανεπτυγμένων χωρών που προχώρησαν σε αλλαγές στο θεσμικό καθεστώς των ΞΑΕ αυξήθηκε από 12 που ήταν το 2001 σε 19 το 2002. Σε ποσοστό μεγαλύτερο από 95% τα νέα μέτρα πολιτικής που υιοθετήθηκαν από τις ανεπτυγμένες χώρες ευνοούσαν τις ΞΑΕ και αφορούσαν κυρίως φορολογικά κίνητρα (Βέλγιο, Καναδάς και Ιρλανδία) ή την παροχή εγγυήσεων (Βέλγιο, Ιρλανδία και Νέα Ζηλανδία).⁴⁶

Οι ΞΑΕ μπορεί να πραγματοποιούνται για μια πλειάδα λόγων όπως για αναζήτηση πλουτοπαραγωγικών πόρων (resource seeking), αγορών (market seeking), αποδοτικότητας (efficiency seeking) και στρατηγικών πόρων ή ικανοτήτων (strategic asset seeking). Σε πολλές περιπτώσεις όμως η κυβέρνηση μιας χώρας δεν είναι σε θέση να επηρεάσει ορισμένους παράγοντες που χαρακτηρίζουν την εθνική της οικονομία (π.χ. το μέγεθος της αγοράς της) έτσι ώστε να προσελκύσει όλων των τύπων τις ΞΑΕ. Παρόλα αυτά μπορεί να είναι σε θέση να λάβει μέτρα που θα μπορούσαν να αυξήσουν την πιθανότητα προσέλκυσης ορισμένων τουλάχιστον τύπων ΞΑΕ. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στα βασικότερα από αυτά τα μέτρα.⁴⁷

⁴⁶ World Investment Report, 2002.

⁴⁷ Τα μέτρα αυτά έχουν κατηγοριοποιηθεί κατά τον παρακάτω τρόπο και από το ΕΛΚΕ.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

4.1.1 Δημοσιονομικά Κίνητρα (Fiscal Incentives).

Τα δημοσιονομικά κίνητρα αποτελούν το είδος των κινήτρων που χρησιμοποιούνται πιο συχνά.⁴⁸ Τα κίνητρα τα οποία συνηθίζεται να προσφέρονται από κοινού, περιλαμβάνουν:

1. Τη Μειωμένη Άμεση Εταιρική Φορολόγηση.

Πρόκειται για μέτρα που αποσκοπούν στην επίτευξη επιπέδων χαμηλού εταιρικού φορολογικού βάρους (Wolff, 2006). Παραδείγματα τέτοιων μέτρων είναι:

- Μειωμένοι Συντελεστές Εταιρικών Φόρων. Το μέτρο αυτό αναφέρεται στη μείωση του συντελεστή φορολόγησης για τις εταιρίες. Πρέπει να σημειωθεί ότι κάποιες αρχές δεν προχωρούν σε μείωση του γενικότερου φορολογικού συντελεστή εταιρικών εσόδων αλλά επικεντρώνονται στη μείωση του συντελεστή εταιρικών εσόδων που προέρχονται από συγκεκριμένες πηγές ή δραστηριότητες σε συγκεκριμένους κλάδους.
- Φορολογικές Απαλλαγές. Αυτό το μέτρο αναφέρεται στη μη υποχρέωση των “νέων επιχειρήσεων” να πληρώσουν εταιρικό φόρο για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Εναλλακτικά, οι επιχειρήσεις δεν πληρώνουν φόρο μέχρι να καλύψουν τα αρχικά κόστη κεφαλαίου τους.
- Ειδικές Ζώνες Φορολογικών Προνομίων. Η δημιουργία ζωνών/περιοχών με χαμηλούς συντελεστές εταιρικού φόρου είναι ένα άλλο μέτρο που χρησιμοποιείται ιδιαίτερα για την προσέλκυση ΞΑΕ σε συγκεκριμένες ζώνες/περιοχές μιας χώρας.

2. Τα Κίνητρα για Σχηματισμό Κεφαλαίου (Capital Formation).

Πρόκειται για μέτρα σύνδεσης της χαμηλής φορολόγησης με εταιρικές επενδύσεις (Wolff, 2006). Παράδειγμα τέτοιων μέτρων είναι το αποθεματικό κεφάλαιο προς επένδυση (reinvested profits) σύμφωνα με το οποίο κάποιες αρχές προσφέρουν μειώσεις στους φόρους ή φορολογικές πιστώσεις στα αποθεματικά των επιχειρήσεων που επενδύονται στη χώρα υποδοχής τους.

⁴⁸ Στην εργασία του Wolff το 2006, αποδεικνύεται η μεγάλη σημασία των δημοσιονομικών κινήτρων για την προσέλκυση ΞΑΕ.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

3. Τα Μειωμένα Εμπόδια στη Διασυνοριακή Λειτουργία.

Οι επιχειρήσεις προσελκύονται από περιοχές όπου το δημοσιονομικό σύστημα τους επιβάλλει ελάχιστα κόστη στη διασυνοριακή μεταφορά πόρων, αγαθών, υπηρεσιών και ανθρώπινου δυναμικού. Δεδομένου αυτού, οι τοπικές αρχές ορισμένες φορές παίρνουν μέτρα που αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση αυτού του κόστους. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων είναι:

Παρακρατούμενοι φόροι. Κάποιες χώρες προσφέρουν στις ξένες επιχειρήσεις χαμηλούς συντελεστές παρακράτησης φόρου στα εμβάσματα που κατευθύνονται στις χώρες προέλευσής τους.

Φορολόγηση διεθνούς εμπορίου. Μειωμένοι φόροι εισαγωγών και τελωνειακοί δασμοί πολλές φορές χρησιμοποιούνται ως κίνητρα προσέλκυσης ΞΑΕ.

Φορολόγηση εργαζομένων. Η χαμηλότερη φορολόγηση εισοδήματος ή η μείωση στο κόστος κοινωνικής ασφάλισης για τους εκπατριζόμενους εργαζομένους των ξένων επιχειρήσεων χρησιμοποιείται από κάποιες αρχές έτσι ώστε να γίνουν κάποιες περιοχές πιο ελκυστικές για τους ξένους επενδυτές.

4.1.2. Οικονομικά Κίνητρα (Financial Incentives).

Οι πολιτικές της παροχής οικονομικών κινήτρων συνήθως παρακινούνται από έναν από τους εξής τρεις λόγους που καθορίζουν με τη σειρά τη μορφή που αυτά παίρνουν:

1. Είναι σύνηθες, οι κρατικές αρχές να ακολουθούν στοχευόμενες προσπάθειες σε περιοχές της χώρας που θεωρείται ότι είναι μη προνομιούχες σε σχέση με άλλες ώστε να προσελκύουν επενδυτικά κεφάλαια. Αυτό ερμηνεύεται ως πολιτική εξισορρόπησης του “χώρου διεξαγωγής του παιχνιδιού”. Τέτοιες “δαπάνες εξίσωσης τοποθεσιών” περιλαμβάνουν:

- Επιδότησεις Υποδομών. Ένας από τους πιο συνηθισμένους τρόπους για την αύξηση της ελκυστικότητας μιας περιοχής είναι η εξασφάλιση υλικών υποδομών (δρόμοι, σιδηρόδρομοι, λιμάνια) ή επικοινωνιακών υποδομών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των επενδυτών (Kumar, 2001).

- Επιδότησεις για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Εργαζομένων. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι επενδύσεις πραγματοποιούνται σε τομείς που είναι νέοι στην

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

περιοχή υποδοχής τους και για το λόγο αυτό οι επενδυτές αντιμετωπίζουν την ανεπάρκεια του κατάλληλου εργατικού δυναμικού. Οι αρχές, λοιπόν αναλαμβάνουν να συνεισφέρουν στο να ξεπεραστεί αυτό το πρόβλημα μέσω δημοσίων ή στηριγμένων από το Δημόσιο, προγραμμάτων εκπαίδευσης.

2. Οι αρχές συχνά υποστηρίζουν ότι το κόστος που οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν όταν εγκαθίστανται σε νέες τοποθεσίες μπορεί να τους αποτρέψει από την επιλογή της πλέον κατάλληλης. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η χώρα που επιθυμεί να προσελκύσει ΞΑΕ θα πρέπει να προσφέρει επιδοτήσεις για την κάλυψη αυτού του κόστους. Αυτή η υποκατηγορία οικονομικών κινήτρων περιλαμβάνει:

- Υποστήριξη Μετεγκατάστασης και Εκπατρισμού. Οι αρχές προσφέρουν χρηματική κάλυψη σε όσες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν επιπλέον έξοδα κεφαλαίου και κόστη μετεγκατάστασης. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, οι αρχές συνεισφέρουν στην κάλυψη των εξόδων μετεγκατάστασης συγκεκριμένων μελών του προσωπικού της επιχείρησης όπως και των εξόδων μετεγκατάστασης των οικογενειών τους.

- Προσωρινές Μισθολογικές Επιδοτήσεις. Στο αρχικό στάδιο λειτουργίας των επιχειρήσεων οι αρχές μπορεί να τις υποστηρίζουν καλύπτοντας μέρος των μισθών που πρέπει να πληρώσουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις.

3. Πέρα από τα οικονομικά κίνητρα που δίνονται για τους δύο παραπάνω λόγους που έχουν να κάνουν με την αντιστάθμιση ατελειών της αγοράς και την κάλυψη του κόστους συναλλαγών, οι αρχές μπορεί να παρέχουν και οικονομικά κίνητρα για να επωφεληθούν από τις πιθανές θετικές επιδράσεις της παρουσίας ξένων επιχειρήσεων. Σε αυτήν την περίπτωση ακολουθούν μια πολιτική στοχευόμενων κινήτρων που περιλαμβάνουν μέτρα όπως:

- Πιστώσεις στους Επενδυτές. Οι αρχές μερικές φορές παρέχουν δάνεια με ευνοϊκούς όρους ή με επιδοτήσεις στα επιτόκιά τους σε ξένες επιχειρήσεις για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων επενδυτικών στόχων. Εναλλακτικά, βοηθούν τους ξένους επενδυτές παρέχοντας εγγυήσεις για τα δάνειά τους.

- Real Estate (Ακίνητα). Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που οι εθνικές ή τοπικές αρχές πουλούν γη ή κτίσματα σε ξένους επενδυτές σε τιμές χαμηλότερες από αυτές της αγοράς.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Συμμετοχή στην Κάλυψη του Κόστους. Πέρα από την κάλυψη του κόστους των ξένων επιχειρήσεων στο στάδιο εγκατάστασής τους, οι αρχές προχωρούν παραπέρα καλύπτοντας τα κόστη των επιχειρήσεων που αφορούν το marketing ή και κάποια λειτουργικά έξοδα των επιχειρήσεων. Η συμμετοχή στην κάλυψη αυτών των κερδών μπορεί να είναι είτε άμεση είτε έμμεση.

4.1.3. Ρυθμιστικά Κίνητρα⁴⁹

Τα κίνητρα αυτά αναφέρονται στην πολιτική προσέλκυσης ΞΑΕ μέσω της μείωσης ή και της κατάργησης μιας σειράς εθνικών ή τοπικών κανόνων και κανονισμών. Αν και θεωρητικά οι αρχές μπορούν να καταργήσουν κάθε είδους κανονισμό, στην πράξη τείνουν να χαλαρώνουν τις απαιτήσεις που είναι περιβαλλοντικές, κοινωνικές ή συνδέονται με την αγορά εργασίας. Πρέπει να σημειώσουμε ότι τέτοιου είδους κίνητρα χρησιμοποιούνται σπανιότερα και μάλιστα σε συγκεκριμένους κλάδους χωρών που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ (Globerman and Shapiro, 2002).

4.1.4. Μακροοικονομικά Κίνητρα⁵⁰

Τα μακροοικονομικά μέτρα που διαμορφώνουν μια σειρά σημαντικών χαρακτηριστικών της χώρας επηρεάζοντας την ανταγωνιστικότητά της είναι επίσης σημαντικά και για την προσέλκυση ΞΑΕ. Είναι προφανές ότι η γενικότερη οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται μια χώρα επηρεάζει τις ξένες επιχειρήσεις που σκέπτονται να επενδύσουν σε αυτήν (Kumar, 2001). Πέρα από την γενικότερη προσπάθεια των αρχών να βελτιώσουν και να σταθεροποιήσουν την οικονομική κατάσταση, μια σειρά από μέτρα που συντελούν προς την ίδια κατεύθυνση μπορούν να έχουν επίσης επίδραση στην εισροή ΞΑΕ στη χώρα. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων είναι:

- Επενδύσεις σε υποδομές
- Επενδύσεις για την επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού
- Δεσμεύσεις για ιδιωτικοποιήσεις
- Ανάπτυξη χρηματοοικονομικών αγορών

⁴⁹ Τα ρυθμιστικά κίνητρα αντικατοπτρίζονται κυρίως στο θεσμικό πλαίσιο της κάθε χώρας, ενώ η μεγάλη σημασία τους για τις ΞΑΕ παρουσιάζεται από τους Globerman and Shapiro το 2002.

⁵⁰ Τα μακροοικονομικά κίνητρα αντικατοπτρίζουν την οικονομική στρατηγική και πολιτική που ακολουθεί η εκάστοτε κυβέρνηση. Ουσιαστικά μέσω των στόχων οικονομικής πολιτικής η κυβέρνηση προσπαθεί να προσαρμόσει και την πολιτική των ΞΑΕ.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- Μείωση εμποδίων εμπορίου

4.1.5. Άλλες Μορφές Κινήτρων

Πέραν των κινήτρων που προαναφέραμε, οι αρχές μιας χώρας χρησιμοποιούν και μια σειρά από άλλα μέτρα όπως για παράδειγμα την ανάληψη δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη διάδοση πληροφοριών, στη δημιουργία μιας καλής εικόνας και στην παροχή υπηρεσιών επενδύσεων στους πιθανούς επενδυτές. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια πολλές χώρες έχουν δημιουργήσει τα λεγόμενα One Stop Investment Promotion Agencies (IPA).⁵¹

Η δημιουργία των IPAs αποτέλεσε τη σημαντικότερη αλλαγή στις πολιτικές προσέλκυσης ΞΑΕ τα χρόνια που ακολούθησαν μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αιτία της σύστασης των IPAs αποτέλεσε η υποστήριξη και ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας καθώς και η εποικοδομητική ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ ξένων επενδυτών και των χωρών υποδοχής. Η απόστολή τους βέβαια διαφέρει από χώρα σε χώρα. Σε ορισμένες χώρες ασκούν διοικητικές και μόνο αρμοδιότητες (συλλογή αιτήσεων και προώθησή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες) ενώ σε άλλες έχουν εξελιχθεί σε εξειδικευμένους οργανισμούς με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Βέβαια η επιτυχία του εγχειρήματος των IPAs βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την επιρροή που ασκούν στις σχετιζόμενες κυβερνητικές υπηρεσίες.

Η χρηματοδότηση των οργανισμών προσέλκυσης ΞΑΕ είναι αποκλειστική υποχρέωση των τοπικών και εθνικών κυβερνήσεων. Οι οργανισμοί αυτοί ανάλογα με την οργανωτική τους δομή αλλά και με την επιρροή που δύναται να ασκήσουν στις κυβερνήσεις κατατάσσονται σύμφωνα με την αξιολόγηση της WAIPA⁵² ως ακολούθως:

A) Στους «ανίσχυρους» φορείς προσέλκυσης ΞΑΕ οι οποίοι χαρακτηρίζονται από έλλειψη ουσιαστικών αρμοδιοτήτων και μηδαμινή επίδραση στις σχετιζόμενες κυβερνητικές υπηρεσίες. Ο ρόλος τους είναι καθαρά διεκπεραιωτικός και εξαντλείται

⁵¹ Τα One Stop Investment Promotion Agencies αποσκοπούν στο να βοηθήσουν τόσο στην είσοδο στη χώρα ξένων επιχειρήσεων όσο και στην απρόσκοπτη λειτουργία αυτών.

⁵² Η WAIPA (World Association of Investment Promotion Agencies) ιδρύθηκε το 1995 και αποτελεί έναν μη κυβερνητικό οργανισμό που δρα ως forum για τα IPAs. Αποσκοπεί στη δημιουργία και παροχή διαδικτυακών ευκαιριών ούτως ώστε να διευκολύνει την προώθηση των ΞΑΕ και των επενδύσεων γενικότερα.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

στην άσκηση της ελεγκτικής διαδικασίας. Η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο θεωρείται ότι διαθέτουν τη συγκεκριμένη κατηγορία IPAs.

a) Στους αποκαλούμενους «συντονιστικούς» φορείς προσέλκυσης ΞΑΕ που ασχολούνται με το συντονισμό των δραστηριοτήτων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών στη διαδικασία της αδειοδότησης και δεν έχουν την εξουσία να επηρεάσουν τις άλλες κυβερνητικές μονάδες. Ο περιορισμένος ρόλος αυτών των IPAs δεν επιτυγχάνει ικανοποιητικά αποτελέσματα για την εγχώρια οικονομία. Χώρες που έχουν ιδρύσει τέτοιους φορείς είναι μεταξύ άλλων η Γερμανία και η Γαλλία.

b) Στους λεγόμενους «ισχυρούς» φορείς προσέλκυσης ΞΑΕ που ασχολούνται με το σύνολο σχεδόν των διαδικασιών αδειοδότησης και επιδότησης. Οι σχετικά μικρότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για παράδειγμα η Ιρλανδία και η Πορτογαλία, διαθέτουν αυτής της κατηγορίας IPAs.

c) Σε κάθε περίπτωση, η αποτελεσματικότητα αυτών των φορέων και η επιτυχής λειτουργία τους στην κατεύθυνση προσέλκυσης υψηλού επιπέδου ΞΑΕ είναι άμεση συνάρτηση της επαρκούς και ικανοποιητικής στελέχωσής τους σε υλικό αλλά και σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

4.2. Τρόποι επέκτασης⁵³

Καμία επιχείρηση δεν ιδρύεται ως πολυεθνική, αλλά αποκτά το χαρακτηριστικό αυτό μέσα από μια δυναμική διαδικασία. Η διαδικασία αυτή έχει διάφορα στάδια επέκτασης στις ξένες αγορές. Τα στάδια αυτά είναι:

1. εξαγωγικός προσανατολισμός
2. licensing ή franchising
3. άμεσες ξένες επενδύσεις

Στρατηγική συμμαχίας: Αποτελεί ένα είδος κοινοπραξίας όμως η συνεργασία αφορά σε πιο στρατηγικούς και μακροπρόθεσμους στόχους. Οι συμμαχίες που συνάπτονται μεταξύ των τοπικών και ξένων επιχειρήσεων πρέπει να είναι πολύ καλά σχεδιασμένες και προβλέπουν στην επίτευξη κοινών στόχων.

Joint venture: Πρόκειται για συμφωνία μεταξύ διεθνών εταιρειών σύμφωνα με την οποία καθεμία παραχωρεί ορισμένους παραγωγικούς συντελεστές (π.χ. κεφάλαιο,

⁵³ Παπαγεωργίου Πέτρος, Χιόνης Π. Διονύσιος, Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, Εκδόσεις Σταμούλλη, σ. 23-26.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

τεχνογνωσία, οργάνωση πωλήσεων κλ..π.) και όλες σχηματίζουν μια συμμαχία στην οποία οι εταίροι μοιράζονται όχι απαραίτητα σε ίση βάση, τα περιουσιακά στοιχεία.

Εξαγορές και συγχωνεύσεις: Συχνά προσφέρει τον πιο γρήγορο τρόπο εισόδου και μάλιστα συνήθως σε συγκριτικά μεγαλύτερο κομμάτι της αγοράς σε σχέση με τις εναλλακτικές λύσεις που προαναφέρθηκαν. Ως εξαγορά ορίζεται η συναλλαγή κατά την οποία μια επιχείρηση αποκτά ένα μέρος ή το σύνολο της συμμετοχής (μετοχές ή εταιρικά μερίδια) σε μια άλλη έναντι χρηματικού ανταλλάγματος. Σε μια απλή εξαγορά η εξαγοραζόμενη επιχείρηση συνεχίζει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου σε αντίθεση με μια εξαγορά συγχώνευσης στην οποία η επιχείρηση που μεταβιβάζει την περιουσία της σε μια άλλη έναντι χρηματικού ανταλλάγματος παύει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου.

Πλήρης ιδιοκτησία: Η στρατηγική αυτή μπορεί να υπαγορεύεται από τη νοοτροπία της επιχείρησης η οποία ενίοτε πιστεύει ότι χωρίς πλήρη ιδιοκτησία το μακροπρόθεσμο κόστος ξεπερνά την αντίστοιχη ωφέλεια.

4.3. Τάση των ΞΑΕ διεθνώς⁵⁴.

Από την ανάλυση των ροών ΞΑΕ διεθνώς κατά την τελευταία δεκαετία προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Τάση αύξησης των ΞΑΕ διεθνώς
- Γεωγραφική αναδιάρθρωση, με αύξηση των ΞΑΕ εντός ΟΟΣΑ και διασπορά των επενδύσεων σε μεγαλύτερο αριθμό χωρών
- Τάση αύξησης των ΞΑΕ στον τομέα των υπηρεσιών. Αξιοσημειώτες τάσεις που παρατηρούνται στις επενδύσεις στον τριτογενή τομέα αφορούν πρώτον ότι οι πολυεθνικές εταιρείες δείχνουν προτίμηση στην υλοποίηση των επενδύσεων τους μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων παρά μέσω Greenfield investments⁵⁵ και δεύτερον τη διαπίστωση ότι οι επενδύσεις αυτές ακολουθούν τη στρατηγική market-seeking, έχουν δηλαδή ως κύριο στόχο την κάλυψη νέων αγορών, ενώ προσδοκείται στο μέλλον η ανάληψη efficiency-seeking ΞΑΕ, ιδίως στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Υπάρχουν ωστόσο κάποιες διαφορές ως προς τα αναμενόμενα οφέλη και τους

⁵⁴ <http://www.hrima.gr/article.asp?view=90&ref=83>

⁵⁵ <http://www.investopedia.com/terms/g/greenfield.asp>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

κινδύνους από επενδύσεις στον τριτογενή τομέα σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας. Οι διαφορές αυτές επιτάσσουν και τη λήψη κατάλληλων μέτρων και τη διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών. Περαιτέρω αξιοσημείωτη τάση που παρατηρείται στις επενδύσεις στις υπηρεσίες είναι η μετατόπιση του όγκου των πραγματοποιούμενων επενδύσεων από τις «παλαιές» στις «νέες» υπηρεσίες, με άλλα λόγια η σημασία του εμπορίου και της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης (financial intermediation) υποχωρεί, ενώ κερδίζουν σε σπουδαιότητα οι τομείς των μεταφορών, των επικοινωνιών και δη της κινητής τηλεφωνίας, και των επιχειρηματικών υπηρεσιών (business services).

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 5

Σύγκριση στατιστικών στοιχείων ΞΑΕ για την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία

5.1. Διεθνής αγορά επενδύσεων. Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία.⁵⁶

Πολλές φορές μέχρι σήμερα έχει δημιουργηθεί η εικόνα και η αντίληψη ότι οι ξένες επενδύσεις σε μια χώρα λειτουργούν ως αφαίμαξη τοπικών πόρων και πως δημιουργούν προβλήματα άνισου ανταγωνισμού στις εθνικές επιχειρήσεις.

Εδώ και πολλά χρόνια όμως η αναγνώριση του ρόλου των μορφών ιδιωτικού κεφαλαίου και ειδικότερα των ξένων άμεσων επενδύσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία, έχει αναγκάσει και επηρεάσει τη στάση των περισσότερων χωρών ώστε να υιοθετήσουν φιλελεύθερες πολιτικές προκειμένου να προσελκύσουν νέες επενδύσεις. Αυτή η στάση συνδέεται με τις προσδοκίες ότι οι ξένες άμεσες επενδύσεις θα οδηγήσουν σε αύξηση της απασχόλησης, των εξαγωγών, των φορολογικών εσόδων, σε βελτίωση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και σε διάχυση των καινοτομιών και των νέων τεχνολογιών.

Παράλληλα οι ξένες άμεσες επενδύσεις έχουν το πλεονέκτημα έναντι των άλλων μορφών κεφαλαίου, ότι αποτελούν «κρύο χρήμα» και όχι «ζεστό χρήμα», οπότε λειτουργούν ως σημαντικό ανάχωμα για μια οικονομία σε περίοδο οικονομικής κρίσης. Είναι κοινή εκτίμηση η θέση ότι η Ελλάδα δεν πρέπει να είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη από τη συμμετοχή της στο διεθνή καταμερισμό επενδύσεων, με αποτέλεσμα να αδυνατεί να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα του ξένου κεφαλαίου.

Η ανάλυση της εξέλιξης των ΞΑΕ διεθνώς την τελευταία δεκαεπταετία, με όποιο τρόπο και αν μετρηθεί, καταγράφει δυο τάσεις. Πρώτον, εμφανίστηκε μια εντυπωσιακή αύξηση μέχρι και το τέλος του '90, τα αποθέματα εισροών ΞΑΕ κατά την περίοδο 1985-2002 κατέγραψαν άνοδο ίση με 688% και δεύτερον παρατηρήθηκε έντονη γεωγραφική αναδιάρθρωση καθώς αυξάνονταν δυσανάλογα οι εισροές των ΞΑΕ εντός του ΟΟΣΑ. Την ίδια περίοδο, η Ελλάδα είχε μικρό βαθμό εμπλοκής σε αυτή τη διεθνή κινητικότητα, καθώς η αύξηση ήταν μόνο 140%.

⁵⁶ Η Ελλάδα στη διεθνή αγορά επενδύσεων, εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Δημ. Γκουντόπουλος, Νοέμβριος 2006-Διεθνής Αγορά Επενδύσεων.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ανταγωνιστικές περιφερειακές οικονομίες της ΕΕ, όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία εκμεταλλεύτηκαν σε πρώτο στάδιο την ένταξη τους στην ΕΟΚ και σε δεύτερο στάδιο την εισδοχή τους στην ΟΝΕ για να βελτιώσουν σημαντικά την ελκυστικότητά τους ως προορισμού ξένων επενδύσεων. Αξιοποίησαν παράλληλα σε μεγάλο βαθμό και τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης για την ενίσχυση των υποδομών τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι την περίοδο 1980-2002 οι ΞΑΕ της Πορτογαλίας και της Ισπανίας κατέγραψαν παρόμοιες έντονες αυξήσεις κατά 1100% και 4136% αντίστοιχα⁵⁷.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή οικονομική κοινότητα το 1981, οδήγησε σε παροδική άνοδο των εισροών ξένων επενδύσεων κατά 37,9% κάτι που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η χώρα δεν εκμεταλλεύτηκε το πρώτο στάδιο ένταξής της.

Από την μεταπολεμική δεκαετία του '50 η Ελλάδα υιοθέτησε μια σειρά από θεσμικά πλαίσια για την αύξηση της ελκυστικότητάς της ως προορισμού ξένων επενδύσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το φορολογικό και εγ έγινε το θεσμικό πλαίσιο που καλύπτει την ίδρυση και λειτουργία ξένων επιχειρήσεων στην Ελλάδα βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό της Ισπανίας. Ο φορολογικός συντελεστής για τη φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα είναι 25-35% και στην Ισπανία 35%, ενώ οι κοινωνικοασφαλιστικές εισφορές είναι περίπου 28% για τον εργοδότη στην Ελλάδα και 30,6% στην Ισπανία. Άρα με τα ίδια περίπου συγκριτικά πλεονεκτήματα η επιτυχία των Ισπανών έναντι της Ελλάδος είναι τεράστια στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Επίσης θα πρέπει να υπενθυμιστεί και ο βαθμός ελκυστικότητας στον γεωγραφικό περίγυρό της. Μια νοχελική προσπάθεια βελτίωσης μεταφράζεται σε υποχώρηση αν το γενικότερο περιβάλλον βελτιώνεται με ταχείς ρυθμούς.

Στην περίπτωση της Ελλάδος ο κίνδυνος ήταν και είναι οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Στις χώρες αυτές διατηρείται από το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90 ένας υψηλός ρυθμός ανάπτυξης, αποτέλεσμα των ευκαιριών που προέκυψαν λόγω του χαμηλού κόστους εξαγοράς των υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων αλλά και στην σταθεροποίηση του μακροοικονομικού και τη βελτίωση του μικροοικονομικού περιβάλλοντος. Οι παράγοντες που οδήγησαν σε αύξηση της ελκυστικότητας των χωρών αυτών είναι το μέγεθος της εγχώριας αγοράς, οι υψηλοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ από τη δεκαετία του '90 και μετά, το χαμηλό κόστος

⁵⁷ http://www.iobe.gr/index.asp?a_id=172&news_id=381

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

εργασίας, η ακολουθούμενη στρατηγική των ιδιωτικοποιήσεων και οι διαρθρωτικές αλλαγές.

Η Ελλάδα εν τέλει δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης ξένων επενδύσεων επειδή οι ξένοι επενδυτές δεν αντιλαμβάνονται τις θετικές εξελίξεις που πραγματοποιούνται. Οι χώρες οι οποίες πέτυχαν αξιοσημείωτες επιδόσεις, όπως η Ιρλανδία, έδωσαν έμφαση και σε παράγοντες που επηρεάζουν το μικροοικονομικό περιβάλλον των επιχειρηματικών μονάδων, όπως η προώθηση της τεχνολογίας, το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, οι υποδομές και οι γενικότερες διευκολύνσεις για τη δημιουργία και λειτουργία νέων εταιρειών, αυτό που πολλές φορές απλά εμείς προσδιορίζουμε ως επιχειρηματικό περιβάλλον. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι χώρες αυτές δεν περιόρισαν τις κινήσεις τους σε μεμονωμένα μέτρα με στόχο την προσέλκυση ξένου κεφαλαίου.

5.2. Στατιστικά Στοιχεία

Έπειτα από τις γενικές τάσεις των τεσσάρων υπό εξέταση μεσογειακών χωρών που παρουσιάστηκαν στο πρώτο μέρος αυτού του κεφαλαίου, γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης βασικών οικονομικών παραμέτρων και μεγεθών, που θα δώσουν μια πιο συνοπτική εικόνα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος της περιοχής σαν σύνολο και των ιδιαιτεροτήτων κάθε κράτους ξεχωριστά. Παρακάτω παρατίθενται οι εισροές των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στις ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου σαν σύνολο, συγκριτικά με τις αντίστοιχες εισροές για την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία.

Εύκολα παρατηρεί κανείς, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, πως η Ιταλία ήρθε πρώτη σε αξία εισαγωγών μεταξύ των ετών 1995 - 2007. Δεύτερη στην κατάταξη ήταν η Ισπανία με σχεδόν 50% λιγότερες εισαγωγές από τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου, ενώ η Πορτογαλία και η Ελλάδα προσέλκυσαν μόλις το 1/3 από εισροές σε σχέση με την Ισπανία. Και στις τέσσερις χώρες διακρίνεται μία αυξητική τάση για εισροές κάθε χρόνο που περνάει με μεγαλύτερο ρυθμό από το 2005 και έπειτα.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Πίνακας 1 Εισροές χωρών 1995-2007 (εκατ. δολ.)

| 1995 | 2000 | 2005 | 2006 | 2007 | |
|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------------------------------|
| 2 241 443 | 2 630 452 | 4 320 581 | 4 947 006 | 5 750 000 | Ανεπτυγμένες Οικονομίες-Ευρώπη |
| 25 900 | 33 397 | 54 414 | 63 562 | 76 145 | Ελλάδα |
| 206 000 | 238 167 | 384 634 | 442 161 | 510 978 | Ιταλία |
| 113 543 | 155 757 | 288 669 | 328 404 | 388 781 | Ισπανία |
| 32 611 | 39 854 | 61 159 | 66 613 | 78 090 | Πορτογαλία |

Πηγή: UNCTAD-Handbook of Statistics 2009

Όσον αφορά τους κλάδους των προϊόντων οι οποίοι παρουσίασαν το μεγαλύτερο πλήθος εισαγωγών τη δωδεκαετία 1995-2008, το μεγαλύτερο ποσοστό εισαγωγών προέρχεται από τα βιομηχανικά προϊόντα, με πρώτη την Ελλάδα, δεύτερη την Ιταλία και έπειτα την Ισπανία και την Πορτογαλία. Σε όλες όμως τις παραπάνω χώρες παρατηρείται μείωση αυτού του ποσοστού με την πάροδο του χρόνου. Συνολικά, το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό εισαγωγών το κατείχαν τα προϊόντα διατροφής, ενώ ακολούθησαν τα καύσιμα, οι πολύτιμοι λίθοι και τελευταίες ήρθαν οι εισαγωγές στα αγροτικά προϊόντα. Συγκεκριμένα για την Ελλάδα, τα καύσιμα αποτέλεσαν τον μοναδικό κλάδο ο οποίος παρουσίασε αύξηση με την πάροδο του χρόνου. Οι εισαγωγές ειδών διατροφής και αγροτικών προϊόντων παρουσίασαν μία μικρή μείωση από το 2000 έως το 2008 με αντίθεση τον κλάδο των πολύτιμων λίθων ο οποίος φαίνεται να αύξησε τη συμμετοχή του από 3.1% σε 3.7% για την παραπάνω χρονική περίοδο. Στην περίπτωση της Ιταλίας, αύξηση φάνηκε στο ποσοστό εισαγωγών για τους κλάδους των αγροτικών προϊόντων, καυσίμων και πολύτιμων λίθων από το 2000 και μετά. Αύξηση 6% και 0.9% για εισαγωγή καυσίμων και πολύτιμων μετάλλων αντίστοιχα την περίοδο 2000-2008 παρουσιάστηκε για την οικονομία της Ισπανίας, ενώ ελάχιστη ήταν η μείωση στα αγροτικά και τα προϊόντα διατροφής για την ίδια περίοδο. Τέλος, η Πορτογαλία, αύξησε τις εισαγωγές της σε καύσιμα, πολύτιμα μέταλλα και είδη διατροφής από το 2000 και έπειτα.

Είναι προφανές πως και οι τέσσερις χώρες του παραπάνω πίνακα, εισήγαγαν κατά βάση βιομηχανικά προϊόντα, ενώ βασίστηκαν κατά βάση στα αγροτικά προϊόντα που παρήγαγαν οι ίδιες για την ανάπτυξη της οικονομίας τους.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Πίνακας 2 Εισαγωγές ανά ομάδα προϊόντων, 1995-2008 (ποσοστό %)

| Έτος | Συνολική αξία (εκατ. δολ.) | Προϊόντα (εκατ. φαγητού) | Γεωργική πρώτη ύλη | Καύσιμα | Ορυκτά, μέταλλα και πολύτιμοι λίθοι | Βιομηχανι κά προϊόντα | Χημικά προϊόντα | Εξοπλισμ ός μηχανημά των και μετακινήσ ειων | Άλλα βιομηχανι κά προϊόντα | |
|------------|-------------------------------------|--------------------------------|--------------------------|---------|---|-----------------------------|--------------------|--|-------------------------------------|------|
| Ελλάδα | 1995 | 25 927 | 16.1 | 2.5 | 7.3 | 3.2 | 71.0 | 13.2 | 28.6 | 30.2 |
| | 2000 | 54 894 | 11.2 | 1.2 | 17.9 | 3.1 | 66.4 | 14.4 | 27.9 | 23.1 |
| | 2008 | 89 302 | 10.8 | 1.0 | 20.0 | 3.7 | 64.4 | 13.7 | 27.1 | 23.5 |
| Ιταλία | 1995 | 200 320 | 11.5 | 5.6 | 7.3 | 6.3 | 66.7 | 13.1 | 29.8 | 23.8 |
| | 2000 | 384 836 | 8.6 | 2.6 | 11.9 | 5.2 | 65.7 | 12.9 | 30.0 | 22.7 |
| | 2008 | 553 962 | 8.4 | 2.9 | 14.2 | 5.8 | 61.6 | 12.2 | 26.5 | 22.9 |
| Ισπανία | 1995 | 113 399 | 13.6 | 3.0 | 8.3 | 4.3 | 70.8 | 12.1 | 35.6 | 23.1 |
| | 2000 | 289 611 | 9.2 | 1.4 | 14.0 | 3.5 | 71.4 | 11.6 | 37.9 | 22.0 |
| | 2008 | 402 279 | 9.1 | 1.3 | 20.0 | 4.4 | 64.5 | 10.7 | 32.7 | 21.1 |
| Πορτογαλία | 1995 | 33 565 | 13.6 | 3.6 | 8.1 | 2.8 | 71.8 | 10.4 | 33.8 | 27.7 |
| | 2000 | 61 167 | 11.0 | 1.5 | 14.7 | 2.7 | 65.2 | 10.0 | 30.7 | 23.9 |
| | 2008 | 90 106 | 12.0 | 1.4 | 16.8 | 3.2 | 61.4 | 10.4 | 28.7 | 22.2 |

Πηγή: UNCTAD-Handbook of Statistics 2009

Στον τομέα των υπηρεσιών, ως περισσότερο ανεπτυγμένη από τις υπό εξέταση χώρες, η Ιταλία ήταν πρωτοπόρος για την επταετία 2000-2007. Όπως και στον Πίνακα των εισαγωγών σαν σύνολο, έτσι και στον παρακάτω Πίνακα, η Ισπανία είναι η δεύτερη χώρα στην εισαγωγή υπηρεσιών με την Ελλάδα και την Πορτογαλία να έρχονται αμέσως μετά.

Πίνακας 3 Όγκος εισαγωγών στις υπηρεσίες (εκατομμύρια δολάρια)

| | 2000 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
|-----------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Ανεπτυγμένες οικονομίες- | | | | | |
| Ευρώπη | | | | | |
| Ελλάδα | 1 027 725 | 1 122 846 | 1 232 690 | 1 469 502 | 1 623 889 |
| Ιταλία | 14 020 | 14 742 | 16 367 | 20 270 | 24 747 |
| Ισπανία | 83 246 | 90 081 | 100 511 | 121 450 | 134 773 |
| | 59 188 | 67 129 | 78 423 | 98 900 | 104 066 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | | | | | |
|------------|-------|--------|--------|--------|--------|
| Πορτογαλία | 9 746 | 10 456 | 11 758 | 13 950 | 16 731 |
|------------|-------|--------|--------|--------|--------|

Πηγή: UNCTAD-Handbook of Statistics 2009

Σπουδαίο ρόλο στην προσέλκυση ΞΑΕ καταλαμβάνει και το ενεργό εργατικό δυναμικό της χώρας υποδοχής. Το σύνολο του εργατικού δυναμικού, σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί, καταλαμβάνει μεγαλύτερο ποσοστό στην περιοχή της Πορτογαλίας με το 52,8% του πληθυσμού της να είναι ενεργό στον τομέα της εργασίας το 2007, έναντι 51,1% το 2000. Η Ισπανία αύξησε κατά 4% το εργατικό της δυναμικό από το 2000 καταγράφοντας μία μικρή αύξηση και στον συνολικό αριθμό του πληθυσμού της. Παρά το γεγονός ότι η Ιταλία αποτελεί την πιο ανεπτυγμένη από τις χώρες που εξετάζονται στην έρευνα αυτή, το συνολικό ποσοστό των ατόμων που εργάζονται στη χώρα φτάνει μόνο το 42% το 2007, σε σύγκριση με την Ελλάδα που αγγίζει το 46,6%. Αντιλαμβάνεται κανείς πως ιδιαίτερα στην Πορτογαλία υπάρχει περιθώριο ώστε να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας μέσω επενδύσεων και ανάπτυξης της τεχνολογίας.

Πίνακας 4 Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό, 2000-2007

| | Έτος | Πληθυσμός | | Σύνολο εργατικού Αγροτικό εργατικό δυναμικού δυναμικό | | | |
|-------------------|------|----------------------|--|--|--|----------------------|--|
| | | Σύνολο (χιλιάδες) | Αστικός πληθυσμός (% συνολικού πληθυσμού) | Σύνολο (χιλιάδες) | Γυνακείος πληθυσμός (% συνολικού πληθυσμού) | Σύνολο (χιλιάδες) | Γυνακείος πληθυσμός (% συνολικού πληθυσμού) |
| Ελλάδα | 2000 | 10 942 | 59.0 | 4 899 | 39.2 | 820 | 48.3 |
| | 2006 | 14 087 | 59.3 | 5 129 | 40.4 | 692 | 49.7 |
| | 2007 | 11 137 | 59.5 | 5 195 | 41.0 | | |
| Ιταλία | 2000 | 57 116 | 67.9 | 23 832 | 38.3 | 1 378 | 41.5 |
| | 2006 | 58 982 | 67.5 | 24 737 | 40.1 | 1 036 | 42.8 |
| | 2007 | 59 604 | 67.3 | 25 132 | 41.3 | | |
| Ισπανία | 2000 | 40 264 | 76.2 | 18 265 | 39.5 | 1 324 | 33.0 |
| | 2006 | 43 579 | 77.4 | 21 625 | 41.9 | 1 095 | 33.6 |
| | 2007 | 44 486 | 77.3 | 21 936 | 42.2 | | |
| Πορτογαλία | 2000 | 10 226 | 54.4 | 5 233 | 45.4 | 670 | 56.6 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | | | | | | |
|------|--------|------|-------|------|-----|------|
| 2006 | 10 598 | 58.1 | 5 580 | 46.7 | 566 | 60.1 |
| 2007 | 10 677 | 59.4 | 5 642 | 46.8 | | |

Πηγή: UNCTAD-Handbook of Statistics 2009

Το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών στη ζώνη της Ευρώπης κατά την επταετία 2000 με 2007 αύξησε τις εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων κατά 192243 εκατομμύρια δολάρια. Η Ιταλία ακολούθησε αυξητική πορεία καθ' όλη τη διάρκεια της επταετίας σε αντίθεση με τις υπόλοιπες υπό εξέταση χώρες. Η Ελλάδα μέχρι το 2004 φάνηκε να προσελκύει μεγάλο αριθμό ΞΑΕ, όμως το 2005 υπήρξε μία απότομη και βίαιη μείωση στις εισροές επενδύσεων στη χώρα. το 2006 ήταν μία χρονιά που προσέλυσε τον υψηλότερο αριθμό ΞΑΕ στην ιστορία της Ελλάδας, μία κατάσταση που δεν κράτησε πολύ καθώς την αμέσως επόμενη χρονιά οι εισροές μειώθηκαν στο ¼ περίπου. Ισπανία και Πορτογαλία ακολούθησαν την ίδια πορεία αναλογικά με τον πληθυσμό τους. Μέχρι το 2004, οι εισροές ξένων επενδύσεων μειώθηκαν δραματικά, ενώ το 2005 ήταν μία χρονιά κατά την οποία αυξήθηκαν σημαντικά οι εισροές ΞΑΕ, μία αύξηση που συνεχίστηκε ως το 2006. Ξαφνικά και πάλι, το 2007 αποτέλεσε μία χρονιά που μείωσε στο μισό τα εκατομμύρια δολάρια που εισέρευσαν στην Πορτογαλία σε σχέση με το 2000, ενώ στην περίπτωση της Ισπανίας το 2007 οι ΞΑΕ μειώθηκαν κατά 7 εκατομμύρια δολάρια από το 2006.

Πίνακας 5 Εισροές ΞΑΕ (εκατ. δολ.) 2000-2007

| 2000 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | |
|---------|---------|---------|---------|---------|--------------------------------|
| 707 384 | 227 736 | 506 105 | 631 724 | 899 627 | Ανεπτυγμένες Οικονομίες-Ευρώπη |
| 1 108 | 2 101 | 606 | 5 364 | 1 918 | Ελλάδα |
| 13 375 | 16 815 | 19 975 | 39 239 | 40 202 | Ιταλία |
| 39 575 | 24 761 | 25 020 | 36 949 | 28 179 | Ισπανία |
| 6 635 | 1 935 | 3 930 | 10 902 | 3 055 | Πορτογαλία |

Πηγή: UNCTAD-Handbook of Statistics 2009

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Τέλος, το ΑΕΠ κάθε χώρας υποδηλώνει την ποιότητα του βιοτικού της επιπέδου. Όσο πιο υψηλό το ΑΕΠ, τόσο πιο παραγωγική χαρακτηρίζεται η χώρα από τους εν δυνάμει επενδυτές της, άρα τόσο πιο ελκυστική γίνεται για νέες επενδύσεις.

Πίνακας 6 Ονομαστικό ΑΕΠ (εκατ. δολ.) 2000-2007

| | 2000 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
|---------------------------------|-----------|------------|------------|------------|------------|
| Ανεπτυγμένες οικονομίες- | | | | | |
| Ευρώπη | | | | | |
| Ελλάδα | 8 887 483 | 13 778 762 | 14 400 766 | 15 317 279 | 17 616 570 |
| Ιταλία | 1 097 343 | 1 726 595 | 1 769 696 | 1 850 867 | 2 095 141 |
| Ισπανία | 580 673 | 1 044 299 | 1 129 744 | 1 230 591 | 1 436 893 |
| Πορτογαλία | 112 650 | 178 960 | 185 309 | 194 655 | 222 982 |

Πηγή: UNCTAD-Handbook of Statistics 2009

Τα στοιχεία για το ΑΕΠ κάθε χώρας αναδεικνύουν το 2007 ως τη χρονιά που υπήρξε σημαντική αύξηση στο ονομαστικό ΑΕΠ, τη μεγαλύτερη από ολόκληρο το χρονικό διάστημα 2000 με 2007.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία

Κεφάλαιο 6

Οικονομίες των χωρών

6.1. Η περίπτωση της Ισπανίας



Σημαία της Ισπανίας

Εθνόσημο της Ισπανίας

6.1.1. Οικονομία της Ισπανίας⁵⁸

Τα τελευταία χρόνια, η Ισπανία απολαμβάνει έναν δείκτη οικονομικής ανάπτυξης που είναι ανάμεσα στους υψηλότερους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, η χώρα έχει επιτύχει μείωση της ανεργίας και ισορρόπηση των δημόσιων οικονομικών. Παρά το γεγονός ότι περίπου δύο εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν από το 1996 έως το 2000, το επίσημο ποσοστό ανεργίας παραμένει υψηλό (περίπου 13% του εργατικού δυναμικού). Στα κράτη μέλη της ΕΕ αναλογεί το 70% περίπου του εξωτερικού εμπορίου της Ισπανίας.

Η ισπανική οικονομία συνεχίζει την αναπτυξιακή της πορεία. Η 5^η σε κατάταξη οικονομία της Ευρώπης από άποψη μεγέθους (ΑΕΠ περί τα 900 δισεκ. ευρώ) παρουσίασε αύξηση του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ το 2005 κατά 3,4% που αντιστοιχεί σχεδόν στο τριπλάσιο του αντίστοιχου μέσου των χωρών της ζώνης του ευρώ, μόλις 1,3%. Το μέσον κατά κεφαλή ΑΕΠ το 2005 ανήλθε σε 20.838 ευρώ.

Οι κύριοι συντελεστές της αύξησης αυτής είναι η εσωτερική ζήτηση και η σχετική βελτίωση του εξωτερικού τομέα της οικονομίας. Η Ισπανία, με την επίδοση αυτή στο ΑΕΠ της είναι η 3^η χώρα σε αυξητικούς ρυθμούς στη ζώνη του ευρώ μετά την Ιρλανδία.

Η ανάπτυξη προέρχεται κυρίως από την εσωτερική ζήτηση που συνεχίζει τους υψηλούς ρυθμούς της, προωθούμενη από τα χαμηλά πραγματικά επιτόκια και τους υψηλούς ρυθμούς αύξησης της απασχόλησης. Οι επενδύσεις σε αγαθά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αυξήθηκαν το 2005 κατά 9,5%, ρυθμός που είναι

⁵⁸ http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13957/1/Ntotsiou_Msc2008.pdf
http://www.ine.es/en/inebmenu/mnu_comerext_en.htm

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

τριπλάσιος περίπου του αντίστοιχου του έτους 2004 (3,7%), ενώ οι επενδύσεις που συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας, όπως στην πληροφορική, αυξήθηκαν το 2005 κατά 7,6%. Κατά την τελευταία δεκαετία παρατηρείται αύξηση στα κέρδη των επιχειρήσεων της χώρας και αύξηση των εσόδων κατά μέσο όρο 3% όσον αφορά τον τομέα της εργασίας.

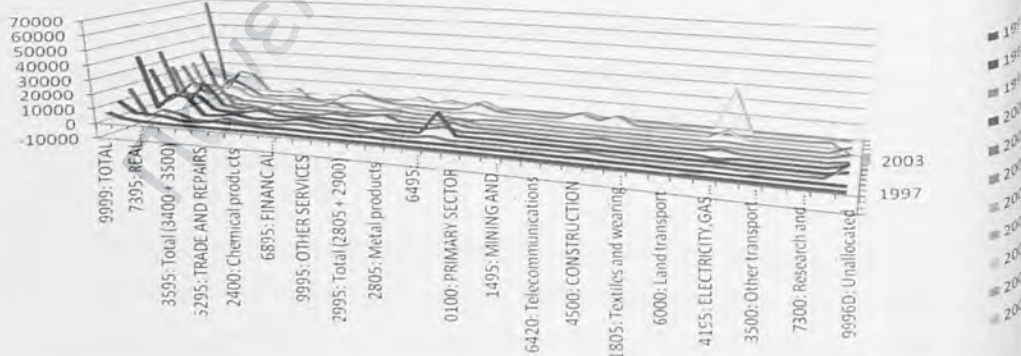
Το Δ.Ν.Τ. δεν παραλείπει να υπογραμμίσει τους κινδύνους που διατρέχει η ισπανική οικονομία από την αύξηση των τιμών ακινήτων (συνέπεια της οποίας το χρέος των νοικοκυριών πλησιάζει το 75% του ΑΕΠ.). Η Ισπανία είναι η πρώτη χώρα στην Ευρώπη σε αριθμό ιδιόκτητων κατοικιών.

6.1.2. Εισροές στον κλάδο της βιομηχανίας

Η βιομηχανία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους και πιο κύριους τομείς για την ανάπτυξη μίας χώρας και ιδιαίτερα της Ισπανίας η οποία βασίζει μεγάλο πλήθος των εισροών και εκροών της σε ξένες επενδύσεις.

Παρά το γεγονός ότι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις εξακολουθούσαν ως το 2007 να κυριαρχούν στις βιομηχανίες υποδομής των ανεπτυγμένων χωρών, είχε υπάρξει μια σημαντική αύξηση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών. Από τις 100 κορυφαίες πολυεθνικές υποδομής στον κόσμο το 2006, οι 14 ήταν από το Ηνωμένο Έθνη, οι 10 από την Ισπανία, και οι 8 από τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.⁵⁹

Διάγραμμα 1 Εισροές στον κλάδο της βιομηχανίας για την Ισπανία 1997-2007



Πηγή: OECD Statistics

⁵⁹ UNCTAD, WIR, 2008

Κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση δεκαετίας, είναι εμφανές πως οι κατασκευές κατείχαν σπουδαίο ρόλο στην κλίμακα των εισροών της Ισπανίας για τον κλάδο της βιομηχανίας. Πέραν των κατασκευών (Real Estate), οι κατηγορίες που απορρόφησαν εκατομμύρια δολάρια από ξένους επενδυτές κάθε χρόνο μέχρι το 2007 ήταν εκείνες του εμπορίου και επισκευών, των μεταφορών, της μεταποίησης, του ηλεκτρισμού και των φυσικών πηγών ενέργειας. Από το 2004 εισήλθε και ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων, στον οποίο δόθηκε μεγάλη βαρύτητα καθώς η χώρα προσπαθούσε να αυξήσει την τουριστική της δύναμη, κάτι που φαίνεται και από τα στοιχεία για τον τουρισμό και τις επισκέψεις ξένων στην Ισπανία (UNCTAD-Handbook of Statistics 2009).

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά τον τομέα της βιομηχανίας, καλό θα ήταν να αναφερθούν τα προϊόντα τα οποία εισήχθησαν στην Ισπανία, τουλάχιστον έως το 2004, χρονιά για την οποία υπάρχουν τα ανάλογα στοιχεία.

Πίνακας 7 Εισαγωγές αγαθών στην Ισπανία 1997-2004 (εκατομμύρια κατά προσέγγιση)

| Χώρα | Ισπανία | | | | | | | |
|--------------------------------------|---------------------|------|------|------|------|------|------|------|
| | Εισαγωγές προϊόντων | | | | | | | |
| Χώρα-εταίρος | Σύνολο Κόσμου | | | | | | | |
| Έτος | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 |
| Βιομηχανία | | | | | | | | |
| ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ | 124 | 137 | 147 | 152 | 154 | 165 | 209 | 259 |
| ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ | 105 | 120 | 129 | 128 | 131 | 141 | 180 | 222 |
| Μέσης-υψηλής τεχνολογίας κατασκευές | 46 | 55 | 59 | 57 | 58 | 62 | 80 | 99 |
| Μηχανήματα και εξοπλισμός | 27 | 32 | 35 | 34 | 35 | 35 | 45 | 55 |
| Χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές | 24 | 26 | 27 | 26 | 28 | 31 | 41 | 52 |
| Εξοπλισμός μεταφορών | 21 | 26 | 31 | 31 | 29 | 31 | 41 | 52 |
| Χημικά, πλαστικά και καύσιμα | 20 | 22 | 22 | 24 | 25 | 28 | 37 | 44 |
| Μηχανοκίνητα οχήματα και ρυμουλκά | 18 | 23 | 27 | 26 | 26 | 27 | 36 | 46 |
| Υψηλής τεχνολογίας κατασκευές | 17 | 20 | 23 | 24 | 23 | 24 | 30 | 37 |
| Ηλεκτρικός εξοπλισμός | 16 | 19 | 21 | 21 | 21 | 21 | 27 | 33 |
| Μέσης-χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές | 16 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 29 | 38 |
| Χημικά και χημικά προϊόντα | 15 | 6 | 16 | 16 | 17 | 20 | 26 | 30 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | | | | | | | | |
|---|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|
| Χημικά και φαρμακευτικά | 11 | 12 | 12 | 12 | 12 | 14 | 17 | 20 |
| Μηχανήματα και εξοπλισμός π.ε.ε | 11 | 13 | 14 | 13 | 13 | 1,4 | 17 | 21 |
| Μετάλλευση και εξόρυξη | 10 | 8 | 9 | 16 | 15 | 15 | 18 | 23 |
| Τεχνολογικές κατασκευές πληροφόρησης και επικοινωνίας | 10 | 12 | 14 | 15 | 14 | 13 | 17 | 21 |
| Προϊόντα φαγητού, αναψυκτικά και καπνός | 9 | 10 | 10 | 9 | 10 | 11 | 14 | 17 |
| Βασικά μέταλλα και προϊόντα κατασκευασμένα από μέταλλα | 9 | 10 | 10 | 10 | 10 | 11 | 14 | 19 |
| Υφάσματα, δέρμα και υποδήματα | 7 | 7 | 8 | 8 | 8 | 10 | 12 | 15 |
| ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΥΝΗΓΙ, ΨΑΡΕΜΑ ΚΑΙ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ | 6 | 6,6 | 6,3 | 5 | 5,8 | 6,6 | 7,6 | 8,7 |
| Βασικά μέταλλα | 6 | 6,9 | 6,5 | 7 | 7,1 | 7,3 | 9,8 | 13 |
| Τηλεόραση, ράδιο και επικοινωνία | 5 | 6 | 7 | 8 | 7,5 | 7,2 | 9 | 11 |
| Ηλεκτρικά μηχανήματα και μηχανισμοί π.ε.ε | 4 | 4 | 4,9 | 4 | 5,1 | 5,4 | 7,3 | 8,7 |
| Μηχανήματα υπολογιστών, λογιστικής και γραφείου | 4 | 4 | 4,6 | 4,6 | 4,5 | 4,2 | 5,5 | 6,7 |
| Χαρτί, προϊόντα χάρτου και εκτύπωσης | 3 | 4 | 4,2 | 4,2 | 4 | 4,5 | 5,4 | 6,3 |
| Προϊόντα σιδήρου και ατσάλιου | 3 | 4 | 4,2 | 4,3 | 4,3 | 4,7 | 6,6 | 9 |
| Πλαστικά προϊόντα | 3 | 4 | 4,1 | 4 | 4,1 | 4,4 | 5,7 | 6,7 |
| Ιατρικά εργαλεία και εργαλεία ακριβείας | 3 | 3 | 4 | 3,9 | 4 | 4,5 | 5,4 | 6,2 |
| Φαρμακευτικά προϊόντα | 3 | 3 | 3,9 | 4 | 4,9 | 6,5 | 8,5 | 9,5 |
| Κατασκευή και επισκευή πλοίων | 0,6 | 0,5 | 0,6 | 0,5 | 0,6 | 0,7 | 1,2 | 1,4 |
| Ηλεκτρισμός και αέρια | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,2 | 0,2 | 0,4 |

Πηγή: OECD Statistics

Πίνακας 8 Εισαγωγές αγαθών στην Ισπανία στη Βιομηχανία 1992-2003 (χιλιάδες μονάδες)

| ΤΟΜΕΑΣ/ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ | 1992 | 1993 | 1994 | 1995 | 1996 | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 |
|--------------------------|------|------|------|------|------|------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| ΣΥΝΟΛΟ | 8216 | 7320 | 7468 | 4710 | 5193 | 5620 | 10592 | 14791 | 40728 | 31296 | 38154 | 22705 |
| Πρωτογενής Τομέας | 148 | 97 | 758 | 39 | 50 | 60 | 197 | 31 | 26 | 476 | 101 | 37 |
| Γεωργία και δασοκομία | 74 | 44 | 23 | 15 | 25 | 10 | 24 | 1 | 10 | 14 | 58 | 26 |
| Μετάλλευση | 75 | 53 | 735 | 24 | 25 | 50 | 173 | 32 | 36 | 490 | 43 | 11 |
| Δευτερογενής Τομέας | 4375 | 4106 | 4105 | 2500 | 2445 | 2575 | 3699 | 1826 | 2522 | 5807 | 5900 | 704 |
| Τριτογενής Τομέας | 3692 | 3117 | 2606 | 2171 | 2698 | 2985 | 6969 | 14667 | 36222 | 21302 | 28815 | 20927 |
| Ηλεκτρισμός, | 9 | 18 | 91 | 27 | 6 | 1 | 124 | 353 | 20 | 472 | 1766 | 176 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | | | | | | | | | | | | |
|----------------------------------|------|------|-----|-----|-----|-----|------|------|-------|------|------|------|
| αέρια και νερό | | | | | | | | | | | | |
| Κατασκευές | 97 | 102 | 33 | 54 | 47 | 29 | 269 | 877 | 792 | 849 | 878 | 615 |
| Εμπόριο | 1022 | 651 | 523 | 446 | 714 | 665 | 1633 | 522 | 1815 | 1455 | 1069 | 3895 |
| Ξενοδοχεία και εστιατόρια | 89 | 162 | 123 | 94 | 154 | 56 | 104 | 74 | 253 | 592 | 104 | 260 |
| Μεταφορές και επικοινωνίες | 84 | 55 | 63 | 60 | 83 | 68 | 153 | 1213 | 15060 | 2135 | 2015 | 2595 |
| Οικονομία | 1615 | 1032 | 674 | 736 | 494 | 491 | 833 | 903 | 1844 | 387 | 383 | 146 |

Πηγή: Τράπεζα της Ισπανίας

Οι εισαγωγές προϊόντων μιας χώρας παρουσιάζουν τον χαρακτήρα της και τις ανάγκες της. Για την Ισπανία, οι κατασκευές μέσης τεχνολογίας βρίσκονταν, τουλάχιστον μέχρι το 2003, στην πρώτη θέση στον πίνακα των εισροών. Τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός τους, όπως επίσης και οι χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές ήρθαν αμέσως μετά, ενώ ο εξοπλισμός μεταφορών και τα χημικά-πλαστικά προϊόντα αριθμούσαν πάνω από 20 εκατομμύρια μονάδες κάθε χρόνο. Μέσα στην πρώτη δεκάδα βρίσκονται επίσης οι υψηλής τεχνολογίας κατασκευές και ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός. Αντιθέτως στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης μπορούσε να συναντήσει κανείς τα προϊόντα ξυλείας και του εξοπλισμού αυτής, όπως επίσης και τα αποθέματα ηλεκτρισμού και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

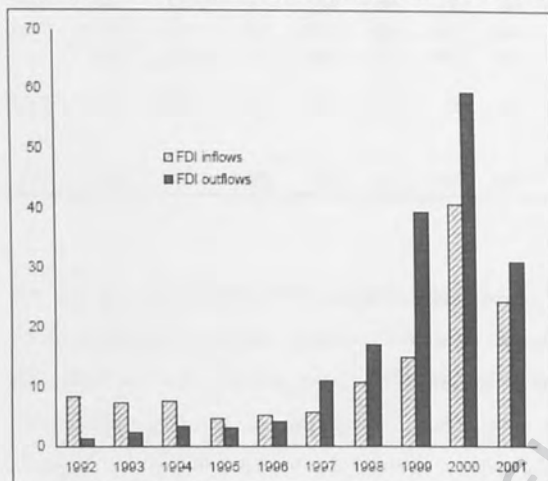
6.1.3. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην Ισπανία σαν σύνολο

Παρά τις ανησυχίες για την οικονομική αβεβαιότητα που αντιμετωπίζουν ορισμένες αναπτυγμένες οικονομίες, οι εισροές ΞΑΕ στις ανεπτυγμένες χώρες στο σύνολό τους αυξήθηκαν κατά 33% το 2007. Η αύξηση οφειλόταν κυρίως στις διασυνοριακές εξαγορές και συγχωνεύσεις, αλλά στα επανεπενδυθέντα κέρδη ως αποτέλεσμα της υψηλής κερδοφορίας των θυγατρικών ξένων επιχειρήσεων. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης και συγκέντρωσης στη διευρυμένη κοινή αγορά της ΕΕ, οδήγησε τις χώρες σε ένα νέο κύμα διασυνοριακών εξαγορών. Οι μεγάλες ροές ξένων άμεσων επενδύσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, την Ολλανδία και την Ισπανία οδήγησε συνολικά οι εισροές ΞΑΕ στην ΕΕ να φθάσουν τα 804 δισεκατομμύρια δολάρια - αύξηση 43%.⁶⁰

⁶⁰ UNCTAD, WIR, 2008

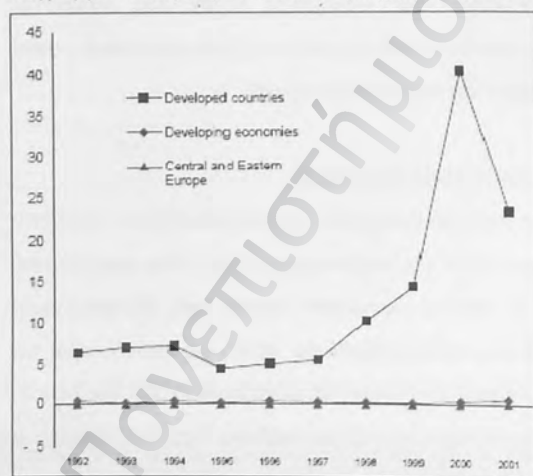
Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 2 Εισροές ΞΑΕ για την Ισπανία 1992-2001 (δισεκ. ευρώ)



Πηγή: UNCTAD, FDI in brief: Spain

Διάγραμμα 3 Εισροές ΞΑΕ ανά περιοχή για την Ισπανία 1992-2001 (δισεκ. ευρώ)

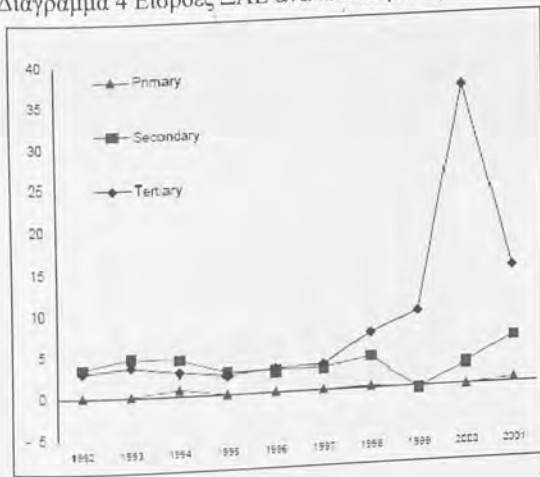


Πηγή: UNCTAD, FDI in brief: Spain

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 4 Εισροές ΞΑΕ ανά κλάδο για την Ισπανία 1992-2001 (δισεκ. ευρώ)

Πηγή: UNCTAD, *FDI in brief: Spain*

Σύμφωνα με τα παραπάνω διαγράμματα, όσον αφορά τις εισροές της Ισπανίας σε σύγκριση με τις εκροές, από το 1997 και μετά οι εκροές υπερέβησαν με αύξοντα ρυθμό τις εισροές ΞΑΕ στη χώρα. Το 2000 οι ροές ΞΑΕ εκτοξεύτηκαν στο τριπλάσιο σε σχέση με το 1998. Αντίθετα, από το 2001 και μετά ακολούθησαν μία πιο σταθερή πορεία εξισορροπώντας το μέγεθος εισροών και εκροών. Αναλογικά με το υπό εκέταση έτος, το μεγαλύτερο ποσοστό εισροών προήλθε από τις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου, οι οποίες επένδυσαν στον τριτογενή τομέα της βιομηχανίας περισσότερο από κάθε άλλο τομέα.

Πέραν των παραπάνω, χρειάζεται να ερευνηθεί κανείς την προέλευση των εισροών ΞΑΕ για την περιοχή της Ισπανίας, έτσι ώστε να μπορέσει να προσδιορίσει τους λόγους που οδηγούν μία χώρα στο να επενδύσει κεφάλαια σε ξένα κράτη.

Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, οι Η.Π.Α. αποτέλεσαν καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας 1997-2007 έναν από τους βασικούς επενδυτές της Ισπανίας με 4449,499 εκατομμύρια δολάρια κατά μέσο όρο. Αμέσως μετά στην ιεραρχία ήρθε η Ιταλία (3071,267 εκατ. δολ.) και η Πορτογαλία (1467,575 εκατ. δολ.). Τέλος, ενεργοί επενδυτές εμφανίζονται η Ιρλανδία (639,3533 εκατ. δολ.) και η Σουηδία (560,1925 εκατ. δολ.).

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Πίνακας 9 Εισροές ΞΑΕ ανά χώρα εταίρο Ισπανίας (εκατ. δολ.) 1997-2007

| Χώρα | Ισπανία | | | | | | | | | | |
|--|------------|---------|---------|----------|----------|---------|----------|----------|----------|----------|---------|
| Τύπος ΞΑΕ | Εσωτερικές | | | | | | | | | | |
| Νόμισμα | US δολάρια | | | | | | | | | | |
| Έτος | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
| Χώρα Εταίρος | | | | | | | | | | | |
| Ηνωμένες Πολιτείες | 586,3 | 685 | 7501,3 | 10859,8 | 1884,2 | 14566,9 | 4768,4 | -436 | 2529,2 | 4223,6 | 1775,4 |
| Ιταλία | 346,5 | 278,4 | 572,1 | 550,1 | 687,8 | 1229,8 | 759,1 | 852,2 | 662,4 | 79 | 27765,9 |
| Ισπανία | 180,6 | -51,2 | -19,1 | 82 | 88,6 | 120,6 | -92,6 | 206,2 | 341,7 | 161,9 | -380,5 |
| Άλλες Ασιατικές Χώρες (Εκτός Μέσης Ανατολής) | 172,7 | 49 | 78,8 | 117 | 142,3 | 156,4 | -85,8 | 254,6 | 785,4 | 134,3 | -312,1 |
| Ιρλανδία | 170,4 | 771,8 | 30 | 291,2 | 204,1 | 196 | 1561,2 | 104,3 | 2243,3 | 861 | 598,1 |
| Σύνολο Κόσμου (Εκτός χωρών ΟΟΣΑ) | 137,4 | 294 | 496,5 | 397,1 | 265 | 1846,1 | -40,6 | 621,1 | 244,8 | 2500,3 | 2347,1 |
| Χώρες Mashrek | 107,9 | | | | | | | | | | |
| Αλβανία | 106,8 | | | | | | | | | | |
| Πορτογαλία | 93,1 | 201,6 | 408 | 687,4 | 7474,4 | -1190,2 | 1015,5 | 2669,8 | 713,3 | 1026,7 | 3043,1 |
| Ευρώπη(Εκτός χωρών ΟΟΣΑ) | 90,9 | 93,5 | 182,2 | 134,5 | 133,4 | -143,2 | 227,0 | 6352,3 | -436,2 | 1312,9 | 601,1 |
| Χώρες ΕFTA | 64,773 | 87,993 | 294,086 | 1212,791 | 1656,815 | 54,66 | 1700,181 | 1499,565 | -113,1 | 1437,178 | 1889,11 |
| Κεντρική Αμερική | 53,409 | 99,131 | 218,434 | 45,157 | 325,99 | 209,217 | 606,643 | 267,114 | -443,699 | 848,5 | 1693,96 |
| Μεξικό | 48,864 | 43,44 | 71,391 | 52,53 | 345,692 | 84,818 | 469,95 | 27,333 | -484,713 | 218,401 | |
| Ρωσική Ομοσπονδία | 45,455 | 33,415 | 35,162 | 27,647 | 28,658 | 35,812 | 61,003 | 58,392 | 106,885 | 184,511 | 383,28 |
| Σουηδία | 43,182 | 364,224 | 87,373 | 436,826 | 193,444 | -58,43 | 119,747 | 1439,93 | 1875,466 | 1164,805 | 495,56 |
| Νορβηγία | 38,636 | 101,359 | 127,864 | 179,707 | 209,565 | 186,599 | 101,672 | 100,634 | 392,742 | 705,41 | 513,34 |
| Αφρική | 35,227 | 12,252 | 20,245 | 18,431 | 34,927 | -75,393 | 33,891 | 18,636 | 57,171 | 155,642 | 295,68 |
| Καναδάς | 35,227 | 7,797 | 30,9 | -5,529 | 14,329 | 978,23 | 1364,663 | 734,253 | -22,371 | 984,059 | -974,67 |
| Χώρες ΟΠΕΚ | 34,091 | 26,732 | 31,966 | | | | | | | 197,063 | 384,68 |

Πηγή: OECD Statistics

Ένας ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την αγορά μίας χώρας και υποδηλώνει το επίπεδο ζωής των ανθρώπων που ζουν σε αυτήν είναι το ΑΕΠ. Αυτός είναι και ο λόγος που αξίζει να το μελετήσει κανείς σε συνάρτηση με τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που εισρέουν στην υπό εξέταση χώρα, ώστε να παρατηρήσει αν το ΑΕΠ αποτελεί όντως προσδιοριστικό παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων από το εξωτερικό.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 5 Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ Ισπανίας



Πηγή: OECD Statistics

Λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω διάγραμμα και εμπειρισματομένες μελέτες που έγιναν από τον ΟΟΣΑ, παρατηρείται μία σταθερά αυξανόμενη πορεία στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ για τους κατοίκους της Ισπανίας. Αυτή η αύξηση αντιστοιχεί σε αύξηση των επενδύσεων για τη χώρα καθ'όλη τη διάρκεια της δεκαετίας 1997-2007 με εξαίρεση τις χρονιές 2001 και 2002 όπου οι ΞΑΕ στην Ισπανία μειώθηκαν κατά ένα μικρό ποσοστό. Από το 2003 και μετά οι ΞΑΕ αυξάνονταν με σταθερούς ρυθμούς. Όταν το ΑΕΠ μιας χώρας είναι υψηλό, τότε και το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων είναι υψηλό, άρα οι ξένοι επενδυτές θεωρούν την περιοχή πρόσφορο έδαφος για να στείλουν τα κεφάλαιά τους.

6.1.4. Θεσμικό πλαίσιο Ισπανίας

Η Ισπανία προσπαθεί να προσελκύσει νέες ΞΑΕ ώστε να εκμοντερνίσει την οικονομία. Νομοθεσίες σχετικά με ΞΑΕ αναφέρονται παρακάτω.⁶¹

Είσοδος και εγκατάσταση: Οι περισσότερες ΞΑΕ επιτρέπεται να εισχωρήσουν ελεύθερα στη χώρα και να λογοδοτήσουν μόνο σε εξωτερική κοινοποίηση σύμφωνα της. Από το 1990 παρουσιάζει νέα νομοθεσία ώστε να κάνει τη χώρα πιο ελκυστική στους ξένους επενδυτές. Μέχρι το Φεβρουάριο του 2004 οι ορισμένες

⁶¹ UNCTAD WID, Country Profile: Spain, Legal framework for FDI. Economist Intelligence Unit. Country Commerce Spain, February 2004, Internet.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

με το νόμο Decree 553/1999. Απαγορεύσεις υπάρχουν όσον αφορά τις αερομεταφορές, τα τυχερά παιχνίδια μέσω ραδιοφώνου και τηλεόρασης, την μετάλλευση, τις τηλεπικοινωνίες, και την ιδιωτική ασφάλιση. Ο νόμος επιτρέπει στην κυβέρνηση να απορρίψει τους κανόνες φιλελευθερισμού για συγκεκριμένες επενδύσεις λόγω προστασίας της δημόσιας τάξης, προστασίας και υγείας.

Κυριότητα και έλεγχος: Οι απαγορεύσεις στην ιδιοκτησία τοπικών εταιρειών έχουν απελευθερωθεί. Το εθνικό χρηματιστήριο ζητά από τους επενδυτές να παραθέσουν ένα επίσημο έγγραφο προσφοράς ώστε να εξαγοράσουν περισσότερο από το 50% της Ισπανικής εταιρείας.

Επιχειρησιακές διαδικασίες: Σε γενικές γραμμές, δημόσιες και ιδιωτικές εταιρείες δέχονται ίση μεταχείριση με σεβασμό στην τοπική είσοδο στις αγορές, στις πιστώσεις, τις άδειες και τις προμήθειες.

Συναλλαγματικοί έλεγχοι: Στις αγορές συναλλάγματος επιτρέπονται τα χρέη υπηρεσιών, τα κέρδη κεφαλαίου, τα μερίδια από πνευματική ιδιοκτησία και ο επαναπατρισμός κεφαλαίου.

Κίνητρα: Ένα μεγάλο εύρος από κίνητρα προσφέρονται σε κεντρικό, περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο, το οποίο συμπεριλαμβάνει την προστασία του περιβάλλοντος, τα προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, τη δημιουργία εργασίας και την πολιτιστική δραστηριότητα. Προσφέρονται σε Ισπανικές και μη εταιρείες χωρίς διαχωρισμό.

6.2. Η περίπτωση της Ιταλίας



Σημαία της Ιταλίας

Εθνόσημο της Ιταλίας

6.2.1. Οικονομία της Ιταλίας

Η οικονομία της Ιταλίας παρουσιάζει εικόνα δυαδική. Δηλαδή ένα τμήμα της οικονομίας είναι ανεπτυγμένο, ενώ το άλλο είναι υπανάπτυκτο. Η Β. Ιταλία είναι ένα υπέρ-ανεπτυγμένο βιομηχανικό και γεωργικό κέντρο και η Ν. Ιταλία είναι βουτηγμένη στη φτώχεια και την ανέχεια, γεγονός που αναγκάζει τον πληθυσμό της να

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

μεταναστεύει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες μια και η ιταλική οικονομία δεν μπορεί να τον απορροφήσει. Η βιομηχανία, η γεωργία και ο τουρισμός είναι οι τρεις πιο σημαντικοί τομείς στην οικονομία της χώρας.⁶²

Το εμπόριο στο εξωτερικό κατέχει προνομιακή θέση και οι εισαγωγές της στρέφονται στις πρώτες ύλες και τα δημητριακά, ενώ στις εξαγωγές της κυριαρχούν το λάδι, το κρασί, τα εσπεριδοειδή κλπ. Παράγει γεωργικά προϊόντα παρόμοια με τα ελληνικά αλλά με ρυθμούς παραγωγικότητας πολύ ψηλότερους από αυτούς της Ελλάδος. Αυτό οφείλεται στην εκμηχάνιση της γεωργίας (τρακτέρ και άλλα σύγχρονα μηχανήματα), στη συστηματική επιχειρηματική δραστηριότητα και στα μεγάλα αγροκτήματα. Παράγει κρασί, λάδι, εσπεριδοειδή, δημητριακά, βαμβάκι, καπνό, ρύζι κ.ά. Η ιταλική οικονομία είναι η τρίτη μεγαλύτερη στην ευρωζώνη, καθώς το ΑΕΠ της αντιπροσωπεύει το 17% του συνολικού της ζώνης.⁶³

Για δεκαετίες η Ιταλία υπήρξε πρότυπο και παράδοξο. Πρότυπο γιατί συνδυάζει την ευημερία και το υψηλό βιοτικό επίπεδο με την κοινωνικότητα και την ανεμελιά του μεσογειακού νότου, αλλά και με την καλαισθησία μακραιώνων πολιτιστικών παραδόσεων. Αλλά η Ιταλία ήταν και ένα παράδοξο, γιατί η οικονομική της επιτυχία συνυπήρχε με ένα δυσλειτουργικό πολιτικό σύστημα και ένα γραφειοκρατικό και αναποτελεσματικό κράτος. Για τους Έλληνες, η Ιταλία δεν είναι μόνο ο δεύτερος κυριότερος εμπορικός εταίρος, αλλά, αποτέλεσε, ιστορικά, σημείο αναφοράς και προσορισμού. Ήταν, με λίγα λόγια, η “Δύση” με ένα “ανθρώπινο πρόσωπο”.⁶⁴

6.2.2. Εισροές ΞΑΕ στον κλάδο της βιομηχανίας

Πολλές χώρες της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Ιταλία και η Φινλανδία, κατέγραψαν μέχρι το 2007, αύξηση των εισροών ΞΑΕ. Η Ιταλία κατέγραψε το 2007 αύξηση των εισροών ξένων επενδύσεων της τάξεως των \$ 40 δισεκατομμυρίων.⁶⁵

Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται παρακάτω οι εισροές ΞΑΕ στην Ιταλία κατά την υπό εξέταση περίοδο 1997-2007. Στοιχεία τα οποία υποδηλώνουν την ανάγκη της χώρας

⁶² <http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1>

⁶³ http://www.otenet.gr/portal/portal/info/economynews/economyreporterinternational;jsessionid=157F4D9A841D09DD23E9083BCB1B9C3B.tomcat1?media-type=html&user=anon&js_panename=economyreporterinternational&action=portlets.Psm1PortletAction&eventssubmit_doview=2718143&category=economyreporterinternational

⁶⁴ <http://users.uom.gr/~keridis/files/etypos/etypos14.doc>

⁶⁵ UNCTAD, WIR, 2008

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

για διάφορα αγαθά που είτε δεν μπορεί να παράγει η ίδια, είτε έχει σταματήσει να επενδύσει πάνω σε αυτά για την ανάπτυξή της.

Πίνακας 10 Εσωτερικές ΞΑΕ στον κλάδο της βιομηχανίας για την Ιταλία 1997-2007

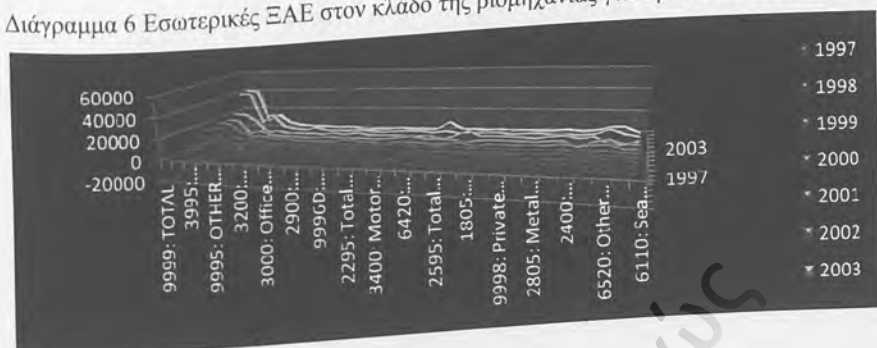
| Χώρα | Ιταλία | | | | | | | | | | |
|--|------------|------------|--------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| | Τύπος ΞΑΕ | Εσωτερικές | | | | | | | | | |
| Νόμισμα | US δολάρια | | | | | | | | | | |
| | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
| ΣΥΝΟΛΟ | 3697,5 | 2610,2 | 6931,2 | 13389,5 | 14883,5 | 14591,4 | 16435,8 | 16835,6 | 19957,7 | 39259,4 | 40209,4 |
| ΥΠΟ-ΣΥΝΟΛΟ | 3658,2 | 2593,7 | 6809,8 | 13330,5 | 14786,8 | 14556 | 14968,7 | 16035,5 | 19807,3 | 39087,4 | 3991 |
| ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ | 1188,5 | 985,3 | 2006,3 | 5511,9 | 4682 | 4940,1 | 6336,4 | 2982,9 | 12549 | 8136 | 7233,4 |
| ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ | 767,4 | 923 | 2320,7 | 3847,5 | 1760,7 | 4018,4 | 3535,9 | 5947,3 | 1373,3 | 16845,7 | 14001,3 |
| ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ | 689,7 | 624,7 | 1386,2 | 2183,2 | 3894,8 | 3387,9 | 3585,6 | 1915,7 | 2689,5 | 4330,3 | 5321 |
| Εξοπλισμός ραδιοφώνου και τηλεόρασης | 442,3 | 422,6 | -3,1 | 1489,2 | 287,4 | -409,9 | 1812 | 919,3 | 954,5 | 1095,7 | 1967,1 |
| ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ | 229 | 158,7 | 354,8 | 1398,9 | 839,1 | 675,7 | 438,3 | -52,1 | 755,6 | 3578,5 | 2058,8 |
| Μηχανήματα γραφείου και υπολογιστών | 224,3 | 151,7 | 31,9 | 382,4 | 161,2 | 9,4 | -51,9 | 122,9 | -2,4 | 838,4 | 1149,8 |
| Μηχανικά προϊόντα | 13,7 | 128,5 | 359 | 717,9 | 530,1 | 557,9 | 137,8 | 639,8 | 338 | 999,1 | 1446,9 |
| Προϊόντα φαγητού | 130,5 | 99,4 | 379,3 | 441,4 | 988,7 | 502 | 2520,3 | 362,7 | 2403,6 | 1842,6 | -1073,2 |
| ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ | 31,1 | 58,6 | 173,6 | 246,9 | 159,4 | 196 | 379,5 | 163,9 | 248,5 | 341,4 | 377,8 |
| Τηλεπικοινωνίες | 75,9 | 54,8 | 868,4 | 131,7 | 525,7 | 104,6 | -1187,3 | 551,6 | -3478,7 | 2201,5 | 7942,5 |
| ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ | 5,9 | 52,7 | 45,8 | 0,9 | 177,3 | 64 | 45,1 | 64,6 | 110,6 | 79 | 1100,6 |
| Υφάσματα και ενδυμασία | 91,9 | 24,2 | 259,9 | 308,7 | 244,4 | 402,4 | 340 | 523 | 560,5 | 810,8 | 1323,7 |
| ΓΕΩΡΓΙΑ | 40,6 | 16,9 | 18,1 | 11,8 | 174,6 | -91,4 | 109,5 | 238,5 | 518 | -655,2 | 58,8 |
| Ιδιωτικές αγορές και πωλήσεις κτιρίων | 39,3 | 16,4 | 121,4 | 58,9 | 96,7 | 34,8 | 68,9 | 8,6 | 151,6 | 171,9 | 297 |
| Μεταφορές | 2,4 | 7 | 119,3 | 62,6 | 463 | 243,1 | 577,2 | -247,2 | -613,9 | 741,8 | 24,6 |
| ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ | 116,9 | -302,7 | 788,4 | 2358,3 | 1121,2 | 545,6 | -378,4 | 531,7 | -4010,6 | 2040,9 | 5397,6 |
| Θαλάσσιες μεταφορές | 15,2 | -395,5 | 39,4 | 28,5 | 14,3 | 179 | | | | | |

Πηγή: OECD Statistics

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 6 Εσωτερικές ΞΑΕ στον κλάδο της βιομηχανίας για την Ιταλία 1997-2007



Πηγή: OECD Statistics

Κατά τη διάρκεια της υπό παρακολούθηση δεκαετίας, είναι εμφανές πως ο κλάδος της μεταποίησης κατείχε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην κλίμακα των εισροών της Ιταλίας για τον κλάδο της βιομηχανίας. Πέραν της μεταποίησης, οι κατηγορίες που απορρόφησαν εκατομμύρια δολάρια από ξένους επενδυτές κάθε χρόνο μέχρι το 2007 ήταν εκείνες του εμπορίου και επισκευών, των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και των μεταλλείων. Αντίθετα, ο τομέας των ξενοδοχείων και εστιατορίων, όπως και εκείνος των ιδιωτικών αγορών και πωλήσεων κτιρίων, βρίσκονταν όλα τα υπό εξέταση έτη στο τέλος της λίστας με τις πιο ελκυστικές επενδύσεις.

Πίνακας 11 Εισαγωγές προϊόντων για την Ιταλία 1997-2004 (εκατομμύρια κατά προσέγγιση)

| Χώρα-εταίρος | Χώρα: Ιταλία | | | | | | | | |
|--|--------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| | Μεταβλητή: Εισαγωγές προϊόντων | | | | | | | | |
| Έτος | Σύνολο Κόσμου | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 |
| Βιομηχανία | | | | | | | | | |
| ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ | | 208 | 215 | 220 | 237 | 236 | 246 | 297 | 351 |
| ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ | | 176 | 187 | 197 | 206 | 202 | 217 | 261 | 293 |
| Μέσης-υψηλής τεχνολογίας κατασκευές | | 68 | 74 | 77 | 76 | 76 | 81 | 98 | 114 |
| Μηχανήματα και εξοπλισμός χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές | | 44 | 48 | 51 | 53 | 51 | 52 | 60,4 | 72 |
| Χημικά, πλαστικά και καύσιμα | | 37 | 37 | 38 | 40 | 39 | 43 | 52 | 60 |
| Μέσης-χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές | | 32 | 33 | 32 | 36 | 34 | 35 | 42 | 54 |

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | | | | | | | | |
|--|----|----|----|----|------|----|----|----|
| Υψηλής τεχνολογίας κατασκευές | 30 | 33 | 36 | 38 | 38 | 39 | 44 | 53 |
| Εξοπλισμός μεταφορών | 26 | 30 | 32 | 32 | 33 | 36 | 44 | 50 |
| Χημικά και χημικά προϊόντα | 28 | 29 | 29 | 30 | 30 | 33 | 40 | 47 |
| Ηλεκτρικός εξοπλισμός | 28 | 31 | 32 | 35 | 33 | 32 | 38 | 46 |
| Μηχανοκίνητα οχήματα και ρυμουλκά | 22 | 25 | 27 | 25 | 27 | 29 | 36 | 42 |
| Βασικά μέταλλα και προϊόντα κατασκευασμένα από μέταλλα | 21 | 22 | 20 | 22 | 21 | 21 | 25 | 34 |
| Χημικά και φαρμακευτικά | 23 | 23 | 22 | 23 | 22 | 23 | 28 | 33 |
| Τεχνολογικές κατασκευές πληροφορικής και επικοινωνίας | 19 | 21 | 22 | 24 | 22 | 21 | 25 | 31 |
| Βασικά μέταλλα | 17 | 19 | 16 | 19 | 17,9 | 17 | 20 | 28 |
| Μετάλλευση και εξόρυξη | 13 | 10 | 12 | 19 | 17 | 17 | 21 | 27 |
| Υφάσματα, δέρμα και υποδήματα | 15 | 16 | 15 | 16 | 17 | 20 | 23 | 27 |

Πηγή: OECD Statistic

Ροές ΞΑΕ στη χώρα υποδοχής

Από το 1997 έως το 2004 οι εισαγωγές προϊόντων που χρειαζόταν η Ιταλία έφερνε στην πρώτη γραμμή της κατάταξης τις κατασκευές μέσης τεχνολογίας και έπειτα τις κατασκευές χαμηλής τεχνολογίας. Ο εξοπλισμός μηχανημάτων, τα χημικά ή πλαστικά προϊόντα και οι κατασκευές υψηλής τεχνολογίας αριθμούσαν λιγότερες εισαγωγές, ενώ ακόμα λιγότερες ήταν οι εισαγωγές για οπτικό και ηλεκτρικό εξοπλισμό αλλά και για εξοπλισμό μεταφορών. Σε όλους του παραπάνω τομείς παρατηρήθηκε μία αυξητική πορεία με την πάροδο των χρόνων.

Ποιες χώρες αποτέλεσαν τους βασικούς επενδυτές και εξαγωγείς προϊόντων για την Ιταλία κατά τη δεκαετία 1997-2007 φαίνονται στον αμέσως επόμενο πίνακα.

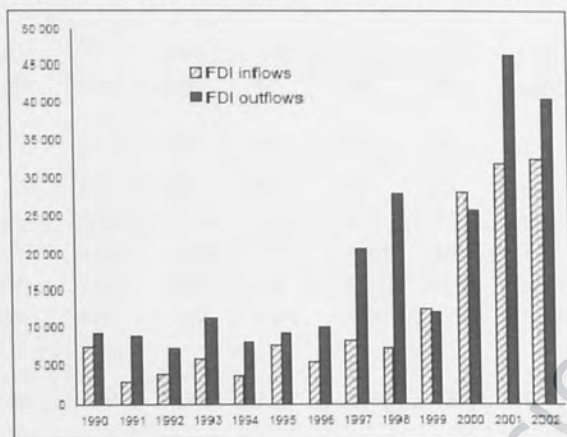
Πίνακας 12 Εισροές ΞΑΕ ανά χώρα εταίρο για την Ιταλία 1997-2007

| Χώρα | Ιταλία | | | | | | | | | | |
|---------------------|------------|--------|--------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Τύπος ΞΑΕ | Εισροές | | | | | | | | | | |
| Νόμισμα | US δολάρια | | | | | | | | | | |
| Έτος | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
| Χώρα-εταίρος | | | | | | | | | | | |
| ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΜΟΥ | 3697,5 | 2610,2 | 6931,2 | 13389,5 | 14883,5 | 14591,4 | 16435,8 | 16835,6 | 19957,7 | 39259,4 | 40208,4 |
| ΟΟΣΑ | 3193 | 2541,9 | 6876,9 | 13313 | 14772,5 | 14459,5 | 16180,5 | 16466,6 | 19440,7 | 38441 | 39631,7 |
| ΕΥΡΩΠΗ | 3013,3 | 2727,7 | 5458,7 | 10882,8 | 12727 | 12818,7 | 15299,3 | 15389,4 | 18348,2 | 36688,8 | 38944,8 |

Πανεπιστήμιο Πειραιώς 2010

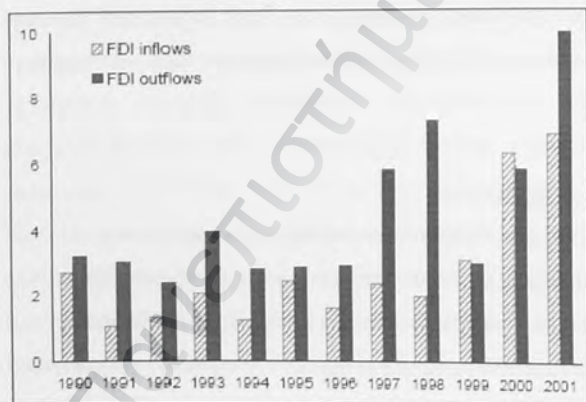
Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 7 Ροές ΞΑΕ για την Ιταλία, 1990-2002 (δισεκ. λίρες)



Πηγή: UNCTAD, FDI in brief: Italy

Διάγραμμα 8 Ροές ΞΑΕ στην Ιταλία ως ποσοστό σταθερού ακαθάριστου κεφαλαίου 1990-2002 (δισεκ. λίρες)

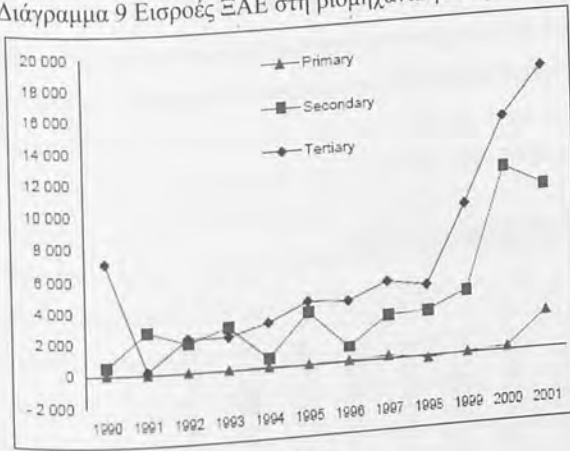


Πηγή: UNCTAD, FDI in brief: Italy

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

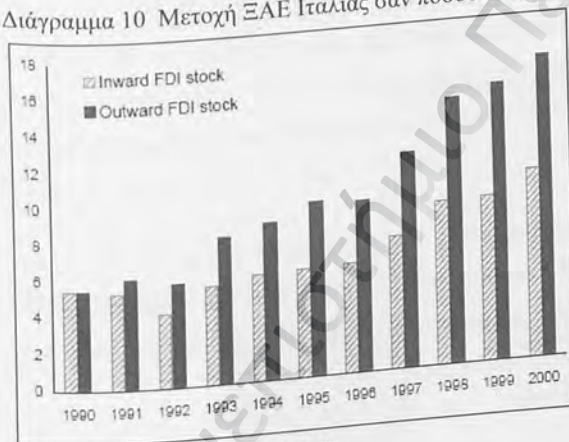
Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 9 Εισροές ΞΑΕ στη βιομηχανία για την Ιταλία, 1990-2001 (δισεκ. λίρες)



Πηγή: UNCTAD, FDI in brief: Italy

Διάγραμμα 10 Μετοχή ΞΑΕ Ιταλίας σαν ποσοστό του ΑΕΠ, 1990-2001



Πηγή: UNCTAD, FDI in brief: Italy

Σύμφωνα με τα παραπάνω διαγράμματα οι επενδύσεις από τις χώρες του εξωτερικού κατευθύνθηκαν κυρίως στον τριτογενή τομέα της βιομηχανίας, με το δευτερογενή τομέα να έρχεται δεύτερος στις προτιμήσεις χωρίς μεγάλη απόκλιση.

Το γεγονός ότι η αναλογία των ΞΑΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ της Ιταλίας συσχετίζεται διαγραμματικά με το μέγεθος των εισροών των ξένων επενδύσεων καθ' όλη τη διάρκεια των υπό εξέταση ετών, ενδυναμώνει την άποψη πως το ΑΕΠ μιας χώρας επηρεάζεται σημαντικά από τις ΞΑΕ που εισρέουν και εκρέουν από την χώρα αυτή.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Όπως και στην περίπτωση της Ισπανίας, έτσι και για την Ιταλία, χρειάζεται να υπάρξει συσχέτιση μεταξύ του ΑΕΠ της Ιταλίας κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση δεκαετίας και των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων που εισρέουν στη χώρα.

Διάγραμμα 11 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1997-2007



Πηγή: OECD Statistics

Μετά το 1997, το ΑΕΠ της Ιταλίας, όπως και οι εισροές ξένων επενδύσεων για τη χώρα, παρουσίασαν αύξηση. Το ποσοστό αύξησης ανά χρονιά δεν θεωρείται υψηλό, αλλά θα πρέπει να λάβει κανείς υπόψη του πως η Ιταλία ήταν ήδη μία χώρα που απολάμβανε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και βιοτικού επιπέδου.

6.2.4. Θεσμικό πλαίσιο

Η Ιταλία έχει μία ευνοϊκή συμπεριφορά απέναντι στις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις. Κατά το 2004, τα βασικά χαρακτηριστικά του καθεστώτος των ΞΑΕ συμπεριλαμβάνουν τα ακόλουθα.⁶⁶

Είσοδος και εγκατάσταση: Ξένες Επενδύσεις μπορούν να γίνονται ελεύθερα στη χώρα εκτός από επενδύσεις που αφορούν αερομεταφορές, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες, όπου απαιτείται ειδική εξουσιοδότηση. Τέλος, η βιομηχανία αεροσκαφών αποτελεί απαγορευμένη επένδυση για ξένους επενδυτές.

⁶⁶ The Economists Intelligence Unit. Country Commerce Italy, January 2004.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Κυριότητα και έλεγχος: Δεν υπάρχουν γενικοί περιορισμοί στην ξένη κυριότητα, με εξαίρεση συγκεκριμένες βιομηχανίες όπως η εξεύρεση πετρελαίου. Η κυβέρνηση μπορεί να εμποδίσει συγχωνεύσεις για θεμελιώδεις εθνικούς οικονομικούς σκοπούς.

Επιχειρησιακές διαδικασίες: Οι επενδυτές δέχονται εθνική μεταχείριση, εκτός από κυβερνητικές επιχορηγήσεις που αφορούν τη βιομηχανία των πλοίων και των ταινιών. Οι ξένοι επενδυτές προσπαθούν να εισχωρήσουν στις Ιταλικές τηλεπικοινωνίες ώστε να συμπεριλάβουν μία λειτουργική άδεια.

Συναλλαγματικοί έλεγχοι: Οι ξένες εταιρείες που επενδύουν στην Ιταλία μπορούν ελεύθερα να επαναπατρίζουν κέρδη, μερίσματα και κεφάλαιο. Οι Ιταλικοί νόμοι εγγυώνται τη μετατρεψιμότητα, επικρατώντας τη συναλλαγματική ισοτιμία, των κερδών και του κεφαλαίου. Αλλά αυτή η εγγύηση έχει αμφισβητηθεί από την άρση των ξένων συναλλαγματικών περιορισμών.

Κίνητρα: Κυβερνητική βοήθεια δίνεται για την επιχορήγηση δαπάνης για έρευνα και ανάπτυξη. Όμως το know-how θα πρέπει να μείνει εντός των συνόρων της Ιταλίας. Επίσης, κίνητρο για έρευνα και ανάπτυξη αποτελούν και τα πάρκα επιστήμης. Τέλος, τοπικά κίνητρα που προωθούν την επένδυση σε υποανάπτυκτες περιοχές είναι επίσης διαθέσιμα.

6.3. Η περίπτωση της Πορτογαλίας⁶⁷



Σημεία της Πορτογαλίας Εθνόσημο της Πορτογαλίας

6.3.1. Οικονομία της Πορτογαλίας

Η Πορτογαλία υπέγραψε τη Συνθήκη προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1985, και έγινε πλήρες μέλος την 1η Ιανουαρίου 1986. Η ένταξή της στην ΕΟΚ βοήθησε να παγιωθεί η δημοκρατική διαδικασία, η οποία συνδέθηκε με την πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, εκσυγχρονίζοντας την οικονομία και προσαρμόζοντάς την σε ένα περιβάλλον έντονου παγκόσμιου ανταγωνισμού.

⁶⁷ Bank of Portugal, 2006, *Annual Report*, Athens
Bank of Portugal, 2001, *Annual Report*, Athens

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Η ιδιότητα μέλους της ΕΕ άλλαξε και τις αντιλήψεις των ξένων επενδυτών για τις προοπτικές της Πορτογαλίας. Οι εσωτερικές επενδύσεις ενίσχυσαν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, ενώ παράλληλα διευκολύνθηκε το εμπόριο και οι εξαγωγές στα κράτη-μέλη της ΕΕ, με άμεσο αποτέλεσμα την ενδυνάμωση του ανταγωνισμού στις εγχώριες αγορές. Οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τον κύριο επενδυτή στη χώρα με κύριο πρωταγωνιστή τη Γερμανία, ακολουθούμενη από την Ολλανδία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο-Λουξεμβούργο και την Ισπανία. Αξιόλογη ήταν επίσης η επενδυτική δραστηριότητα της Ελβετίας και των ΗΠΑ. Ο τομέας της βιομηχανίας προσέλκυσε το ήμισυ των ξένων επενδύσεων, ακολουθούμενος από τους κλάδους νέας τεχνολογίας. Η εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό ήταν απόρροια της νέας στρατηγικής που υιοθέτησε η χώρα στα μέσα της δεκαετίας του '80, που αφορούσε την ενίσχυση της διαφάνειας και την απευθείας διαπραγμάτευση της κυβέρνησης με τους αλλοδαπούς επενδυτές (Παλάσκας et al, 2004).

Μεταξύ άλλων, σημαντικοί παράγοντες που υποκίνησαν τις επενδύσεις ήταν η πτώση στα επιτόκια και η εκτέλεση σημαντικών δημόσιων έργων συγχρηματοδοτούμενων από κοινοτικά κεφάλαια. Για τους παραπάνω λόγους και μετά την στροφή της Πορτογαλίας, προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, τα ποσοστά επένδυσης παρέμειναν υψηλά, περίπου στο 24%, και αρκετά επάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Παράλληλα, η ανεργία υποχώρησε ύστερα από την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1986) στο 7,4% το 2007 από 8,6% το 1986. Παρόλα αυτά, τις περιόδους 1990-1992 και 1998-2001 βρέθηκε σε επίπεδα χαμηλότερα του 5%. Από το 2003 όμως έως και το 2006, η ανεργία κατέγραφε συνεχή ανοδική πορεία. Η εξέλιξη αυτή ήταν απόρροια της οικονομικής ύφεσης που έπληξε τη χώρα από το 2002 και έπειτα.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Πίνακας 14 Εξέλιξη της Ανεργίας για την Πορτογαλία την περίοδο 1997-2007

| | |
|-------------|-------|
| 1997 | 6.7 |
| 1998 | 4.7 |
| 1999 | 4.1 |
| 2000 | 4.0 |
| 2001 | 4.0 |
| 2002 | 5.0 |
| 2003 | 6.3 |
| 2004 | 6.7 |
| 2005 | 7.6 |
| 2006 | 7.7 |
| 2007 | 7.4 |
| ΜΕΡΜ | -0.7% |

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Πορτογαλίας, IMF

Σημαντική ήταν επίσης η μείωση του πληθωρισμού κατά 9,2 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 1986-2007 (1986: 11,7%, 2007: 2,5%). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε η συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων σε επίπεδα χαμηλότερα του πληθωρισμού. Μάλιστα, σε μισθούς άνω των €1000 δεν έχει γίνει αύξηση από το 2003 και ύστερα. Παράλληλα, επιτεύχθηκε μείωση του δημόσιου ελλείμματος στο 3,2% το 2007 από 6% το 1993. Βέβαια, χρειάζεται συνέχιση της προσπάθειας αυτή καθώς το έλλειμμα παραμένει ακόμη σε επίπεδο υψηλότερο από το ανώτατο όριο που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση (3%).

Πίνακας 15 Εξέλιξη πληθωρισμού για την Πορτογαλία (1997-2007)

| | |
|-------------|-------|
| 1997 | 1.9 |
| 1998 | 2.2 |
| 1999 | 2.2 |
| 2000 | 2.8 |
| 2001 | 4.4 |
| 2002 | 3.7 |
| 2003 | 3.3 |
| 2004 | 2.5 |
| 2005 | 2.1 |
| 2006 | 3.0 |
| 2007 | 2.5 |
| ΜΕΡΜ | -7.1% |

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Πορτογαλίας, IMF

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ο διογκωμένος δημόσιος επιχειρηματικός τομέας συρρικνώθηκε μέσω ενός προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και αξιολόγη πρόοδος σημειώθηκε στον περιορισμό απαιτήσεων δανεισμού του δημόσιου τομέα. Στόχος της συγκεκριμένης επιλογής αποτελούσε η μείωση της γραφειοκρατίας και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα (OECD Observer, 2004). Χρειάζεται όμως να σημειωθεί πως τα προβλήματα διαφθοράς δεν έχουν εκλείψει από την πορτογαλική οικονομία. Μάλιστα, είναι συχνά και παρατηρούνται κυρίως στις αναδοχές έργων από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Bank of Portugal, 2006).

6.3.2. Εισροές ΞΑΕ στη βιομηχανία

Αρκετές αναπτυγμένες χώρες προσπάθησαν και πέτυχαν να ιδιωτικοποιήσουν και να ελευθερώσουν τις οικονομίες τους κατά τη δεκαετία 1997-2007. Στην περίπτωση της Πορτογαλίας ιδιωτικοποιήθηκε η Rede Eléctrica και η Εθνική (REN). Στην παραπάνω τάση για ιδιωτικοποιήσεις συνέβαλλαν και οι εισροές ξένων επενδύσεων οι οποίες ανοίγουν την αγορά της χώρας προς τις διεθνείς περιοχές του κόσμου.

Πίνακας 16 Εσωτερικές ΞΑΕ στη βιομηχανία για την Πορτογαλία 1997-2007 (εκατ. δολ.)

| Χώρα | Πορτογαλία | | | | | | | | | | |
|---|------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|---------|---------|
| Τύπος ΞΑΕ | Εσωτερικές | | | | | | | | | | |
| Νόμισμα | US δολάρια | | | | | | | | | | |
| Έτος | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
| ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ | 2361,7 | 3004,6 | 1156,8 | 6637,1 | 5945,5 | 1348,0 | 6477,1 | 1056,7 | 3207,9 | 10914,3 | 3063,1 |
| ΣΥΝΟΛΟ | 2361,7 | 3004,6 | 1156,8 | 6637,1 | 6235,6 | 1801,6 | 7155,2 | 1935,7 | 3927,2 | 10914,3 | 3063,1 |
| ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ | 2065,9 | 2811 | 1163,2 | 6350,1 | 6098,4 | 1491 | 5853,8 | -282,5 | 3494,3 | 8493,6 | 1490,2 |
| Εμπόριο και επισκευές | 755,3 | 297,4 | 273 | 540,8 | 3319,1 | 184,6 | 381,6 | 3562,6 | -551,3 | 30,1 | -2152,3 |
| Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες | 612,9 | 77,9 | 215,6 | 380,3 | 294 | 488,9 | 667,1 | -216,2 | 66,3 | -710,1 | 142,4 |
| Ακίνητη περιουσία και επιχειρηματικές διαδικασίες | 372,8 | 642,3 | 939,8 | 3003,7 | 2040,2 | 21,3 | 5745,4 | 3275,5 | 2809,2 | 6501,8 | 2091,4 |
| Κατασκευές | 271,3 | -245,3 | -104,1 | 104,9 | -341,2 | -199,4 | 529,3 | 945,1 | -491,9 | 355 | -155,9 |
| Ξενοδοχεία και εστιατόρια | 22,3 | 28,7 | 29,2 | 20,9 | 25,4 | 4,6 | -15,3 | 153,9 | -50,9 | -34,1 | -14,1 |
| Επισκευές | 8,6 | 31,2 | 41,3 | 30,4 | 109,6 | -32,1 | 61,9 | 79,6 | 87,2 | 461,4 | 272,6 |
| Ιδιωτικές αγορές και πωλήσεις ακίνητης | 0 | 0 | 0 | 0 | 290,1 | 453,6 | 678 | 878,9 | 719,2 | 0 | 0 |

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

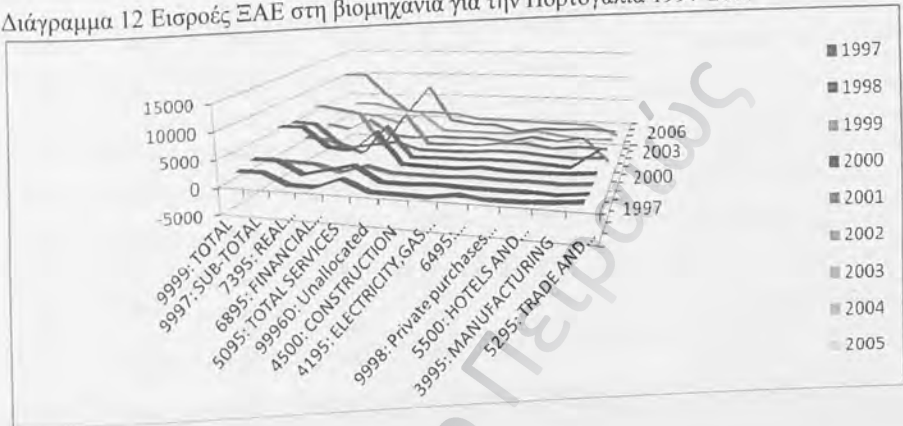
Επιρροή

Ηλεκτρισμός
και αέριο
αύξηση

-93,7 296,9 -56,6 -48,8 84,7 75,2 17 175,8 12,2 448 238,5

Πηγή: OECD Statistics

Διάγραμμα 12 Εισροές ΞΑΕ στη βιομηχανία για την Πορτογαλία 1997-2007



Πηγή: OECD Statistics

Μέχρι το 2001 οι κλάδοι που επωφελήθηκαν από επενδύσεις από το εξωτερικό ήταν εκείνοι του εμπορίου και των επισκευών, των μεταφορών και των κατασκευών. Ο ηλεκτρισμός και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έκαναν την εμφάνισή τους από το 2002 και έμειναν σταθερά στις πρώτες θέσεις μέχρι το 2007. Ο κλάδος του τουρισμού από την άλλη πλευρά, φαίνεται να μην συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κλάδους που απορροφούν μεγάλα κεφάλαια από ξένους επενδυτές. Καθώς η χώρα όδευε προς το 2007 η κατηγορία του τουρισμού είχε αρνητικά ποσοστά κάτι που δείχνει πως η Πορτογαλία δεν προσπάθησε να επενδύσει σε αυτόν τον κλάδο όπως οι υπόλοιπες υπό εξέταση χώρες.

Είναι αναγκαίο να παρατηρήσει κανείς τα στοιχεία που δίνονται από Οικονομικούς Οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ, για τις συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων που εισάγονται στην Πορτογαλία και αποτελούν ένα μεγάλο ποσοστό των αγαθών που χρησιμοποιούνται στον ήδη ανεπτυγμένο κλάδο της βιομηχανίας.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Πίνακας 17 Εισαγωγές αγαθών στην Πορτογαλία 1998-2004 (εκατ. μονάδες)

| Χώρα | Πορτογαλία | | | | | | |
|--|---------------|---------------------|-------|-------|-------|-------|-------|
| | Μεταβλητή | Εισαγωγές προϊόντων | | | | | |
| Χώρα | Σύνολο Κόσμου | | | | | | |
| | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 |
| Βιομηχανία | | | | | | | |
| ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ | 37048 | 39828 | 39946 | 39455 | 40019 | 47112 | 54879 |
| ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ | 33060 | 35580 | 34855 | 34417 | 35004 | 40924 | 47222 |
| Μέσης-υψηλής τεχνολογίας κατασκευές | 13705 | 14615 | 13916 | 13218 | 13216 | 14976 | 17402 |
| Χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές | 9165 | 9661 | 9074 | 9224 | 9612 | 11349 | 12447 |
| Μηχανήματα και εξοπλισμός | 8481 | 9168 | 9012 | 8996 | 8736 | 10265 | 11438 |
| Εξοπλισμός μεταφορών | 6472 | 7356 | 6844 | 6289 | 5897 | 6739 | 8347 |
| Μηχανοκίνητα οχήματα και ρυμουλκά | 5808 | 6480 | 5958 | 5520 | 5446 | 5897 | 7230 |
| Χημικά, πλαστικά και καύσιμα | 5524 | 5858 | 6166 | 6202 | 6879 | 8088 | 9293 |
| Μέσης-χαμηλής τεχνολογίας κατασκευές | 5217 | 5502 | 6102 | 5946 | 6362 | 7197 | 8706 |
| Ηλεκτρικός εξοπλισμός | 5105 | 5561 | 5479 | 5664 | 5599 | 6766 | 7451 |
| Υψηλής τεχνολογίας κατασκευές | 4971 | 5800 | 5762 | 6027 | 5813 | 7400 | 8666 |
| Χημικά και χημικά προϊόντα | 3792 | 3937 | 3850 | 3995 | 4443 | 5435 | 6352 |
| Υφάσματα, δέρμα και υποδήματα | 3723 | 3628 | 3433 | 3479 | 3582 | 4109 | 4428 |
| Τεχνολογικές κατασκευές πληροφορικής και επικοινωνίας | 3386 | 3794 | 3744 | 3928 | 3822 | 4639 | 5185 |
| Μηχανήματα και εξοπλισμός π.ε.ε | 3375 | 3606 | 3532 | 3331 | 3137 | 3498 | 3986 |
| Προϊόντα φαγητού, αναψυκτικά και καπνός | 3204 | 3537 | 3200 | 3329 | 3462 | 4220 | 4673 |
| Χημικά και φαρμακευτικά | 2914 | 2859 | 2865 | 2857 | 3084 | 3718 | 4295 |
| Βασικά μέταλλα και προϊόντα κατασκευασμένα από μέταλλα | 2841 | 2911 | 3155 | 3069 | 3221 | 3708 | 4878 |
| ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΥΝΗΓΙ, ΨΑΡΕΜΑ ΚΑΙ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ | 2286 | 2044 | 1923 | 2044 | 2070 | 2335 | 2578 |
| Βασικά μέταλλα | 1934 | 1939 | 2211 | 2116 | 2189 | 2559 | 3537 |
| Τηλεόραση, ράδιο και επικοινωνία | 1869 | 2167 | 2187 | 2306 | 2356 | 2928 | 3267 |
| Μετάλλευση και εξόρυξη | 1646 | 2140 | 3078 | 2922 | 2810 | 3604 | 4762 |
| Ηλεκτρικά μηχανήματα και μηχανισμοί π.ε.ε | 1399 | 1355 | 1388 | 1346 | 1377 | 1629 | 1685 |
| Προϊόντα σιδήρου και ατσάλιου | 1268 | 1208 | 1230 | 1214 | 1322 | 1583 | 2329 |
| Πλαστικά προϊόντα | 1199 | 1256 | 1200 | 1192 | 1348 | 1518 | 1656 |
| Χαρτί, προϊόντα χάρτου και εκτύπωσης | 1107 | 1186 | 1184 | 1233 | 1259 | 1526 | 1617 |
| Μηχανήματα υπολογιστών, λογιστικής και γραφείου | 978 | 1113 | 981 | 1124 | 937 | 1135 | 1310 |
| Ηλεκτρισμός και αέρια | 12 | 16 | 34 | 29 | 74 | 152 | 217 |

Πηγή: OECD Statistics

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Από το 1997 έως το 2007 οι κατασκευές μέσης και χαμηλής, τα μηχανήματα και εξοπλισμός αυτών, ο κλάδος των χημικών-πλαστικών και καυσίμων, οι υψηλής τεχνολογίας κατασκευές και ο ηλεκτρικός και οπτικός εξοπλισμός αποτέλεσαν τους βασικούς κλάδους της βιομηχανίας για τους οποίους η Ιταλία εισήγαγε προϊόντα. Αντίθετα, ο κλάδος του ηλεκτρισμού και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αν και τα τελευταία χρόνια εμφάνισε σημαντική αύξηση, παρέμεινε τελευταίος στις προτιμήσεις των επενδυτών.

Ποιες ήταν όμως εκείνες οι χώρες που προμήθευαν την Πορτογαλία με όλα τα παραπάνω προϊόντα; Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει όλες τις χώρες του κόσμου που μεταξύ 1997 και 2007 αποτέλεσαν τους σημαντικότερους επενδυτές της Πορτογαλίας επενδύοντας εκατ. δολ..

Πίνακας 18 Εισροές ΞΑΕ ανά χώρα προέλευσης για την Πορτογαλία 1997-2007 (εκατ. δολ.)

| Χώρα | Πορτογαλία | | | | | | | | | | | |
|--------------------------------------|--------------------------|---------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|---------|--------|
| | Τύπος ΞΑΕ Νόμισμα | Εισροές | | | | | | | | | | |
| | | Ετος | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 |
| ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ | | 2361,7 | 3004,6 | 1156,8 | 6637,1 | 6235,6 | 1801,6 | 7155,2 | 1935,7 | 3927,2 | 10914,3 | 3063,1 |
| ΟΟΣΑ | | 2056,6 | 1569,1 | 1383,2 | 6396,2 | 6279,8 | 1877,5 | 7152,6 | -500,3 | 4086,3 | 9777,9 | 3406,5 |
| ΕΥΡΩΠΗ | | 1821,5 | 1264,7 | 1205,8 | 6387,3 | 6088,7 | 1676,1 | 140,6 | -624 | 5018,4 | 7441,5 | 3137,3 |
| | ΕΥ25 | 1799,7 | 1237,4 | 1128,3 | 6362,7 | 6014,8 | 1572,5 | 412,9 | -798,3 | 5066 | 7482 | 3208,7 |
| | ΕΥ15 | 1799,6 | 1237,2 | 1140,8 | 6390,2 | 5985,4 | 1574,4 | 414,4 | -794,6 | 4758,1 | 7328,9 | 2975,4 |
| ΑΜΕΡΙΚΗ | | 546,8 | 1707,3 | -60,5 | 245,8 | 109,1 | 84,7 | 6964,4 | 2564,6 | 1028,9 | 3394,8 | -82,9 |
| ΟΟΣΑ | Ισπανία | 501,1 | 475,6 | -449,7 | 2371,6 | 889 | 1031,1 | 1093,5 | 2923,2 | 2376,1 | 2898,1 | 2259,1 |
| | Γερμανία | 320 | 198,2 | 46,4 | 314,3 | -149 | 107,1 | -107,7 | -26,5 | -276,2 | 327,7 | -421,1 |
| ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ (Εκτός χωρών ΟΟΣΑ) | | 305 | 1435,4 | -226,3 | 240,9 | -44,1 | -75,8 | 2,6 | 2436 | -159,1 | 1136,3 | -343,4 |
| ΑΜΕΡΙΚΗ (Εκτός χωρών ΟΟΣΑ) | | 279 | 1430 | -223,1 | 269,3 | -138,6 | -100,4 | 17,4 | 2445,1 | -487,2 | 847,7 | -417,4 |
| ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ | | 267,7 | 277,3 | 162,6 | -23,2 | 248,2 | 185,9 | 6948,4 | 119,9 | -541,6 | 2547,3 | 334,5 |
| Οικονομικές Ζώνες ΟΟΣΑ | ΝΑΦΤΑ | 267,7 | 277,3 | 162,6 | -23,4 | 247,8 | 185,2 | 6947 | 119,4 | -541,6 | 2547 | 334,5 |
| | Η.Π.Α. | 262,2 | 276 | 141 | -84,6 | 278,4 | 173,9 | -208,7 | 153,6 | -389,3 | 473,5 | 468,1 |
| | Ηνωμένο Βασίλειο | 176,2 | 221,9 | 284,1 | 445,9 | 2763,3 | 311,3 | 820,1 | 2995,8 | 667,3 | 548,2 | 1040,7 |
| Οικονομικές Ζώνες ΟΟΣΑ | Χώρες Λατινικής Αμερικής | 165,7 | 82 | -198 | -36,7 | -486,5 | 115,2 | 16,6 | 20,3 | 61,3 | 140,2 | -24,7 |
| | Ιταλία | 164,3 | 89,5 | 73,4 | 910,8 | 24,1 | 36,1 | 126,9 | 9,5 | 184,8 | -184,6 | 208,5 |
| | Ιρλανδία | 149,3 | 6,087 | 89,1 | 93,8 | 209,6 | -19,2 | 50,8 | -66,7 | -113,2 | 295,8 | 227,1 |

Πηγή: OECD Statistics

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Η Ευρώπη, ως σύνολο, φαίνεται να αποτελεί τον πιο σημαντικό επενδυτή για την Πορτογαλία, με την Ισπανία να είναι η χώρα που της πρόσφερε σταθερά κεφάλαια από το 1997 έως το 2007 με 1488 εκατομμύρια δολάρια ετησίως κατά μέσο όρο. Η Αμερική αποτέλεσε επίσης βασικό επενδυτή στην Πορτογαλία με 1313 εκατομμύρια δολάρια κατά μέσο όρο.

6.3.3. ΞΑΕ σαν σύνολο

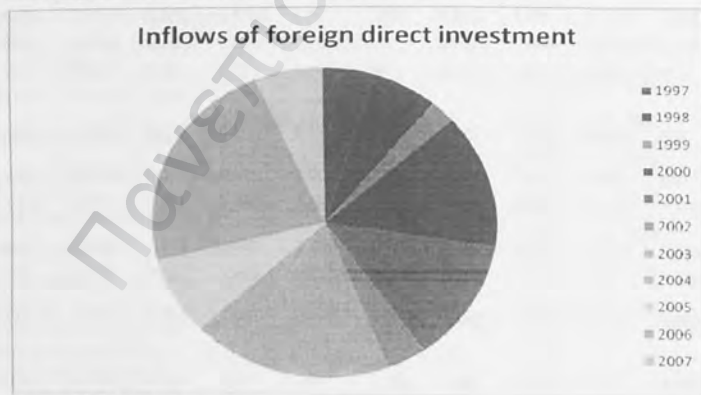
Στη συνέχεια της εργασίας παρουσιάζονται ορισμένες μεταβλητές που παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην Πορτογαλία και υποδηλώνουν το βαθμό εξάρτησης των ΞΑΕ από αυτές.

Πίνακας 19 ΞΑΕ στην Πορτογαλία 2001-2004

| ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ | ΕΙΣΡΟΕΣ | ΕΞΡΟΕΣ |
|---|---------|--------|
| 1. Ροές ΞΑΕ 2001-2004 (ετήσιο μέσο) | 3905.5 | 4651.9 |
| 2. Ροές ΞΑΕ σαν ποσοστό των ΑΕΠΚ, 2001-2004 (ετήσιο μέσο) | 12.1 | 14.1 |
| 3. Μετοχή ΞΑΕ, 2004 | 48877 | 33445 |
| 4. Μετοχή ΞΑΕ σαν ποσοστό του ΑΕΠ, 2004 | 35.4 | 24.8 |

Πηγή: UNCTAD, FDI/TNC DATABASE

Διάγραμμα 13 Εισροές ΞΑΕ στην Πορτογαλία 1997-2007

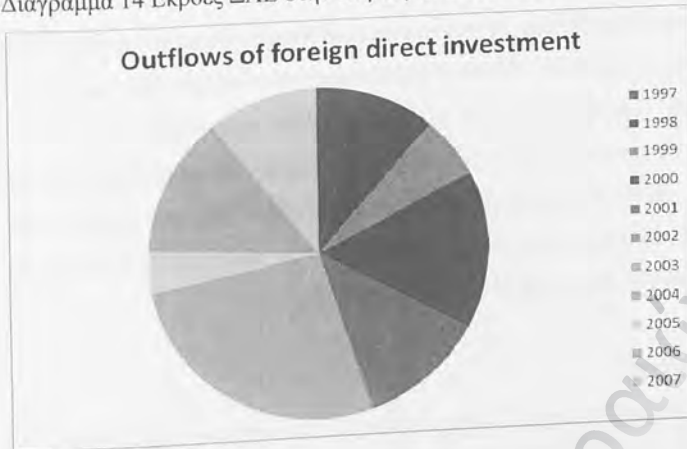


Πηγή: OECD Statistics

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 14 Εκροές ΞΑΕ στην Πορτογαλία 1997-2007

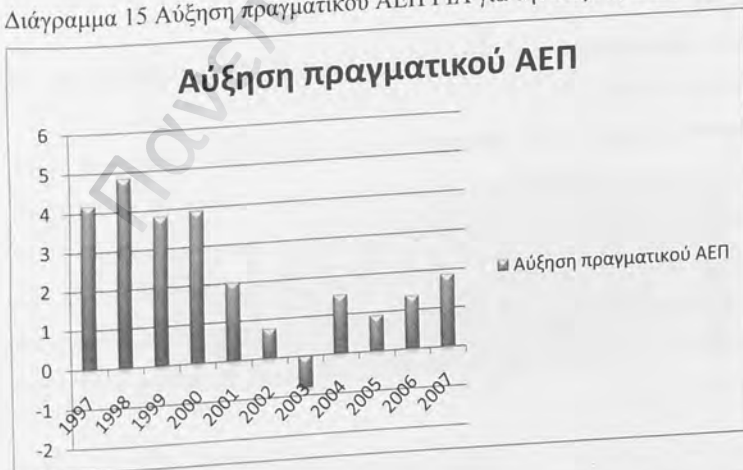


Πηγή: OECD Statistics

Η χρονιά με τις περισσότερες εισροές ξένων επενδύσεων για την Πορτογαλία ήταν το 2006. Σε αντίστροφο αλλά χαμηλότερο επίπεδο κινήθηκαν και οι εκροές επενδύσεων για το ίδιο έτος. Σαν σύνολο εκατομμυρίων ευρώ, οι εκροές της Πορτογαλίας ξεπέρασαν τις εισροές ξένων επενδύσεων με διάφορες διακυμάνσεις ανά χρονιά.

Ωστε να ολοκληρωθεί η έρευνα για την Πορτογαλία είναι απαραίτητο να εξεταστεί η συσχέτιση μεταξύ του ΑΕΠ και των εισροών ξένων άμεσων επενδύσεων για τη χώρα.

Διάγραμμα 15 Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ ΓΙΑ για την Πορτογαλία, 1997-2007



Πηγή: OECD Statistics

Πανεπιστήμιο Πειραιώς 2010

Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Στην περίπτωση της Πορτογαλίας το πραγματικό ΑΕΠ παρουσίασε αρκετά μεγάλες διακυμάνσεις κατά την περίοδο 1997 έως 2007. Μετά το 1998 το ΑΕΠ αυξανόταν αλλά με αρνητικούς ρυθμούς μέχρι που το 2003 μειώθηκε σημαντικά. Από το 2003 και μετά οι εισροές ξένων επενδύσεων παρουσίαζαν τα αντίστροφα αποτελέσματα από εκείνα του ΑΕΠ. Η Πορτογαλία τη δεκαετία του '90 αποτελούσε μία αναπτυσσόμενη οικονομία την οποία οι επενδυτές του εξωτερικού θέλησαν να εμπιστευτούν για να τοποθετήσουν τα κεφάλαιά τους.

6.3.4. Θεσμικό πλαίσιο⁶⁸

Η Πορτογαλία καλωσορίζει ενεργά τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και τις προωθεί. Τα βασικά χαρακτηριστικά του Πορτογαλικού συστήματος είναι τα παρακάτω.

Είσοδος και εγκατάσταση: Η ιδιωτική επένδυση είναι μειωμένη μόνο λόγω συγκεκριμένων οικονομικών διαδικασιών. Αυτές περιλαμβάνουν τη συμπεριφορά και διανομή του νερού για δημόσια κατανάλωση, τη σιδηροδρομική μεταφορά ως δημόσια υπηρεσία. Οι εταιρείες ιδιωτικού δικαίου μπορούν να εισχωρήσουν στις παραπάνω κατηγορίες μόνο υπό την επίβλεψη κυβερνητικού management. Τα επενδυτικά έργα υπόκεινται σε ειδικές νομικές απαιτήσεις μόνο αν επηρεάζουν τη δημόσια τάξη, ασφάλεια και υγεία. Η API είναι ο οργανισμός που είναι υπεύθυνος για την προώθηση των επενδύσεων και την υποστήριξη αυτών στην Πορτογαλία.

Κυριότητα και έλεγχος: Δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι περιορισμοί που να αφορούν ξένες επενδύσεις.

Επιχειρησιακές διαδικασίες: Δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι περιορισμοί που να αφορούν ξένες επενδύσεις.

Συναλλαγματικοί έλεγχοι: Δεν υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά τις ροές κεφαλαίου. Μόνο κάτω από ειδικές περιπτώσεις ίσως η κεντρική τράπεζα να καθορίσει προσωρινά μέτρα. Οι οικονομικοί οργανισμοί είναι υποχρεωμένοι να αναφέρουν στην κεντρική τράπεζα τις διαδικασίες που συμβαίνουν εντός των συνόρων για στατιστικούς λόγους. Οι ξένοι επενδυτές είναι ελεύθεροι να μεταφέρουν και να επαναπατρίσουν το επενδυτικό τους κεφάλαιο και τα κέρδη τους αφού πληρώσουν τους φόρους τους.

⁶⁸ The Economists Intelligence Unit. Country Commerce Portugal.

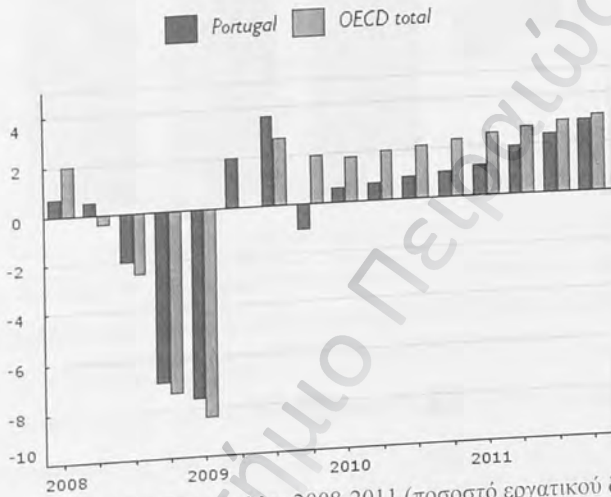
Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

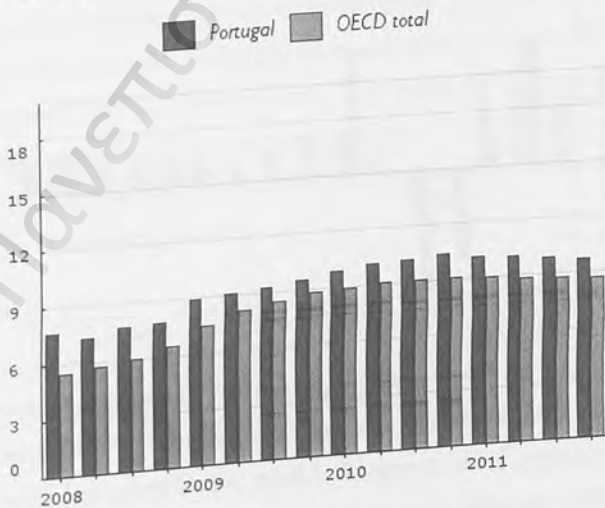
Κίνητρα: Τοπικά και εθνικά κίνητρα είναι διαθέσιμα στην περίπτωση της Πορτογαλίας, τα οποία περιλαμβάνουν δάνεια, πιστώσεις φόρου, μεταβιβάσεις περιουσιακών στοιχείων ή έναν συνδυασμό αυτών.

6.3.5. Προβλέψεις για τις χρονιές 2010-2011⁶⁹

Διάγραμμα 16 ΑΕΠ Πορτογαλίας 2008-2011 (τριμηνιαίος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης)



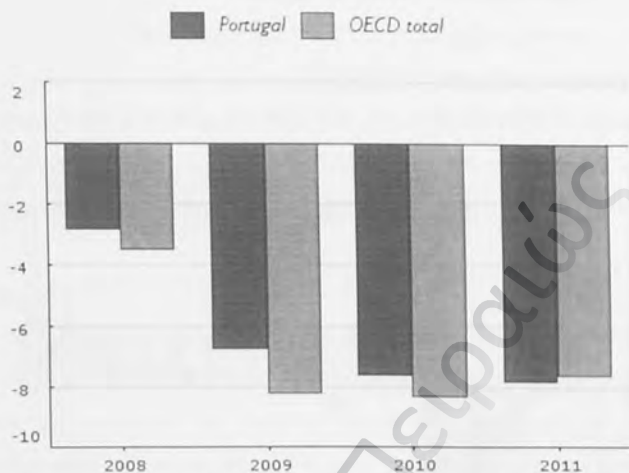
Διάγραμμα 17 ΑΝΕΡΓΙΑ Πορτογαλίας 2008-2011 (ποσοστό εργατικού δυναμικού)



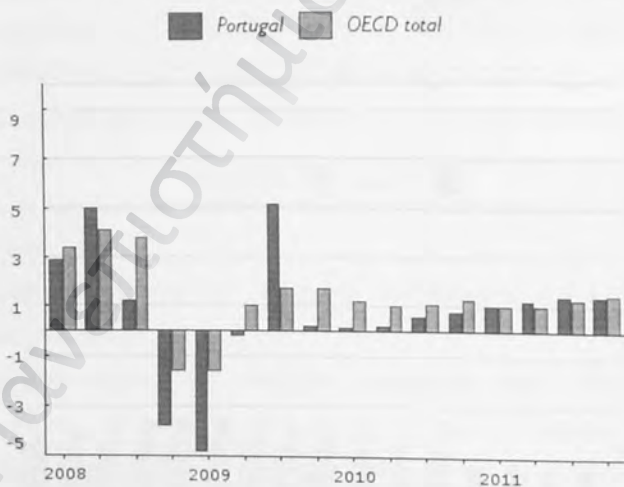
⁶⁹ OECD Economic Outlook: Flash file - quarterly projections
www.oecd.org/oecdeconomicoutlook

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 18 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ Πορτογαλίας 2008-2011 (ποσοστό του ΑΕΠ)



Διάγραμμα 19 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ Πορτογαλίας 2008-2011 (τριμηνιαίος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης, αντιπληθωρισμός κατανάλωσης)



Οι προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της Πορτογαλίας όσον αφορά τα χρόνια μέχρι το 2011 δεν διαφέρουν και τόσο ευοίωνα. Το ΑΕΠ προβλέπεται να κρατήσει μία σταθερή, αν και σε χαμηλά επίπεδα, πορεία έπειτα από την κατακόρυφη πτώση του 2009. Με βάση ότι η οικονομική κρίση θα υποχωρεί σταδιακά από το 2011 και μετά, το ποσοστό του ΑΕΠ θεωρείται πως θα αυξάνεται χρόνο με το χρόνο.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Τα αποτελέσματα του οικονομικού ισοζυγίου συνάδουν με εκείνα της ανεργίας, αφού η ανεργία σύμφωνα με το διάγραμμα θα αυξηθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια και το ποσοστό του ισοζυγίου θα μειωθεί αντίστοιχα κατά τις ίδιες χρονικές περιόδους. Μεγάλες αυξομειώσεις ενδέχεται να παρουσιαστούν στον δείκτη του πληθωρισμού ο οποίος ενδέχεται και αρχίσει να σταθεροποιείται σε φυσιολογικά ποσοστά από το 2010 και μετά.

Πορτογαλικό Μοντέλο⁷⁰

Η Πορτογαλία εκμεταλλεύθηκε την ευκαιρία που παρουσιάστηκε κατά την ένταξη της στην ΕΕ για να αναλάβει τις ζωτικής σημασίας διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό να βελτιώσει τη λειτουργία των αγορών της και να μειώσει τις μακροοικονομικές της ανισορροπίες. Η ολοκλήρωση της ΕΕ αποτέλεσε μια μοναδική ευκαιρία να απαλλαχτεί από μερικά από τα σημαντικά διαρθρωτικά της προβλήματα, με στόχο τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης μακροοικονομικής απόδοσης. Μεγάλος στόχος της Πορτογαλίας ήταν να αναπτύξει τις σχετικά υποβαθμισμένες οικονομικές αγορές και να υιοθετηθούν λειτουργικές διαδικασίες για τη νομισματική πολιτική βασισμένες στην αγορά ενώ μεγάλο βάρος, δόθηκε στην αναβάθμιση του ενεργειακού τομέα και της γεωργίας.

Ουσιαστικά, το πορτογαλικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης βασίστηκε σε επτά άξονες: (α) τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικών επιχειρήσεων, (β) το άνοιγμα των αγορών (ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, μεταφορών) που ελέγχονταν από κρατικά μονοπώλια, (γ) τη μεταρρύθμιση του εργασιακού νόμου, (δ) τη φορολογική μεταρρύθμιση, (ε) το πλαίσιο προσέλκυσης των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ), (στ) την προσπάθεια αναβάθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος και (ζ) τη νομισματική προσαρμογή στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁷⁰ <http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

6.4. Η περίπτωση της Ελλάδας



Σημαία της Ελλάδας Εθνόσημο της Ελλάδας

6.4.1. Οι ΞΑΕ στην Ελλάδα: Ιστορική Αναδρομή

Από πολλές απόψεις, η Ελλάδα είναι μια ανοικτή ανταγωνιστική οικονομία. Οι εισαγωγές παίζουν σημαντικό ρόλο στην εγχώρια καταγνώση και οι μικρές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις κατέχουν σχετικά μεγάλο μερίδιο δραστηριότητας.

Για αρκετά χρόνια, το ελληνικό τραπεζικό και νομισματικό σύστημα κυριαρχούνταν από λίγους μεγάλους δημόσιους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις όμως περιόρισαν τον έλεγχο τους στην αγορά και ο ανταγωνισμός άρχισε να αποκαθίσταται. Πολλοί μικροί τραπεζικοί οργανισμοί έκαναν την εμφάνισή τους και ξεκίνησαν να έχουν προσοδοφόρα λειτουργία. Γενικότερα, οι χρηματοπιστωτικές αγορές στην Ελλάδα αναπτύσσονται σταδιακά, όμως συγκεκριμένα προβλήματα παραμένουν ακόμα για τους επενδυτές.⁷¹

Πρώτον, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που είναι απαραίτητοι για να υποστηρίξουν την επενδυτική δραστηριότητα αρχίζουν να μοιάζουν με τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, για παράδειγμα, ήταν για πολλά χρόνια ένα κλειστό σύστημα στο οποίο οι έλεγχοι κεφαλαίου έδιναν στους επενδυτές μικρή δυνατότητα να διαπραγματευθούν με έναν ολιγοπωλιακό δημόσια ελεγχόμενο οργανισμό, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να χρηματοδοτεί το κυβερνητικό έλλειμμα και άλλους κυβερνητικούς στόχους. Μέσω της φιλελευθεροποίησης των ελέγχων, της εισόδου ξένων τραπεζών, της ιδιωτικοποίησης των τραπεζών, της απελευθέρωσης των επιτοκίων και των δανειστικών ελέγχων, η ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί σταδιακά να αλλάξει το παραπάνω κλίμα.

Η παραδοσιακή κουλτούρα των μικρών οικογενειακών επενδύσεων μαζί με τα μικρά επιτόκια επηρεάζει τις ροές των ΞΑΕ στην Ελλάδα. Το 1987 η κεφαλαιοποίηση της αγοράς ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν η μικρότερη στην ΕΕ και το 82% αυτής της

⁷¹ Η ανοδική πορεία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών καταγράφεται αναλυτικά σε μηνιαία και ετήσια βάση από τις εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

κεφαλαιοποίησης προερχόταν από 25 μόνο εταιρείες (Παλάσκας, Πεχλιβάνος και Στοφόρος 2004).

Τα σημεία καμπής στην Ελληνική ιστορία, όπως η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η εισδοχή της στην ΟΝΕ, δεν επηρέασαν όσο θετικά θα αναμενόταν τις εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων. Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981 οδήγησε σε παροδική άνοδο των ξένων επενδύσεων (κατά 37,9% το 1980). Στη συνέχεια, όμως, ο συνδυασμός των επιλογών πολιτικής και του οικονομικού περιβάλλοντος απομάκρυναν τη χώρα από τις διεθνείς εξελίξεις, με άμεσο αποτέλεσμα την επιβράδυνση των ρυθμών αύξησης των εισροών ΞΑΕ.

Γιατί η Ελλάδα δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης ξένων επενδύσεων; Για την απάντηση η μελέτη του IOBE χρησιμοποιεί στοιχεία που προκύπτουν από μελέτες αξιολόγησης διεθνών οργανισμών όπως το World Economic Forum (WEF) και το Economist Intelligence Unit (EIU). Οι μελέτες αυτές χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα δεικτών για να καλύψουν όλους τους παράγοντες που διαμορφώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και κατά συνέπεια την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας κάθε χώρας. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν οι πιο κατάλληλοι δείκτες και ομαδοποιήθηκαν έτσι ώστε να καταστεί δυνατόν να αξιολογηθεί η εικόνα της Ελλάδας στα μάτια του ξένου επενδυτή, τόσο σε ότι αφορά την ανταγωνιστικότητα και το δυναμισμό της εν γένει, όσο και σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα των μέτρων μακροοικονομικής και μικροοικονομικής πολιτικής που μπορούν να επηρεάσουν ευμενώς το επιχειρηματικό περιβάλλον⁷².

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η σύγκριση της πορείας των δεικτών της Ελλάδας με αντίστοιχες περιφερειακές οικονομίες χωρών της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ). Οι χώρες της ΚΑΕ εμφανίζουν μια αξιοσημείωτη βελτίωση στους δύο δείκτες αποτελεσματικότητας των μέτρων πολιτικής, η οποία με τη σειρά της μεταφράζεται σε βελτίωση των δύο δεικτών αξιολόγησης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Εμφανώς θετική τάση, με επιβραδυνόμενο όμως ρυθμό, εμφανίζουν και οι δείκτες αποτελεσματικότητας και δυναμισμού της οικονομίας στις χώρες της ΚΑΕ, γεγονός που οδηγεί στην υποχώρηση της θέσης της Ελλάδας. Όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων για την προσέλκυση των ξένων επενδύσεων καθοριστικά

⁷² <http://www.plant-management.gr/index.php?id=10383>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

σημεία είναι ορισμένοι εγχώριοι διαρθρωτικοί και πολιτικοί παράγοντες, όπως η οργάνωση της αγοράς εργασίας, η πολιτική και οικονομική σταθερότητα, οι υποδομές και οι επενδυτικές συνθήκες (παροχή κινήτρων).

Ο βαθμός εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας είναι χαμηλός σε σχέση με πολλές άλλες χώρες ανάλογου μεγέθους και παρόμοιου επιπέδου ανάπτυξης. Με εξαίρεση ορισμένους κλάδους των υπηρεσιών, η Ελλάδα έχει μικρό μερίδιο στις παγκόσμιες εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών, το οποίο στην περίπτωση των προϊόντων μειώνεται τα τελευταία χρόνια.

Πιο αναλυτικά, ενώ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών (π.χ. ανήλθαν στο 2,6% των παγκόσμιων εξαγωγών για το 1992), κατά την τελευταία δεκαετία η τάση αναστρέφεται και, οι ελληνικές εξαγωγές περιορίστηκαν σε 1,8%. Ανάλογη ήταν και η εξέλιξη του ποσοστού κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές: το εν λόγω ποσοστό από 48,2% το 1981 περιορίστηκε σε 29,1% το 2004, παρουσιάζοντας, ωστόσο, βελτίωση το 2005 (31,8%).

Θετική εξέλιξη αποτελεί η σημαντική αύξηση κατά 8% του όγκου των εξαγωγών το 2005. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου και τη θετική, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, συμβολή του κατά 0,7% στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας.

Σημαντικό, τέλος, στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι παρά την αρνητική εικόνα που παρουσιάζει η χώρα ως προς το εμπόριο αγαθών, εμφανίζει και ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα στις εξαγωγές προϊόντων «έντασης τεχνολογίας» και έντασης «εξειδικευμένης εργασίας», στις οποίες παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση ως ποσοστό του συνόλου των εξαγωγών, στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15.

6.4.2. Προσέλκυση ΞΑΕ στην Ελλάδα

Εδώ και αρκετά έτη, οι επιδόσεις της Ελλάδας στην προσέλκυση ΞΑΕ παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές και αυτό παρά το γεγονός ότι την εποχή αυτή σημειώνεται σε διεθνές επίπεδο έκρηξη του όγκου των ΞΑΕ. Σύμφωνα με στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη για το 2008 (UNCTAD) η οποία εξετάζει συνολικά 140 χώρες, η Ελλάδα δεν κατέχει σημαντική θέση από άποψη ελκυστικότητας ΞΑΕ, γεγονός που παραπέμπει ευθέως στο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Η Ελλάδα επέτρεψε την εφαρμογή

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ενός πλέγματος ελέγχου τιμών και περιοριστικών πρακτικών σε συγκεκριμένους τομείς, οι οποίοι μπορεί να απέτρεψαν ή να αύξησαν το πραγματικό κόστος των ξένων επενδύσεων.⁷³ Τα οργανωμένα εργατικά συνδικάτα έχουν επίσης χτίσει ένα ανελαστικό σύστημα μισθών, το οποίο αποτρέπει τους εργοδότες και καθιστά δύσκολο για τους ξένους επενδυτές να χρησιμοποιήσουν το δικό τους εξειδικευμένο προσωπικό. Επίσης, επαγγελματίες, όπως δικηγόροι και μηχανικοί επωφελούνται από τις προστατευμένες και περιορισμένες αγορές οι οποίες μπορούν να αυξήσουν το κόστος των επαγγελματικών συναλλαγών. Όπως και σε άλλες χώρες μέλη της ΕΕ, όπου τέτοιες πρακτικές είναι βαθειά ριζωμένες, πολλές προσπάθειες θα χρειαστούν ακόμα για να τις αλλάξουν (Παλάσκας, Πεχλιβάνος και Στοφόρος 2004).

Την περίοδο 2000-2006 η Ελλάδα τοποθετείται στην τελευταία θέση ανάμεσα στις ανταγωνιστικότερες χώρες. Ειδικότερα, το 2002, οι εισροές στη χώρα περιορίστηκαν στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας τριακοπενταετίας, ενώ τάση ανάκαμψης παρουσιάστηκε εμφανώς τα δύο επόμενα χρόνια.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η αρνητική πορεία διατηρείται αναλλοίωτη και μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, παρά το θετικό momentum που δημιούργησε αρχικά η επισημοποίηση της εισόδου της χώρας στην ΟΝΕ, με αποτέλεσμα οι εισροές κεφαλαίων το 2002 να υποχωρήσουν έναντι του 2001, ενώ η μείωση των αποθεμάτων εισροών του 2002 σε σχέση με το 2001 ήταν της τάξης του 11%.⁷⁴ Επιπρόσθετα, οι Ακαθάριστες Ξένες Επενδύσεις (ΞΑΕ) ανήλθαν το 2003 μόλις στο 0,4% του ΑΕΠ, έναντι 1,2% για την Ευρωπαϊκή Ένωση των 15.⁷⁵

⁷³ Οι έντονοι δασμοί οι οποίοι είχαν επιβληθεί μια εικοσαετία πριν, με σκοπό να προστατευθούν τα εγχώρια προϊόντα, απέτρεψαν ακόμα περισσότερο την εισροή ΞΑΕ στην Ελλάδα. Αντίστοιχη επιχειρηματολογία αναπτύσσουν στο βιβλίο τους και οι Παλάσκας, Πεχλιβάνος, Στοφόρος.

⁷⁴ Υπουργείο Ανάπτυξης, Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, 2005.

⁷⁵ "Εξέλιξη και προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας: Βασικοί Δείκτες", Εθνικό Καποδιστριακό Αθηνών, Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Δεκέμβριος 2005, σελ 4.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 20 Εισροές ΞΑΕ στην Ελλάδα 1970-2002 (εκατ. δολ.)

Σχήμα 1: Εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα (εκατ. \$, 1970-2002)



Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι εισροές των ΞΑΕ στην Ελλάδα υποχωρούν κάτι το οποίο σχετίζεται με τη στάση της τότε κυβέρνησης, η οποία ήταν αρνητική προς τους ξένους επενδυτές. Την περίοδο όμως 1985–1988, η κυβέρνηση άλλαξε επενδυτική πολιτική και με την παρότρυνση της ΕΟΚ υιοθέτησε πολιτικές που απελευθέρωναν το τραπεζικό σύστημα, μείωσαν τον πληθωρισμό και το δημοσιονομικό έλλειμμα συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην αύξηση των ΞΑΕ κατά 27,4% κατά μέσο όρο ετησίως. Μάλιστα το 1988 οι ΞΑΕ σημείωσαν τις μέγιστες επιδόσεις τους για την τρέχουσα δεκαετία. Συνολικά κατά τη δεκαετία αυτή, η ετήσια μεταβολή των εισροών του ΞΑΕ προσέγγισε περίπου το 9,1%. Το 1990, η αλλαγή της κυβέρνησης οδήγησε στη βελτίωση των εισροών ξένων επενδύσεων κατά 40,8% κάτι το οποίο οφείλεται στις προσδοκίες ότι η νέα κυβέρνηση θα ακολουθούσε φιλελεύθερη πολιτική.⁷⁶

Κατά τη δεκαετία του 1990 οι εισροές παρουσιάζουν πτωχική τάση έως το 1998 όπου και υποχώρησαν απότομα σε ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα, ενώ τη διετία 1999 – 2000 επανέκαμψαν με αύξηση 91%, κάτι το οποίο συνεχίστηκε και το 2001. Το αρνητικό όμως διεθνές κλίμα σε ό, τι αφορά στις ΞΑΕ επηρέασε και την Ελλάδα και έτσι κατά το 2002 καταγράφηκε μεγάλη μείωση των εισροών κατά 96,9%, ενώ το

⁷⁶ Λιαργκόβας, 2007. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα.

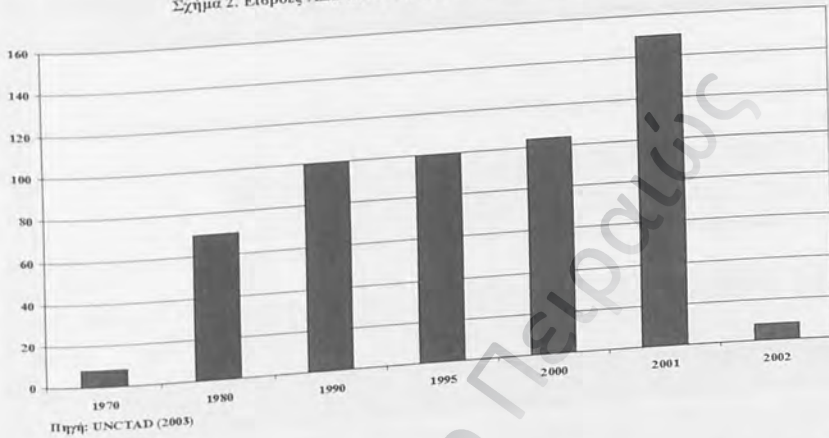
Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

μέγεθός τους ήταν 50 εκ. δολ. που αποτελεί το χαμηλότερο ιστορικά επίπεδο ΞΑΕ για τη χώρα.

Διάγραμμα 21 Εισροές ΞΑΕ Ελλάδας κατά κεφαλή σε δολάρια ΗΠΑ 1970-2002

Σχήμα 2. Εισροές ΑΞΕ κατά κεφαλή σε δολάρια ΗΠΑ (1970-2002)



Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ σε ό, τι αφορά στην προσέλκυση ΞΑΕ και σε απόλυτους όρους αλλά και ως ποσοστό του ΑΕΠ.⁷⁷

Πίνακας 20 Αποθέματα Εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα (1980-2002)

| Χρόνος | Αποθέματα εισροών ΞΑΕ δισ. δολ. | Αποθέματα εισροών ΞΑΕ (% ΑΕΠ) | Αποθέματα εισροών ΞΑΕ (κατά κεφαλή σε δολ.) |
|--------|---------------------------------|-------------------------------|---|
| 1980 | 4,5 | 9,0 | 469,2 |
| 1990 | 5,6 | 7,0 | 561,7 |
| 1995 | 10,9 | 9,0 | 1048,1 |
| 2000 | 12,5 | 11,0 | 1186,8 |
| 2001 | 12,0 | 10,0 | 1138,2 |
| 2002 | 12,1 | 9,0 | 1141,2 |

Πηγή: Economist Intelligence Unit (2002) και UNCTAD (2003)

⁷⁷ OECD reviews for FDI, Greece, 1994.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Η εξέλιξη και το μέγεθος των εισροών ΞΑΕ σε διεθνές επίπεδο καθορίζεται από τις εκτεταμένες συγχωνεύσεις και εξαγορές που πραγματοποιήθηκαν το τελευταίο μισό της δεκαετίας του '90, στην οποία όμως η ελληνική συμμετοχή είναι πολύ μικρή κάτι το οποίο οφείλεται στο ότι τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων δεν ενθάρρυναν την προσέλκυση των στρατηγικών επενδυτών.

Πίνακας 21 Εξαγορές και Συγχωνεύσεις-Εισροές στην Ελλάδα 1995-2001 (εκατ. δολ.)

| | ΟΟΣΑ | Ελλάδα | Μερίδιο Ελλάδας στον ΟΟΣΑ (%) |
|------|-----------|--------|-------------------------------|
| 1995 | 162.968 | 54 | 0,03 |
| 1996 | 219.363 | 1.075 | 0,49 |
| 1997 | 337.919 | 2 | 0,00 |
| 1998 | 622.784 | 3.788 | 0,61 |
| 1999 | 889.078 | 7.052 | 0,79 |
| 2000 | 1.292.015 | 1.389 | 0,11 |
| 2001 | 646.042 | 1.255 | 0,19 |

Πηγή: ΟΟΣΑ (2002)

Πάνω από το 1/3 των ξένων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ασχολούνται με τους τομείς της παραγωγής καταναλωτικών αγαθών (τρόφιμα, ποτά, καπνός, υφάσματα και ένδυση), το άλλο 34% παράγει χημικά προϊόντα και μηχανήματα εξοπλισμό, ενώ οι υπόλοιπες εισροές απορροφούνται σε κλάδους όπως αυτός των βασικών μετάλλων, στην υψηλή τεχνολογία (πιο πρόσφατα) και στον τραπεζικό τομέα.⁷⁸

Κατά το 1960 – 2001 περισσότερο από το 90% των ΞΑΕ προήλθε από τα κράτη της ΕΕ και τις ΗΠΑ και όλα αυτά τα χρόνια η Ελλάδα δεν ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένη

⁷⁸ OECD reviews for FDI, Greece, 1994.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

στον τομέα των ΞΑΕ. Η χαμηλή αυτή επίδοση οφείλεται στην έντονη γραφειοκρατία και στην έλλειψη μιας στοχευόμενης και προσανατολισμένης πολιτικής προσέλκυσης ΞΑΕ.

Οι ξένοι και οι εγχώριοι επενδυτές χαιρετίζουν και ανταποκρίνονται στις περαιτέρω προσπάθειες για τη βελτίωση της δομής της νομισματικής αγοράς και την εισαγωγή περισσότερης ελαστικότητας στην αγορά εργασίας και προϊόντων, ενώ για την ελληνική οικονομία εκείνης της περιόδου είναι χρήσιμη η διευκόλυνση του παρόντος επενδυτικού καθεστώτος και η παροχή περισσότερων επενδυτικών κινήτρων (OECD Reviews of FDI, 1994).

Πίνακας 22 Εισροές και εκροές ΞΑΕ σε Ελλάδα, ΕΕ και Σύνολο Κόσμου 1990-2005
(εκατ. δολ)

| | Εισροές ΞΑΕ | | | | | Εκροές ΞΑΕ | | | | |
|------------------|------------------------------|---------|---------|---------|---------|------------------------------|---------|---------|---------|---------|
| | 1990-2000 (ετήσιος ΜΟ) | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 1990-2000 (ετήσιος ΜΟ) | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 |
| Ελλάδα | 918 | 60 | 1.276 | 2.101 | 807 | 237 | 655 | 412 | 1.029 | 1.451 |
| ΕΕ | 207.213 | 307.081 | 253.728 | 213.725 | 421.899 | 276.335 | 265.812 | 285.106 | 334.915 | 554.802 |
| Σύνολο Κόσμου | 495.391 | 617.732 | 557.869 | 710.755 | 916.277 | 492.566 | 539.540 | 551.104 | 813.068 | 778.725 |

Πηγή: UNCTAD, 2006

Πίνακας 23 Αποθέματα εισροών και εκροών ΞΑΕ σε Ελλάδα, ΕΕ και Σύνολο Κόσμου 1990-2005 (εκατ. δολ)

| | Αποθέματα εισροών ΞΑΕ (εκατ. δολάρια και ως % ΑΕΠ) | | | | Αποθέματα εκροών ΞΑΕ (εκατ. δολάρια και ως % ΑΕΠ) | | | | |
|------------------|---|-----------|-----------|-----------|--|-----------|-----------|-----------|--|
| | 1990 | 2000 | 2004 | 2005 | 1990 | 2000 | 2004 | 2005 | |
| Ελλάδα | 6681 | 14.113 | 28.482 | 29.312 | 2.882 | 6.094 | 13,791 | 13.345 | |
| | 6,8% | 12,4% | 13,9% | 13,2% | 3,4% | 5,4% | 6,7% | 6,0% | |
| ΕΕ | 768.160 | 2.297.802 | 4.429.908 | 4.499.128 | 810.277 | 3.050.067 | 5.305.463 | 5.475.025 | |
| | 10,9% | 26,3% | 34,7% | 33,5% | 11,5% | 36,8% | 41,6% | 40,7% | |
| Σύνολο Κόσμου | 495.391 | 617.732 | 710.755 | 916.277 | 492.566 | 539.540 | 813.068 | 778.725 | |
| | 8,5% | 18,3% | 23,3% | 22,7% | 8,6% | 20,5% | 25,2% | 23,9% | |

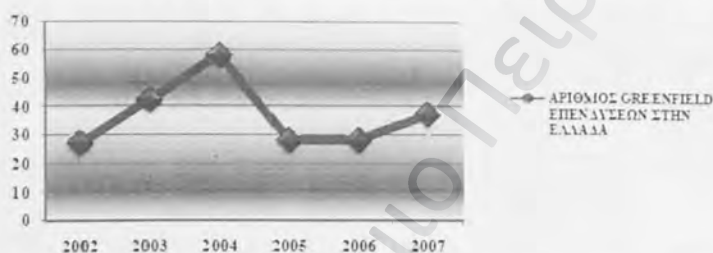
Πηγή: UNCTAD, 2006

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

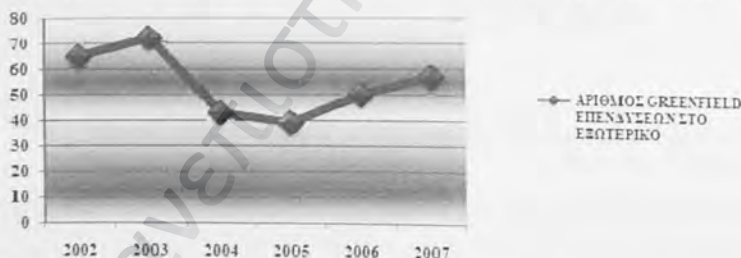
6.4.3. Διασυνοριακές Σ & Ε και Greenfield επενδύσεις

Στην Ελλάδα το 2004 σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των ξένων επενδύσεων εκ του μηδενός (greenfield) από 42 σε 58 ενώ το 2006 πραγματοποιήθηκαν 28, όσες ακριβώς και το 2005. Το 2007 οι greenfield επενδύσεις ανέρχονται σε 37. Οι ελληνικές εταιρίες αντίστοιχα προχώρησαν σε 72 νέα επενδυτικά σχέδια στο εξωτερικό το 2003, τον επόμενο χρόνο μειώθηκαν σε 43 ενώ το 2006 έφθασαν τα 51. Η αύξηση συνεχίστηκε το 2007 όπου και διεξήχθησαν 57 επενδυτικά σχέδια. Οι μητρικές πολυεθνικές με έδρα την Ελλάδα υπολογίζονταν σε 240 το 2005, ενώ οι ξένες θυγατρικές με έδρα την Ελλάδα σε 790.

Διάγραμμα 22 Αριθμός Greenfield επενδύσεων στην Ελλάδα (2002-2007)



Διάγραμμα 23 Αριθμός Greenfield επενδύσεων στο εξωτερικό (2002-2007)



Η εκτίναξη των ξένων επενδύσεων, τόσο αυτών που εισέρευσαν στη χώρα, όσο και αυτών που καταγράφηκαν ως εκροή, οφειλόταν πρωτίστως στην έξαρση των διασυνοριακών συγχωνεύσεων και εξαγορών που εντάθηκαν το 2006, μια διεθνής τάση που επηρέασε την ολόένα και πιο παγκοσμιοποιημένη ελληνική οικονομία.

Συγκεκριμένα, το 2006, υπήρξαν 14 συμφωνίες πωλήσεων, όπου πωλήθηκαν ελληνικές επιχειρήσεις σε αλλοδαπές εταιρίες κι έφθασαν σε συνολικό ύψος τα 6.490

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

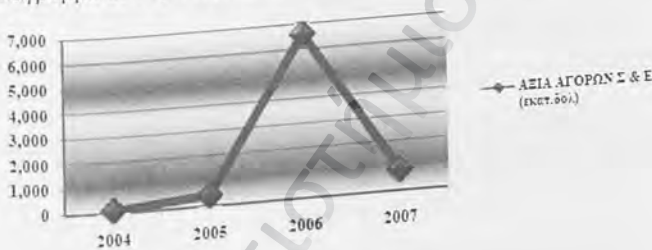
Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

εκατ. δολ., από 1.295 εκατ. δολ. το 2005 και 1.455 εκατ. δολ. το 2004. Αντίστοιχα, πραγματοποιήθηκαν 23 συμφωνίες εξαγορών (αγορές αλλοδαπών εταιριών από ελληνικές επιχειρήσεις), που έφθασαν το 2006 τα 6.590 εκατ. δολ., από 408 εκατ. δολ. Το 2005 και 74 εκατ. δολ. το 2004. Το 2007 αναφορικά με τις Σ & Ε το τοπίο αλλάζει δυσμενώς καθώς σημειώθηκαν πωλήσεις αξίας μόλις 863 εκατ. δολ. και αγορές αξίας 829 εκατ. δολ.

Διάγραμμα 24 Αξία πωλήσεων Σ&Ε 2004-2007 (εκατ. δολ.)



Διάγραμμα 25 Αξία αγορών Σ&Ε 2004-2007 (εκατ. δολ.)



6.4.4. Επιδόσεις εκροών ΞΑΕ στην Ελλάδα

Αναλύοντας κανείς τις εκροές ΞΑΕ από την Ελλάδα, παρατηρεί ότι κατέχει πολύ υψηλή θέση παγκοσμίως. Το 2000, η αξία των ελληνικών επενδύσεων στο εξωτερικό ξεπέρασε αυτή των εισροών, ενώ το 2002 αυξήθηκαν κατά 7,9% σε σχέση με το 2001, με αποτέλεσμα η χώρα να αποτελεί καθαρό εξαγωγέα ΞΑΕ, δεδομένου του χαμηλού όγκου εισροών. Όσον αφορά τον τομέα των υπηρεσιών συγκεκριμένα, η Ελλάδα, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, έχει υψηλότερες επιδόσεις. Συγκεκριμένα, για το 2004 οι εισπράξεις από τις εξαγωγές υπηρεσιών ξεπέρασαν αισθητά το διπλάσιο των εξαγωγών αγαθών. Η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο ορισμένων τομέων υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται στη

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και την ανάπτυξη του τουρισμού, όπου το μερίδιο της χώρας στην παγκόσμια αγορά αυξάνεται.

Ουσιώδεις μεταβολές παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στη γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών. Σημαντική μείωση εμφανίζει το ποσοστό των εξαγωγών που απευθύνεται προς τις χώρες μέλη της ΕΕ (48% της συνολικής αξίας εξαγωγών το 2004 από 60% το 1995).

6.4.5 Τομεακή Κατανομή των ΞΑΕ στην Ελλάδα

Σε ό,τι αφορά στην τομεακή διανομή του αποθέματος ΞΑΕ, το ξένο κεφάλαιο έχει επενδυθεί κυρίως στο βιομηχανικό τομέα, και ακολουθεί ο τομέας υπηρεσιών. Η γεωργία στην Ελλάδα δεν έχει προσελκύσει καμία ΞΑΕ.⁷⁹ Το ξένο κεφάλαιο μέσω του ΕΛΚΕ διανέμεται ειδικά στους τομείς των φαρμακευτικών ειδών και των χημικών ουσιών, της ενέργειας, και στην βιομηχανία μετάλλων:

Πίνακας 24 ΞΑΕ ανά τομέα στην Ελλάδα μεταξύ 1996-2002

| Τομέας | Επένδυση (Δις Εύρο) | Ποσοστό |
|---------------------|---------------------|---------|
| Φαρμακευτικά-Χημικά | 338.42 | 18.16 |
| Ενέργεια | 299.01 | 16.05 |
| Ορυκτά-Μέταλλα | 270.87 | 14.54 |
| Υφάσματα | 204.38 | 10.97 |
| Φαγητά-Ποτά | 185.41 | 9.95 |
| Εξορύξεις | 89.57 | 4.81 |
| Ξενοδοχεία | 70.71 | 3.79 |
| Υψηλή Τεχνολογία | 66.32 | 3.56 |
| Τουρισμός | 46.02 | 2.47 |

⁷⁹ Αυτό προκύπτει κυρίως από το γεγονός ότι η Ελληνική γεωργία βασίζεται έως και σήμερα στην ΕΕ. Πανεπιστήμιο Πειραιώς 2010

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

| | | |
|----------------------|--------|------|
| Εκδόσεις | 41.68 | 2.24 |
| Χαρτιά | 32.1 | 1.72 |
| Πλαστικά | 17.34 | 0.93 |
| Ξυλεία | 15.3 | 0.82 |
| Ηλεκτρικό Εξοπλισμός | 14.85 | 0.8 |
| Άλλοι Τομείς | 171.41 | 9.2 |

Πηγή: ΕΛΚΕ, 2003

6.4.6. Η Περιφερειακή Κατανομή των ΞΑΕ στην Ελλάδα

Οι ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα κατευθύνονται κυρίως προς την ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη, λόγω της εγγύτητάς τους με τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες και την Ευρώπη, καθώς επίσης και στην κεντρική Ελλάδα και την Αττική, λόγω της εγγύτητας με την πρωτεύουσα. Ένα σημαντικό ποσοστό του κεφαλαίου των ΞΑΕ επενδύεται επίσης στην κεντρική περιοχή της Μακεδονίας (OECD Reviews of FDI, 1994).

Περιοχές όπως η κεντρική Ελλάδα, το νότιο Αιγαίο, η Αττική και η δυτική Μακεδονία, παρόλο που εμφανίζουν χαμηλό κατά κεφαλήν ποσοστό ΑΕΠ σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ, είναι οι περιοχές με το υψηλότερο ποσοστό στην Ελλάδα. Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και κατά το έτος 2002, στο οποίο οι προαναφερθείσες τέσσερις περιοχές αντιπροσωπεύουν τις σημαντικότερες περιοχές από άποψη κατά κεφαλήν ΑΕΠ.⁸⁰

Το συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι οι ΞΑΕ τείνουν να εντοπίζονται σε περιοχές που έχουν ένα σχετικά υψηλό ρυθμό ανάπτυξης. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί αν αντιληφθεί κανείς ότι αυτές οι περιοχές αναπτύσσουν συνεπώς το υψηλότερο ποσοστό υποδομής, επιχειρησιακής δραστηριότητας και δυνατότητας αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, αυτές οι περιοχές παρουσιάζουν διάφορα γενικά οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που τις καθιστούν ελκυστικότερες στις ΞΑΕ.

⁸⁰ Λιαργκόβας 2007.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Η κεντρική Ελλάδα είναι η περιοχή με το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ελλάδα και είναι γνωστή για την υψηλή ποιότητα της γεωργικής παραγωγής της και για την καλή υποδομή της. Η περιοχή αυτή έχει ένα καλό οδικό σιδηροδρομικό δίκτυο το οποίο τη συνδέει με την Αττική, πράγμα σημαντικό αφού έχει καλή επικοινωνία με την πρωτεύουσα, την Αθήνα. Οι πρωταρχικές βιομηχανίες αποτελούνται από την γεωργία η οποία ακολουθείται από την κατασκευή τροφίμων και ποτών, την παραγωγή μετάλλων, χημικών ουσιών και μη μεταλλικών προϊόντων. Η τρέχουσα ελενδυτική δυνατότητα βρίσκεται στις βιολογικές καλλιέργειες, όπου υπάρχουν ευκαιρίες αναδόμησης της καλλιέργειας γενικότερα. Ευκαιρίες υπάρχουν επίσης και στο βιομηχανικό τομέα τροφίμων, της ενέργειας και των μη μεταλλικών προϊόντων. Ο τομέας του τουρισμού προσφέρει πολλές επενδυτικές δυνατότητες ικανές να βοηθήσουν στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού, του χειμερινού τουρισμού, του αθλητικού και συνεδριακού τουρισμού.

Το νότιο Αιγαίο παρουσιάζει ένα υψηλό ρυθμό κατά κεφαλήν ΑΕΠ που οφείλεται στην ανάπτυξη του τουρισμού και της διασκέδασης. Ο τομέας αυτός κυριαρχείται κυρίως από τις ελληνικές εταιρίες ξενοδοχείων και δεν σχετίζεται με τα προγράμματα ΞΑΕ. Οι περιοχές της Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας και της Αττικής σχετίζονται κατά ένα μεγάλο μέρος με αυτό το είδος επένδυσης.

Συγκεκριμένα, η Αττική αντιπροσωπεύει το 34% του πληθυσμού της Ελλάδας και είναι γνωστή για την ανώτερη υποδομή της. Η περιοχή έχει έναν νέο διεθνή αερολιμένα που παρέχει τις παγκόσμιες εναέριες συνδέσεις. Υπάρχει ένα καλό οδικό δίκτυο σε όλες τις τοπικές περιοχές και τις εθνικές οδούς που τη συνδέει με τη βόρεια και νότια Ελλάδα, ενώ ο λιμένας του Πειραιά είναι ένας από τους πιο πολυσύχλους του κόσμου. Στον Πειραιά υπάρχει επίσης ένας άμεσος και συνεχής ανεφοδιασμός των υγρών καυσίμων καθώς και φυσικού αερίου. Πρωταρχικές βιομηχανίες είναι βιολογική γεωργία η οποία ακολουθείται από τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών, την παραγωγή του κοκ, τον καθαρισμό πετρελαίου, την κατασκευή του εξοπλισμού και των συσκευών, τη ραδιοφωνική αναμετάδοση, την τηλεόραση και τις επικοινωνίες και την παραγωγή χημικών προϊόντων. Η τρέχουσα δυνατότητα επένδυσης βρίσκεται στη βιολογική γεωργία, όπου υπάρχουν ευκαιρίες να αναδομηθεί η καλλιέργεια. Ο τομέας του τουρισμού προσφέρει μεγάλη δυνατότητα επένδυσης στον τομέα των υπηρεσιών.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Η Δυτική και Κεντρική Μακεδονία συνορεύει με τη Βουλγαρία, την Αλβανία και τα Σκόπια και είναι το μεγαλύτερο νομαρχιακό διαμέρισμα στην Ελλάδα. Η περιοχή έχει εύκολη πρόσβαση με τα Βαλκάνια μέσω του καλού οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου. Επίσης, αυτή η περιοχή χαρακτηρίζεται από εύφορες πεδιάδες, και από την καλά ανεπτυγμένη βιομηχανική περιοχή που υποστηρίζεται από την καλή υποδομή. Και εδώ πρωταρχικές βιομηχανίες είναι η γεωργία η οποία ακολουθείται από την κατασκευή τροφίμων και ποτών, τον ιματισμό, τη γούνα και την κατασκευή, την παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών και των χημικών προϊόντων. Στη βιομηχανία μετάλλων, υπάρχουν εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα βωξίτη, νικελίου, μόλυβδου, μαγγανίου, χρυσού και χαλκού. Ο τομέας του τουρισμού επίσης είναι ιδιαίτερα αναπτυσσόμενος.

Οι ξένοι επενδυτές τείνουν να τοποθετήσουν τις δραστηριότητές τους στις περιοχές που αναπτύσσονται ήδη, προκειμένου να εκμεταλλευθούν τα οικονομικά χαρακτηριστικά γνωρίσματά τους, τις οικονομίες κλίμακας και τα αποτελέσματα συγκέντρωσης. Συνεπώς, οι ξένοι επενδυτές δεν φαίνονται να εξαρτώνται από τον ελληνικό νόμο κινήτρων για την επιλογή της επιχειρησιακής τοποθεσίας, δεδομένου ότι οι ανωτέρω τρεις κύριες περιοχές υποδοχής ΞΑΕ δεν ανήκουν στις περιοχές πρώτης προτεραιότητας της υποστήριξης νόμου κινήτρων.

Η μόνη περιοχή που προσελκύει προγράμματα ΞΑΕ χωρίς να βρίσκεται ανάμεσα στις σπουδαιότερες από άποψη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι Ανατολική Μακεδονία - Θράκη. Αυτή η περιοχή έχει ένα χαμηλό ποσοστό ΑΕΠ και συμπεριλαμβάνεται αν ο ρυθμός ανάπτυξης είναι χαμηλός, η περιοχή προσελκύει ξένες επενδύσεις, γεγονός το οποίο οδηγεί κάποιον να υποθέσει ότι είναι ο νόμος κινήτρων, παρά την ανάπτυξη της περιοχής, ο οποίος προωθεί την προσέλκυση ΞΑΕ.

Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη βρίσκονται στη βορειοανατολική περιοχή της Ελλάδας και συνορεύουν με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Η περιοχή παρέχει εύκολη πρόσβαση στις γείτονες χώρες μέσω των οδικών και σιδηροδρομικών δικτύων. Έχει δύο αερολιμένες, δύο λιμάνια και ένα εκτενές σιδηροδρομικό δίκτυο, τα οποία συνδέουν την περιοχή με την ηπειρωτική Ελλάδα, τα ελληνικά νησιά και την Τουρκία. Εκτός από τον ηλεκτρισμό, υπάρχει επίσης ανεφοδιαζόμενο φυσικό αέριο δεδομένου αφού η Θράκη είναι η ελληνική πύλη της εισόδου για αυτό το

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

καύσιμο. Πρωταρχικές βιομηχανίες είναι γεωργία η οποία ακολουθείται από την κατασκευή τροφίμων και ποτών, ο ιματισμός και η υφαντική κατασκευή, τα προϊόντα μετάλλων και τα έπιπλα ξυλείας, και ο τομέας του τουρισμού. Στη βιομηχανία μετάλλων, υπάρχουν εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα μόλυβδου, χρυσού, περλίτη, ζεολίτη, γρανίτη και μαρμάρου. Στον τομέα του τουρισμού, οι εναλλακτικές μορφές όπως ο αγροτουρισμός και ο χειμερινός τουρισμός μπορούν να αναπτυχθούν (OECD Reviews of FDI, 1994).⁸¹

6.4.7. Ξένες επενδύσεις κατά τη χρονική περίοδο 2002-2008

Σημαντική υστέρηση εμφανίζουν οι ξένες άμεσες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα το 2005, σύμφωνα με την «Παγκόσμια Έκθεση Επενδύσεων 2006» της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, UNCTAD.

Αναλυτικότερα, το 2005 εισέρρευσαν στην Ελλάδα, ως ξένες άμεσες επενδύσεις, κεφάλαια ύψους 607 εκατ. δολαρίων έναντι 2.101 εκατ. δολ. το 2004 και 1.275 εκατ. δολ. το 2003. Στην ΕΕ των «25» η Ελλάδα (με τα 607 εκατ. δολ.) βρισκόταν το 2005 στην 23η θέση, πάνω από τη Μάλτα και τη Σλοβενία. Εξάλλου, από την Ελλάδα επενδύθηκαν σε άλλες χώρες κεφάλαια ύψους 1.451 εκατ. δολ. το 2005 (υπερδιπλάσια δηλαδή από τις εισροές στη χώρα), έναντι 1.029 εκατ. δολ. το 2004 και 412 εκατ. δολ. το 2003, επιβεβαιώνοντας τη συνεχή διεθνοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων.

Στην ΕΕ των «25» η Ελλάδα το 2005 (με τα 1.451 εκατ. δολ.) βρισκόταν στην 15η θέση από πλευράς εξαγωγής επενδύσεων. Συνολικά το 2005 στην ΕΕ-25 εισέρρευσαν ξένες επενδύσεις 421,9 δισ. δολ., ενώ «εξήχθησαν» επενδύσεις ύψους 554,8 δισ. δολ. Μετά και τις ξένες άμεσες επενδύσεις του 2005, στην Ελλάδα το συνολικό απόθεμα (stock) ξένων επενδύσεων διαμορφώθηκε σε 29.312 εκατ. δολ. από 14.113 εκατ. δολ. το 2000 και 5.681 εκατ. δολ. το 1990. Όσον αφορά το συνολικό απόθεμα των ξένων επενδύσεων από ελληνικές εταιρίες σε άλλες χώρες, ανήλθε σε 13.345 εκατ. δολ. το 2005 από 6.094 εκατ. δολ. το 2000 και 2.882 εκατ. δολ. το 1990.

Για την Ελλάδα, ο βαθμός προσέλκυσης άμεσων επενδύσεων από το εξωτερικό, κυρίως σε σύγκριση με τις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και της

⁸¹ Η ανάλυση αυτού του υποκεφαλαίου συνδυάζει στατιστικά στοιχεία της χώρας μας με τις ΑΞΕ. Σχετική αναφορά γίνεται επίσης και στο βιβλίο του Λιαργκόβα του 2007.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ευρωζώνης), εμφανίζεται ιδιαίτερα χαμηλός. Τα αποθέματα ΞΑΕ από χώρες της ευρωζώνης το 2006 αντιστοιχούσαν μόλις στο 4,3% του ελληνικού.⁸²

Ίσως ο πιο απλός τρόπος για να σχηματίσει κανείς μια γενικότερη εικόνα σχετικά με εταιρίες που χαρακτηρίζονται ως ΞΑΕ σε σχέση με τις εγχώριες εταιρίες είναι η οπτική ανάλυση των στοιχείων⁸³. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι, βάσει των αριθμών που δίνονται σε κάθε στήλη, οι περισσότερες εταιρίες δραστηριοποιούνται στους κλάδους της μεταποίησης και του εμπορίου (62% του συνόλου των εταιριών το 2005 ανάλογα είναι και τα ποσοστά όσον αφορά τις εγχώριες εταιρίες όπως και τις ΞΑΕ). Αν και υπάρχουν κάποιες κλαδικές διαφορές ως προς την παρουσία ΞΑΕ, κατά μέσο όρο το 10% του συνόλου των εταιριών έχουν ένδειξη ΞΑΕ αλλά σε αυτές αντιστοιχεί περίπου το 30% του συνόλου των πωλήσεων. Από αυτά τα στοιχεία προκύπτει ότι οι ξένες εταιρίες είναι κατά μέσο όρο μεγαλύτερες από τις εγχώριες. Οι διαφορές ανάμεσα στις ξένες εταιρίες και τις εγχώριες εταιρίες γίνονται πιο εμφανείς αν συγκριθούν ορισμένα μεγέθη ανά εταιρία. Τουλάχιστον στους δύο μεγάλους κλάδους, της μεταποίησης και του εμπορίου, οι ξένες εταιρίες κατά μέσο όρο έχουν περισσότερο προσωπικό, περισσότερα πάγια κεφάλαια και υψηλότερες πωλήσεις. Όπως φαίνεται στα διαγράμματα, υπάρχουν σημαντικές κλαδικές διαφορές σε όλα τα οικονομικά μεγέθη. Το πάγιο κεφάλαιο ανά εταιρία φαίνεται να συγκεντρώνεται στους κλάδους “Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος- αερίου νερού”, “Μεταφορές” και “Μεταποίηση” (ο κλάδος “Μεταποίηση” αφορά μόνο τις εταιρίες ΞΑΕ), πράγμα λογικό, εφόσον είναι και κλάδοι με μεγάλες απαιτήσεις από την άποψη των εγκαταστάσεων. Αναφορικά με το προσωπικό, οι μεγαλύτερες στήλες πάντοτε αφορούν εταιρίες που προέρχονται από ΞΑΕ. Συγκεκριμένα, οι εταιρίες που έχουν κατά μέσο όρο περισσότερο προσωπικό βρίσκονται στους κλάδους “Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση και υγεία”, “Μεταποίηση” και “Χονδρικό εμπόριο”. Τέλος, στις πωλήσεις ανά εταιρία επίσης υπερτερούν οι ΞΑΕ. Οι κλάδοι “Μεταποίηση” και

⁸² Στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat) δείχνουν ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στους ουραγούς μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ όσον αφορά τις εισροές και το απόθεμα των ξένων επενδύσεων ως ποσοστά του ΑΕΠ. Βλ. επίσης Τράπεζα της Ελλάδος, 2006.

⁸³ Τα δεδομένα αφορούν την περίοδο 2002 έως και 2006 και συνολικά 16.780 εταιρίες, από τις οποίες 1.113 εταιρίες προέρχονται από ΞΑΕ για τουλάχιστον ένα έτος. Επίσης τα δεδομένα αφορούν όλους τους κλάδους της οικονομίας και όχι μόνο τον κλάδο της μεταποίησης.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

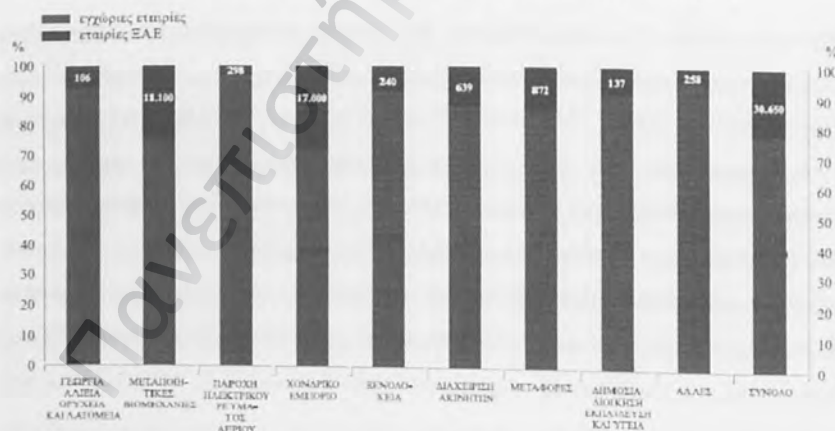
“Χονδρικό εμπόριο” παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους και εταιρίες.

Διάγραμμα 26 Αριθμός εταιρειών ανά κλάδο στην Ελλάδα



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο 2008

Διάγραμμα 27 Πωλήσεις εταιρειών ανά κλάδο στην Ελλάδα (εκατ. ευρώ.)

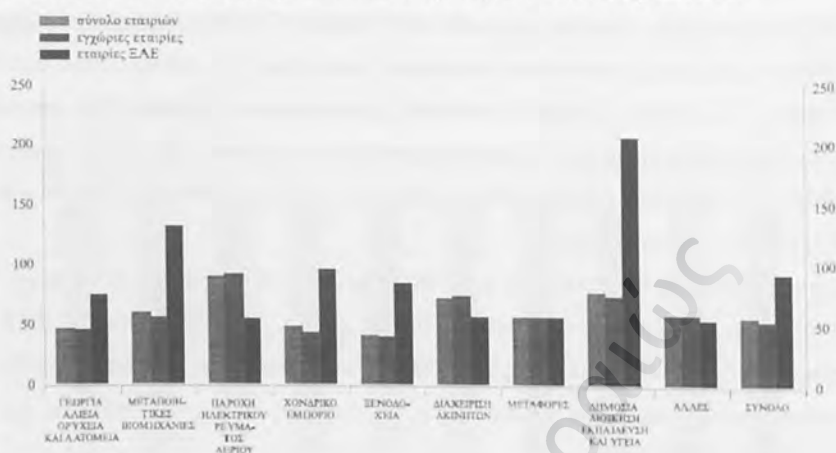


Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο 2008

Ίσως τα πιο ενδιαφέροντα αποτελέσματα φαίνονται αν εξεταστούν και τα δύο διαγράμματα μαζί, για τους μεγαλύτερους κλάδους του δείγματος (“Μεταποίηση” και

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 29 Μέσος όρος προσωπικού εταιρειών ανά κλάδο στην Ελλάδα



Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο 2008

Από το 2003 έως και το 2008 οι ΞΑΕ στην Ελλάδα επικεντρώνονται κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών. Η τάση αυτή υπαγορεύθηκε κυρίως από την ραγδαία ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας καθώς και του εμπορίου. Το ποσοστό του δευτερογενούς τομέα είναι σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με τις δυνατότητες της χώρας, γεγονός που υποδεικνύει σημαντικά επενδυτικά περιθώρια. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι επενδύσεις στην ενέργεια (ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο) ανήλθε στο 5% των συνολικών επενδύσεων στο δευτερογενή τομέα και αποτελούν τυπικό παράδειγμα ανάπτυξης κατά την περίοδο αυτή.

Διάγραμμα 30 Διάρθρωση των ακαθάριστων εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα στην μεταποίηση κατά την περίοδο 2003-2008



Συνολική Αξία: 6.924 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2009

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Οι βιομηχανικοί τομείς στους οποίους οι ξένοι επενδυτές εστίασαν κατά κύριο λόγο την προσοχή τους κατά τα τρία τελευταία έτη είναι τα χημικά (εξαιρουμένης της πετροχημικής βιομηχανίας), τα μηχανήματα, τα τρόφιμα & ποτά και τα μεταλλικά προϊόντα.

Η Ελλάδα διαθέτει σημαντική συγκέντρωση επιχειρηματικής δραστηριότητας στους τομείς αυτούς, ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών, τόσο για την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων (επενδύσεις Greenfield) όσο και για επενδυτική συνεργασία ξένων με ελληνικές επιχειρήσεις για την παραγωγή τελικών προϊόντων που θα καλύπτουν τις ανάγκες της εσωτερικής και της διεθνούς αγοράς.

Διάγραμμα 31 Διάρθρωση των ακαθάριστων εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα στον τομέα των υπηρεσιών κατά την περίοδο 2003-2008



Συνολική αξία: 20.059 εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2009

Στον τομέα των υπηρεσιών, το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών την τελευταία εξαετία στράφηκε κυρίως στις τηλεπικοινωνίες, στα πιστωτικά ιδρύματα (επενδύσεις στον τραπεζικό τομέα), στο εμπόριο και τον τουρισμό, όπως απεικονίζεται στο παραπάνω σχήμα.

Επίσης, υπάρχει αξιοσημείωτο ενδιαφέρον με αυξανόμενες τάσεις για τους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας, γεγονός που υποδεικνύει σημαντικά περιθώρια μελλοντικής ανάπτυξης. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι χαμηλό ποσοστό, της τάξεως του 7% των ξένων επενδύσεων, επικεντρώθηκε στην λιγότερο παραγωγική κατηγορία «ακίνητα», ενώ η συντριπτική πλειονότητα των ξένων κεφαλαίων κατευθύνθηκε σε παραγωγικές δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Επενδύσεις σε άλλες χώρες

Στην Ελλάδα το 2005 καταγράφηκαν 27 επενδυτικά σχέδια δημιουργίας νέων παραγωγικών μονάδων εκ του μηδενός (greenfield) έναντι 57 το 2004, 42 το 2003 και 26 το 2002. Με τις 27 ξένες άμεσες επενδύσεις, το 2005 η Ελλάδα βρισκόταν στην 20ή θέση στην ΕΕ των 25. Αντίστροφα, με χώρα προέλευσης την Ελλάδα, καταγράφηκαν 38 ξένες άμεσες επενδύσεις σε άλλες χώρες έναντι 43 το 2004, 73 το 2003 και 64 το 2002. Το 2005 η Ελλάδα βρισκόταν στην 14η θέση στην ΕΕ των 25 από άποψη εξαγωγής επενδύσεων.

Στο Δείκτη Αποτελεσματικότητας στην Προσέλκυση Ξένων Επενδύσεων η Ελλάδα το 2005 βρισκόταν στην 121η θέση διεθνώς έναντι 118ης το 2004, 119ης το 2003, 119ης το 2002 και 122ης το 2000. Στο Δείκτη Δυναμικότητας για Προσέλκυση Ξένων Επενδύσεων, που δείχνει εν δυνάμει τις προοπτικές να εισρεύσουν μελλοντικά επενδύσεις σε μια χώρα, η Ελλάδα το 2004 βρισκόταν σε υψηλότερη θέση διεθνώς, την 36η έναντι 33ης το 2003.

Τέλος, συνεχίστηκαν οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές που είχαν είτε ως στόχο είτε ως προέλευση τις ελληνικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, το 2005 έγιναν εξαγορές (πωλήσεις) ελληνικών εταιριών με συνολική αξία 1.295 εκατ. δολ. έναντι 1.455 εκατ. δολ. το 2004 και 943 εκατ. δολ. το 2003.

Εξάλλου το 2005 οι ελληνικές εταιρίες πραγματοποίησαν σε άλλες χώρες εξαγορές συνολικού ύψους 408 εκατ. δολ. έναντι 74 εκατ. δολ. το 2004 και 371 εκατ. δολ. το 2003.

Το 2003 στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένες 170 μητρικές πολυεθνικές εταιρίες και 750 θυγατρικές ξένων εταιριών. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα αντίστοιχα στοιχεία ήταν 39.018 και 208.026.⁸⁴

ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΞΑΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 2002-2006)⁸⁵

Με βάση ένα μεγάλο δείγμα ελληνικών εταιριών για τα έτη 2002-2006, διερευνήθηκαν οι επιδράσεις που έχουν οι ξένες άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα φαίνεται να δείχνουν ότι οι ξένες εταιρίες, κατά μέσο όρο και σε

⁸⁴ <http://stocks.pathfinder.gr/news/224562.html>

<http://www.economics.gr/articleData/MX/2007/046.pdf> AR8RO 046

⁸⁵ Παύλος Πέτρουλας, "Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα, Παραγωγικότητα και Διάχυση Τεχνολογίας", Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 21, Τράπεζα της Ελλάδος, Νοέμβριος 2008.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανίας και Πορτογαλίας

σχέση με τις αμιγώς εγχώριες, είναι πιο παραγωγικές. Οι διαφορές παραγωγικότητας είναι της τάξεως του 59%.

Επίσης, οι ξένες εταιρίες είναι περίπου κατά 18% πιο παραγωγικές από τις ελληνικές πολυεθνικές. Η διαφορά παραγωγικότητας ανάμεσα στις ξένες και τις ελληνικές πολυεθνικές εξαρτάται από το ποσοστό συμμετοχής της ξένης εταιρίας. Οι επενδύσεις που έχουν ποσοστό συμμετοχής 50% ή λιγότερο δεν φαίνεται να διαφέρουν σε παραγωγικότητα από τις ελληνικές πολυεθνικές, αλλά διαφέρουν από τις αμιγώς εγχώριες εταιρίες. Τέλος, η παρουσία ξένων άμεσων επενδύσεων φαίνεται να έχει θετική επίδραση στη διάχυση τεχνολογίας στην ελληνική οικονομία. Η διάχυση τεχνολογίας είναι στατιστικά σημαντική για μικρότερες εταιρίες που βρίσκονται στα ενδιάμεσα κλιμάκια παραγωγικότητας. Η συνολική εικόνα είναι ότι οι ξένες άμεσες επενδύσεις έχουν θετική επίδραση, άμεση και έμμεση, στην παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

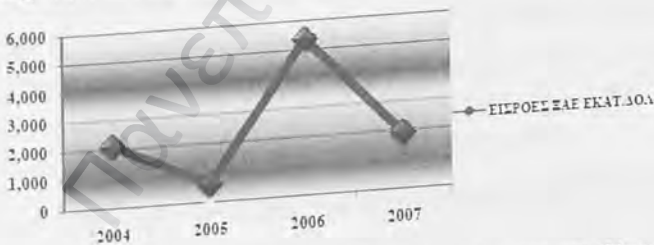
Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

6.4.8. Έτος 2006: μία ενθαρρυντική χρονιά

Το 2006 υπήρξε «έκρηξη» εισροής Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ -FDI) στην Ελλάδα, σύμφωνα με την έκθεση World Investment Report 2007 της UNCTAD. Στη χώρα εισέρρευσαν επενδυτικά κεφάλαια 5.363 εκατ. δολαρίων, έναντι 607 εκατ. δολ. το 2005 και 2.101 εκατ. δολ. το 2004. Με την επίδοση αυτή η Ελλάδα βρέθηκε πλέον στην 15η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση των «25», όσον αφορά την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Αντίστοιχα, αισθητά βελτιωμένη υπήρξε και η εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας, αφού το 2006 οι ελληνικές εταιρίες πραγματοποίησαν σε άλλες χώρες συνολικές άμεσες επενδύσεις ύψους 4.167 εκατ. δολ. έναντι 1.451 εκατ. δολ. το 2005 και 1.029 εκατ. το 2004.

Η Ελλάδα πλέον βρέθηκε στην 12η θέση στην ΕΕ των «25» από άποψη «εξαγωγής» επενδυτικών κεφαλαίων. Το 2006 «ανέβηκε σκαλιά» και κατέλαβε διεθνώς την 114η θέση (από την 126η το 2005 και την 123η το 2004), σε σύνολο 141 οικονομιών, στο δείκτη Απόδοσης Προσέλκυσης Επενδύσεων (Inward FDI Performance Index). Επίσης το 2006 η Ελλάδα βελτίωσε τη θέση της και στο Δείκτη Απόδοσης στην Πραγματοποίηση Επενδύσεων στο Εξωτερικό (Outward FDI Performance Index), καταλαμβάνοντας την 42η θέση, από την 57η το 2005 και την 52η το 2004. Σε όρους δυνατότητας προσέλκυσης ΞΑΕ η χώρα παρέμεινε σταθερή στη θέση 36 το 2006.

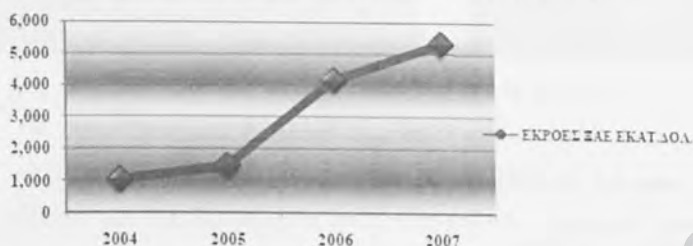
Διάγραμμα 32 Εισροές ΞΑΕ Ελλάδα 2004-2007 (εκατ. δολ.)



Την ίδια χρονιά πραγματοποιήθηκαν 28 ξένες άμεσες επενδύσεις εκ του μηδενός (greenfield), όσες ακριβώς και το 2005, ενώ οι ελληνικές εταιρίες αντίστοιχα προχώρησαν σε 50 νέα επενδυτικά σχέδια στο εξωτερικό, έναντι 39 το 2005. Οι μητρικές πολυεθνικές με έδρα την Ελλάδα υπολογίζονταν σε 240 το 2005, ενώ οι ξένες θυγατρικές με έδρα την Ελλάδα σε 790.

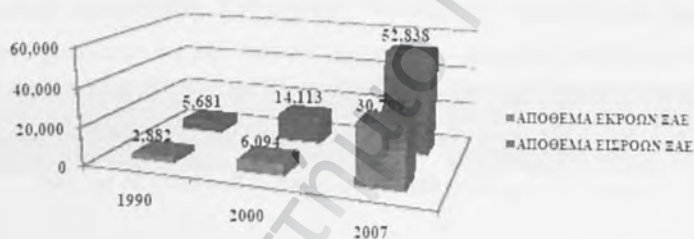
Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Διάγραμμα 33 Εκροές ΞΑΕ Ελλάδα 2004-2007 (εκατ.δολ.)



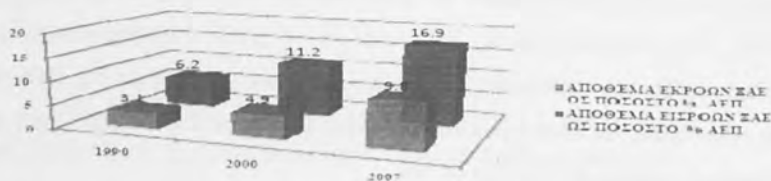
Το συνολικό απόθεμα (stock) των ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα το 2006 διαμορφώθηκε σε 37.009 εκατ.δολ., από 14.113 εκατ. δολ. το 2000 και 5,681 εκατ. δολ. το 1990, με το οποίο η χώρα μας πέρυσι βρισκόταν στην 18η θέση στην ΕΕ των «25».

Διάγραμμα 34 Απόθεμα Εκροών-Εισροών ΞΑΕ 1990-2007 (εκατ.δολ.)



Αντίστοιχα, το συνολικό απόθεμα των επενδύσεων ελληνικών πολυεθνικών στο εξωτερικό διαμορφώθηκε το 2006 σε 17.521 εκατ. δολ., από 6.094 εκατ. δολ. το 2000 και 2.882 εκατ. δολ. το 1990, με το οποίο η χώρα μας βρέθηκε στην 15^η θέση το 2006.

Διάγραμμα 35 Απόθεμα Εκροών-Εισροών ΞΑΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ 1990-2007 (εκατ.δολ.)



Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Η εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων το 2006 αποτελούσε το 9% και η εκροή ξένων επενδύσεων το 7% της ακαθάριστης επένδυσης πάγιου κεφαλαίου στη χώρα (τα αντίστοιχα νούμερα για το 2005 ήταν 1,1% και 2,7%). Το ύψος των συνολικών αποθεμάτων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, που είχαν εισρεύσει τα προηγούμενα χρόνια, το 2006 έφθανε το 15,1% του ΑΕΠ της χώρας, από 12,2% το 2000 και 6,6% το 1990.⁸⁶

Το απόθεμα των ελληνικών επενδύσεων στο εξωτερικό το 2006 διαμορφώθηκε σε 7,2% του ΑΕΠ της χώρας, από 5,3% το 2000. Η εκτίναξη των ξένων επενδύσεων, τόσο αυτών που εισέρευσαν στη χώρα, όσο και αυτών που καταγράφηκαν ως εκροή, οφειλόταν πρωτίστως στην έξαρση των διασυνοριακών συγχωνεύσεων και εξαγορών που εντάθηκαν το 2006 - μια διεθνής τάση που επηρέασε και την ολόενα και πιο παγκοσμιοποιημένη ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, το 2006, υπήρξαν 14 συμφωνίες πωλήσεων, όπου πουλήθηκαν ελληνικές επιχειρήσεις σε αλλοδαπές εταιρίες κι έφθασαν σε συνολικό ύψος τα 6.490 εκατ. δολ., από 1.295 εκατ. δολ. το 2005 και 1.455 εκατ. δολ. το 2004. Αντίστοιχα, πραγματοποιήθηκαν 23 συμφωνίες εξαγορών (αγορές αλλοδαπών εταιριών από ελληνικές επιχειρήσεις), που έφθασαν το 2006 τα 6.590 εκατ. δολ., από 408 εκατ. δολ. το 2005 και 74 εκατ. δολ. το 2004. Στην ταξινόμηση των χωρών από την UNCTAD σε σχέση με τις επιδόσεις τους στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων (ΞΑΕ) και το δυναμικό τους για το μέλλον, η Ελλάδα κατατάσσεται στην κατηγορία των χωρών με «υψηλό δυναμικό ΞΑΕ».

Σχετικά με τις παγκόσμιες τάσεις των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ) όπως καταγράφησαν το 2006:⁸⁷

- Οι παγκόσμιες ροές ΞΑΕ το 2006 έφθασαν τα 1,3 τρισεκατομμύρια δολ. σημειώνοντας αύξηση κατά 38% σε σχέση με το 2005.
- Η αύξηση των ΞΑΕ κατά το 2006 ήταν η μεγαλύτερη από το 2000 και πραγματοποιήθηκε σε όλες τις οικονομίες: αναπτυσσόμενες και στις οικονομίες σε μετάβαση (δηλαδή τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών).

⁸⁶ Greek Money: Μεγάλη Αύξηση των επενδύσεων στην Ελλάδα το 2006, Οκτώβριος 2007.

⁸⁷ <http://www.greekmoney.gr/index.php/feed/permalink/1179.txt>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

- Οι παγκόσμιες ΞΑΕ πραγματοποιήθηκαν από περίπου 78.000 πολυεθνικές επιχειρήσεις και ένα δίκτυο περίπου 780.000 θυγατρικών. Οι πωλήσεις αυτών των πολυεθνικών εκτιμάται ότι αυξήθηκαν κατά 18% και οι εξαγωγές τους κατά 12% το 2006.
- Κατά γεωγραφική περιοχή, οι ροές ΞΑΕ προς τις αναπτυγμένες χώρες αυξήθηκαν κατά 45% φτάνοντας τα \$857 δισ., ενώ οι ροές προς τις αναπτυσσόμενες χώρες έφτασαν τα \$379 δισ. (αύξηση κατά 21% σε σχέση με το 2005) και στις οικονομίες σε μετάβαση τα \$69 δισ. (αύξηση κατά 68% σε σχέση με το 2005).
- Οι ΗΠΑ βρίσκονται στην κορυφή της κατάταξης των χωρών υποδοχής ΞΑΕ και τις ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία.
- Οι πολυεθνικές από αναπτυγμένες χώρες παρέμειναν οι κυριότεροι φορείς ΞΑΕ πραγματοποιώντας περίπου το 84% των παγκόσμιων εκροών.
- Οι πρώτες εκτιμήσεις για το 2007 υποδηλώνουν αύξηση των ΞΑΕ, αλλά με σχετικά βραδύτερους ρυθμούς απ' ό,τι το 2006.

6.4.9. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και η επίδραση των ΞΑΕ στην ελληνική οικονομία

Την περίοδο 2000-2008 παρατηρείται συνεχής διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδος, το οποίο ανήλθε σε 9,5% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο την περίοδο αυτή. Τα ελλείμματα αυτά αντανακλούν αντίστοιχη υπέρβαση των εγχώριων επενδύσεων έναντι των εγχώριων αποταμιεύσεων.

Την περίοδο 2000-2008, το πλεόνασμα του ισοζυγίου των ΞΑΕ ανήλθε σωρευτικά σε μόλις 0,5 εκατ. ευρώ. Συνεπώς, οι ΞΑΕ δεν αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα χρηματοδότησης του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ενώ το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από την παρατήρηση της διαχρονικής εξέλιξής τους.

Η μικρή συμβολή των ΞΑΕ στη χρηματοδότηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μπορεί να αποδοθεί σε δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, στο ότι το μικρό μέγεθος της ελληνικής οικονομίας και της εγχώριας αγοράς δεν επιτρέπει τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας ώστε να προσελκυστούν μεγάλες επιχειρήσεις, ενώ η χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας περιορίζει τη σημασία της Ελλάδος ως

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

χώρας για την εγκατάσταση ξένων επιχειρήσεων και τη διάθεση της παραγωγής σε άλλες αγορές. Επιπλέον, οι γραφειοκρατικές και διαρθρωτικές αδυναμίες που μόνιμα χαρακτηρίζουν την ελληνική οικονομία και τη δημόσια διοίκηση και η έλλειψη υποδομών έκαναν τη χώρα έναν λιγότερο ελκυστικό προορισμό για ΞΑΕ. Το συμπέρασμα αυτό αποτυπώνεται και σε σχετικούς δείκτες του ΟΟΣΑ μέσω των οποίων προσεγγίζεται ο βαθμός ευκολίας για την πραγματοποίηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.⁸⁸ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για την έναρξη μιας επιχείρησης στην Ελλάδα απαιτείται τριπλάσιος αριθμός διαδικασιών και διπλάσιο κόστος σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ.

6.4.10. Χρηματικές εισροές και επενδύσεις χαρτοφυλακίου την περίοδο 2000-2008

Την περίοδο 2000-2008, οι χρηματικές εισροές για ΞΑΕ των κατοίκων άλλων χωρών στην Ελλάδα ανήλθαν σωρευτικά σε 15,2 δισεκ. ευρώ, με τα 3/5 περίπου του ποσού αυτού να έχουν εισρεύσει την τριετία 2006-2008. Οι ανωτέρω εισροές κυμαίνονταν κατ' έτος γύρω στο 1% του ΑΕΠ, με εξαίρεση το 2006 οπότε το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 2%.

Πίνακας 25 Άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα κατά κατηγορία επένδυσης 2000-2007 (δισεκ. ευρώ)

| | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
|--|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα | 1,2 | 1,8 | 0,1 | 1,1 | 1,7 | 0,5 | 4,3 | 1,5 |
| ως ποσοστό του ΑΕΠ | 0,9 | 1,2 | 0,0 | 0,7 | 0,9 | 0,3 | 2,0 | 0,9 |
| Ίδρυση και αύξηση μετοχικού κεφαλαίου | 0,8 | 0,3 | 0,2 | 0,2 | 0,3 | 0,3 | 0,7 | 0,6 |
| Εξαγορές και συγχωνεύσεις | 0,2 | 1,3 | 0,0 | 0,8 | 1,0 | -0,4 | 2,9 | 0,8 |
| Λοιπά κεφάλαια και επανεπενδυθέντα κέρδη | 0,1 | 0,1 | -0,2 | 0,1 | 0,3 | 0,4 | 0,5 | -0,2 |

⁸⁸ Μέσω των δεικτών αυτών μετρούνται, εκτός από την ευκολία έναρξης της λειτουργίας μιας επιχείρησης και ειδικότεροι παράγοντες, όπως για παράδειγμα, η ευχέρεια στη λήψη αδειών για κατασκευές, οι διαδικασίες διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, κλπ. Για ανάλυση των εν λόγω δεικτών βλ. www.doingbusiness.org

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ένα επίσης σημαντικό ποιοτικό χαρακτηριστικό των εισροών ΞΑΕ στην Ελλάδα κατά την υπό εξέταση περίοδο αποτελεί η σχετικά μικρή εισροή κεφαλαίων (1/4 περίπου του συνόλου) για τη δημιουργία νέων (Greenfield plant) ή την επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων (3/5 περίπου του συνόλου των κεφαλαίων, δηλαδή 9,6 δισεκ. ευρώ) οι εισροές για ΞΑΕ αφορούν εξαγορές ελληνικών επιχειρήσεων, με το 57% των εισροών αυτών να κατευθύνεται στην εξαγορά δημόσιων επιχειρήσεων. Η εξέλιξη αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι η περίοδος που ακολούθησε την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ χαρακτηρίστηκε, εκτός των άλλων, και από την προσπάθεια της εκάστοτε Κυβέρνησης να εφαρμόσει ένα εκτεταμένο πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων.

Όσον αφορά την κατανομή των ΞΑΕ κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, το 87,4% του συνόλου των εισροών κατευθύνθηκε σε επενδύσεις στον τομέα των υπηρεσιών, ιδίως σε επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού κλάδου, ο οποίος απορρόφησε το 42,1% του συνόλου των ΞΑΕ. Αν και η κατανομή των κεφαλαίων που εισέρρευσαν εμφανίζει συγκέντρωση στο συγκεκριμένο τομέα και αφορά μικρό αριθμό επιχειρήσεων, συμβαδίζει ωστόσο με την κατανομή της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας⁸⁹ και ενισχύει την άποψη ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στον τομέα των υπηρεσιών. Όσον αφορά τη γεωγραφική προέλευση των ΞΑΕ, το σύνολο σχεδόν των εισροών στην Ελλάδα προήλθε από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα 3/5 από χώρες της ζώνης του ευρώ.

Πίνακας 26 Άμεσες επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας 2000-2007 (δισεκ. ευρώ)

| | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 |
|--|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα | 1,2 | 1,8 | 0,1 | 1,1 | 1,7 | 0,5 | 4,3 | 1,5 |
| Χρηματοπιστωτικός Τομέας | 0,5 | 1,0 | 0,2 | 1,3 | 1,1 | 0,0 | 1,6 | 0,6 |
| Μη Χρηματοπιστωτικός Τομέας εκ του οποίου | 0,8 | 0,8 | -0,1 | 1,3 | 1,1 | 0,0 | 1,6 | 0,6 |

⁸⁹ Την περίοδο 2000-2008 ο τομέας των υπηρεσιών συνέβαλε κατά 75,4% στο σύνολο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία

| | | | | | | | | | |
|---------------|---|-----|-----|------|-----|-----|------|-----|------|
| Μεταποίηση | & | 0,1 | 0,1 | -0,2 | 0,5 | 0,5 | 0,0 | 0,8 | -0,2 |
| Κατασκευές | | | | | | | | | |
| Υπηρεσίες | | 0,3 | 0,5 | 0,0 | 0,8 | 0,5 | 0,2 | 0,8 | 0,8 |
| Λοιποί Κλάδοι | | 0,3 | 0,2 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | -0,2 | 0,1 | -0,1 |

Σε ότι αφορά τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου σε μετοχές⁹⁰ την περίοδο 2000-2008, οι υποχρεώσεις (εισροές κεφαλαίων) από τις τοποθετήσεις ξένων θεσμικών και μη θεσμικών επενδυτών σε μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών αυξήθηκαν κατά 26,6 δισεκ. ευρώ, ενώ οι αντίστοιχες απαιτήσεις (εκροές κεφαλαίων) Ελλήνων επενδυτών, κυρίως θεσμικών επενδυτών και πιστωτικών ιδρυμάτων, αυξήθηκαν κατά 5,1 δισεκ. ευρώ. Έτσι, οι καθαρές υποχρεώσεις από επενδύσεις σε μετοχές αυξήθηκαν κατά 21,5 δισεκ. ευρώ, ποσό που κάλυψε το 13,5% του σωρευτικού ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στην παραπάνω περίοδο.⁹¹

Κύριο χαρακτηριστικό των εισροών και εκροών αυτών είναι η ανοδική πορεία που καταγράφουν, ιδιαίτερα μετά το 2003, με τον κύριο όγκο των συνολικών εισροών και εκροών να πραγματοποιείται την τριετία 2005-07, (εκροές: 90% του συνόλου, εισροές: 72,1% και καθαρές εισροές: 72,5%).⁹²

Λόγος Εισροών-Εκροών στον κλάδο της βιομηχανίας

Το 1995 ο λόγος εισροών-εκροών για την Ελλάδα, φαίνεται να ήταν μεγαλύτερος στα πετρελαιοειδή, τη γεωργία, τα υφάσματα, τα άλλα μη-μεταλλικά ορυκτά αγαθά και σε προϊόντα φαγητού και καπνού.

⁹⁰ Σημειώνεται ότι οι τοποθετήσεις μεμονωμένων επενδυτών σε μετοχές συγκεκριμένης επιχείρησης που συνολικά αντιστοιχούν σε ποσοστό ίσο ή μεγαλύτερο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου της συγκεκριμένης επιχείρησης δεν καταγράφονται ως επενδύσεις χαρτοφυλακίου αλλά ως ΞΑΕ.

⁹¹ Βλ σελ. 11, Ιωάννης Ασημακόπουλος, Ανδρέας Καραπαπιάς, Σοφοκλής Μπρισίμης, Γεώργιος Συμιγιάννης, Νικόλαος Τσαβέας, Η χρηματοδότηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών:

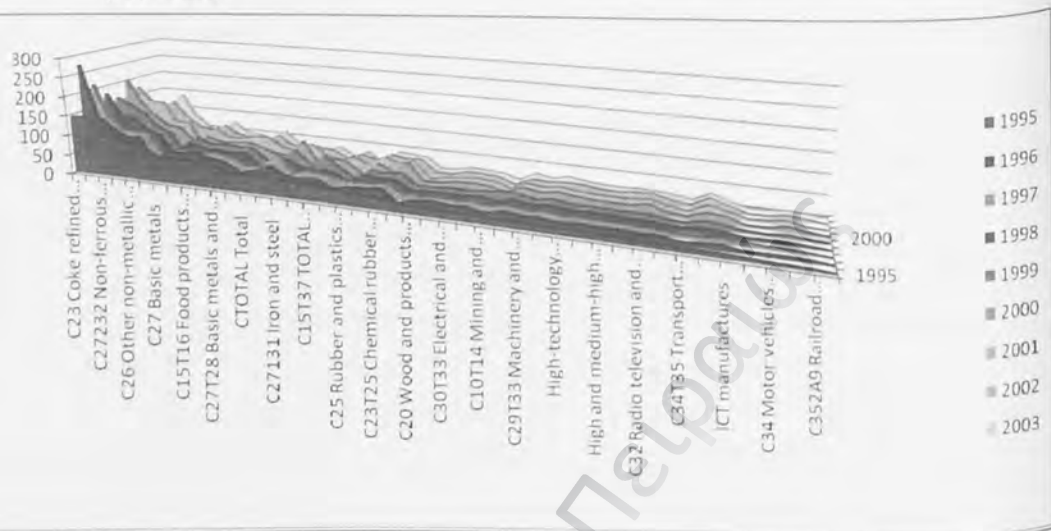
διάθρωση, εξελίξεις και πολιτική, Πίνακας 9

⁹² Βλ σελ. 14, Ιωάννης Ασημακόπουλος, Ανδρέας Καραπαπιάς, Σοφοκλής Μπρισίμης, Γεώργιος Συμιγιάννης, Νικόλαος Τσαβέας, Η χρηματοδότηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών:

διάθρωση, εξελίξεις και πολιτική, Διάγραμμα 5

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία

Διάγραμμα 36 Λόγος Εισροών-Εκροών στη βιομηχανία για την Ελλάδα 1995-2007 (εκατ. δολ.)



6.4.11. Ελκυστικότητα Ελλάδας σε ΞΑΕ

Τα αντικειμενικά περιθώρια για προσέλκυση μεγάλων ΞΑΕ είναι πολύ πιο περιορισμένα από αυτά των περισσότερων χωρών της διευρυμένης πλέον Ε.Ε. Η έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας «Doing Business in 2007», έδειξε ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην 152η θέση παγκοσμίως -από τα 189 συμμετέχοντα κράτη- ως προς τις διαδικασίες για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς για την έναρξη μιας επιχείρησης απαιτούνται 15 διαδικαστικά στάδια, ενώ περισσότερα απαιτούνται μόνο σε 7 άλλες χώρες. Δεύτερον, με βάση τον δείκτη διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας (Transparency International - IT) για το 2007, η χώρα βρισκόταν στην τέταρτη χειρότερη θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την Πολωνία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Επιπρόσθετα και αναφορικά με το φορολογικό καθεστώς στην Ελλάδα, αφενός μια υψηλή φορολογία αποτελεί εμπόδιο, αφετέρου ένα πολύπλοκο και ασταθές φορολογικό σύστημα αποθαρρύνει τους ξένους επενδυτές.

Σύμφωνα με ομιλία του υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Παναγιώτη Θωμόπουλου σε εκδήλωση του I.O.B.E. (2004), ακόμα και εάν διά μαγείας εξαλειφθούν όλα τα γραφειοκρατικά εμπόδια και η αδιαφανής συμπεριφορά σε

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

ορισμένες κρατικές υπηρεσίες, αλλάζουν οι νόμοι, επιταχυνθεί η λύση των δικαστικών υποθέσεων και γίνει πιο φιλική προς τις ξένες επιχειρήσεις η στάση μας, δεν θα αντισταθμιστούν τα εγγενή πλεονεκτήματα πολλών κρατών της διευρυνόμενης ΕΕ στο πεδίο αυτό. Και έτσι θα συνεχίσουν να προσελκύουν πολύ μεγαλύτερα ποσοστά ξένων άμεσων επενδύσεων από ό,τι η Ελλάδα η οποία δεν προσφέρει πλέον το χαμηλό κόστος παραγωγής που έχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες της περιοχής μας, ούτε και την εύκολη πρόσβαση στις μεγάλες αγορές της Δ. Ευρώπης που παρέχουν άλλες περιοχές, όπως η Βόρεια Ισπανία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Σλοβενία και η Σλοβακία. Επιπλέον, οι παραπάνω περιοχές είναι πολύ κοντά στα μεγάλα βιομηχανικά κέντρα της Ευρώπης και εξ αυτού επωφελούνται από τη διασπορά (diversification) των επενδύσεων των μεγάλων εταιριών, οι οποίες, όταν ιδρύουν βιομηχανικές μονάδες στο εξωτερικό, προσπαθούν να τις εγκαταστήσουν κοντά στις ήδη υπάρχουσες βιομηχανικές μονάδες στη μητρική τους χώρα.

Το νομικό και δικαστικό σύστημα της Ελλάδας είναι ανεπαρκές, αργό και δυσνόητο, παρόλο που δεν θεωρείται δαπανηρό σε σχέση με άλλες χώρες. Επιπλέον και αναφορικά με τον τομέα του τουρισμού, δεν έχουν προχωρήσει σε συγκεκριμένες θεσμικές αλλαγές και δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, ώστε οι ξένοι να κατευθύνουν τα κεφάλαιά τους στην Ελλάδα. Η χώρα μας δεν προσφέρει την εύκολη πρόσβαση στις μεγάλες αγορές της Δυτικής Ευρώπης, την οποία παρέχουν άλλες περιοχές, όπως η Ουγγαρία, η Σλοβενία και η Σλοβακία, γεγονός που δε την καθιστά πρόσφορη για επενδύσεις στο τομέα του ενδοκλαδικού (intra-industry) εμπορίου. Επίσης και η ύπαρξη έντονων τοπικών αντιδράσεων μέσα από διαφόρων ειδών προσφυγές έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική χρονοτριβή στην υλοποίηση μιας επένδυσης.

Τέλος, ειδικότεροι λόγοι για την έλλειψη ΞΑΕ στην Ελλάδα αποτελούν:

- το πρόβλημα της γλώσσας, εφόσον δεν βασίζεται στο λατινικό αλφάβητο, ενέχει δυσκολίες στην εκμάθησή της από τους ξένους,
- ο εκτεταμένος κρατικός παρεμβατισμός,
- η περιορισμένη διείσδυση νέων τεχνολογιών,
- οι χαμηλές επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη,
- η χαμηλή παραγωγικότητα του εγχώριου εργατικού δυναμικού και
- το μικρό μέγεθος της αγοράς.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας.

Η σημασία της γειτνίασης είναι μεγάλη και αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το ενδοκλαδικό (intra industry) εμπόριο αντιπροσωπεύει το ήμισυ του ενδοκοινοτικού εμπορίου της Ε.Ε. και ένα πολύ μεγάλο ποσοστό είναι ενδοεπιχειρησιακές μεταφορές προϊόντων από τη μία στην άλλη μονάδα της ίδιας εταιρίας. Η Ελλάδα απέχει από τα ευρωπαϊκά βιομηχανικά κέντρα και δεν προσφέρεται για πολύ μεγάλες επενδύσεις αυτού του είδους. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι, ενώ η Ελλάδα δεν είναι η προσφορότερη χώρα για την προσέλκυση μεγάλων ΞΑΕ (greenfield investment), που θα δημιουργήσουν δεκάδες χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας, ωστόσο παραμένει ελκυστική για άλλου είδους ξένες επενδύσεις, οι οποίες και αυτές συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό και την τεχνολογική πρόοδο της οικονομίας, στην αύξηση της απασχόλησης και στη βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων, με αποτέλεσμα να ενισχύουν ουσιαστικά τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Οι ξένες επιχειρήσεις σήμερα ελέγχουν πλήρως ή από κοινού με Έλληνες επιχειρηματίες ένα σημαντικό μερίδιο του παραγωγικού δυναμικού της χώρας, ιδιαίτερα στο χώρο της μεταποίησης. Στις 200 μεγαλύτερες ελληνικές βιομηχανίες ή ακόμη στον τομέα των πολυκαταστημάτων η παρουσία των ξένων εταιριών είναι πολύ μεγάλη. Εκτός από λίγες γνωστές ξένες εταιρίες, Pechiney, Lafarge-ΑΓΕΤ Ηρακλής, Heineken, Johnson & Johnson, Carrefour κ.λπ., πίσω από μια σειρά άλλων εταιριών με ελληνικά ονόματα, συχνά του ιδρυτή της εταιρίας, βρίσκονται ξένες πολυεθνικές. Αυτές ως επί το πλείστον διοικούνται από Έλληνες, γεγονός που υπογραμμίζει την ύπαρξη μιας νέας τάξης ικανών Ελλήνων managers-διευθυντών, οι οποίοι ανταγωνίζονται managers από κράτη με μεγαλύτερη βιομηχανική παράδοση και παιδεία, και αυτό είναι ένα πρόσθετο στοιχείο αισιοδοξίας για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Η Ernst & Young είναι μία από τις μεγαλύτερες εταιρίες παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών και αποτελεί την 7η μεγαλύτερη ιδιωτική επιχείρηση στις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τον Μαρκ Λερμίτ συγγραφέα της έκθεσης της Ernst & Young για τις άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ευρώπη, η Ευρώπη είναι πάντα ελκυστική για επενδύσεις και ιδιαίτερα εξαιτίας της γενικότερης αβεβαιότητας. Οι εταιρείες ευνοούν την Ευρώπη, ως σχετικά πιο ασφαλή προορισμό των επενδύσεων, έστω και αν επίσης πολλοί αντιδρούν, κυρίως αναδιπλούμενοι στην ιστορική τους έδρα, για να μειώσουν τα ρίσκα. Ο λόγος είναι ότι η Ευρώπη διαθέτει εύρυθμες αγορές εργασίας, οι οποίες θα βοηθήσουν να διατηρηθούν οι θέσεις απασχόλησης και

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

αυτό τώρα θεωρείται από τους επιχειρηματίες ως πλεονέκτημα, ενώ για τους Ευρωπαίους είναι ένας πρόσθετος λόγος να μείνουν στη χώρα τους. Άλλος ένα λόγος που δεν καταγράφεται μείωση των ΞΑΕ στην έρευνα, είναι ότι η πραγματικότητα της επίπτωσης μιας βαθιάς ύφεσης στις επενδύσεις δεν έχει ακόμη εμφανιστεί σύμφωνα με τον κ. Λερμίτ. Οι επενδυτικές αποφάσεις για το 2008 είχαν ληφθεί αρκετούς μήνες πριν από την κρίση, πράγμα που εξηγεί γιατί η Ευρώπη προσέλκυσε τόσα σχέδια για άμεσες ξένες επενδύσεις όσα και το 2007. Η πιο πιθανή πρόβλεψη της για τις ΞΑΕ είναι ότι θα συνεχίσουν να σημειώνουν πτωτική τάση μέχρι το 2010 και θα αρχίσουν να αυξάνονται πάλι το 2011.

6.4.12. Τρόποι προσέλκυσης Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

A) Ανάγκη υποστήριξης των επενδυτών από τους κρατικούς φορείς.

Σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία, η Γαλλία, παρότι θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως χώρες επενδυτές, εντούτοις επιδιώκεται η προσέλκυση παραγωγικών ΞΑΕ. Παράλληλα σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες λειτουργούν κρατικοί οργανισμοί και υπηρεσίες που καλούνται να υποστηρίξουν την εισροή παραγωγικών ξένων κεφαλαίων στη χώρα. Τέτοιες υπηρεσίες στην Ελλάδα είναι το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων, που ως αποστολή έχει την προσέλκυση αλλά και την υποστήριξη των ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα καθώς και τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων των Ελληνικών Πρεσβειών μας στο εξωτερικό, που αποτελούν τις μοναδικές «αντένες» του ελληνικού κράτους στις ξένες αγορές και έχουν ως αρμοδιότητα μεταξύ άλλων την παροχή κάθε είδους πληροφόρησης και υποστήριξης στους ξένους επενδυτές, οι οποίοι επιθυμούν να επενδύσουν στην ελληνική αγορά.⁹³

B) Ανάγκη μακροπρόθεσμης επενδυτικής πολιτικής⁹⁴

Η Ελλάδα παρότι έχει κάνει σημαντικά βήματα τα τελευταία χρόνια προς τη σωστή κατεύθυνση, πρέπει και μπορεί να συμμετέχει περαιτέρω ανταγωνιστικά στην παγκόσμια οικονομία, υιοθετώντας μια επενδυτική πολιτική προσέλκυσης διεθνών επενδυτικών κεφαλαίων, εκμεταλλευόμενη τη θέση της ως μέλους της ΕΕ και ως

⁹³ Γιάννης Σαλαβόπουλος, Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Περιοδικό ΧΡΗΜΑ, Τεύχος 320, Απρίλιος 2006

⁹⁴ <http://www.hrma.gr/article.asp?view=90&ref=83>

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία

περιφερειακής οικονομικής δύναμης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Υπάρχει ανάγκη για χάραξη συγκεκριμένης σταθερής και μακρόπνοης επενδυτικής πολιτικής.

Αυτή μπορεί να επιτευχθεί και να υλοποιηθεί με τα ακόλουθα μέσα:

- Σύνδεση της ανώτατης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας
- Επένδυση στην έρευνα, ώστε να αυξηθεί η καινοτομία
- Αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας (γεωργία, τουρισμός, ναυτιλία) αλλά και ανώτατη εκπαίδευση, υγεία, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.
- Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας μπορεί να την καταστήσει κέντρο επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης της Μεσογείου (Μέση Ανατολή, Βόρεια Αφρική)
- Συστηματική προβολή του νέου επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας και των πλεονεκτημάτων του αλλά και των δυναμικών εξωστρεφών επιχειρήσεων του ως «εθνικών πρωταθλητών»
- Εφαρμογή Επαγγελματικού Management στη Δημόσια Διοίκηση, ποιοτικότερη εξυπηρέτηση και απλοποίηση διαδικασιών, απαλοιφή επικαλύψεων, συναρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών και φορέων και ταχύτητα διεκπεραίωσης
- Εγκατάσταση ηλεκτρονικής πλατφόρμας επικοινωνίας και ενημέρωσης μεταξύ των συναρμόδιων υπηρεσιών και φορέων
- Σταθερότητα και εκσυγχρονισμός θεσμικού πλαισίου σε κάθε επίπεδο και όχι συνεχείς και αποσπασματικές νομοθετικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις. Ειδικότερα εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου ίδρυσης των ΑΕ και της φορολογικής νομοθεσίας. Κωδικοποίηση του συνόλου της νομοθεσίας, που αφορά σε επενδύσεις σε ένα ενιαίο κείμενο, με άνωτερο στόχο την απλοποίησή της και την πάταξη της υπερβολικής ρύθμισης και της πολυνομίας.
- Σύνταξη απλού και κατανοητού οδηγού για επενδύσεις στην Ελλάδα. Μετάφραση σε ξένες γλώσσες κατά περίπτωση και διανομή του στους ενδιαφερόμενους επενδυτές από τις κατά τόπους διπλωματικές αποστολές.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

6.4.13. Το θεσμικό επενδυτικό πλαίσιο στην Ελλάδα ιστορικά⁹⁵

Όσον αφορά την Ελλάδα, η ελληνική Πολιτεία μεταπολεμικά προέβη στη θέσπιση αλληπάλληλων επενδυτικών νόμων, οι οποίοι ωστόσο δεν επέφεραν πάντα τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ο πρώτος νόμος που θεσπίστηκε για την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων ήταν το ΝΔ 2687/53 περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού που ήταν και αυξημένης τυπικής ισχύος. Στη συνέχεια θεσπίστηκαν ο νόμος 4171/61 περί λήψεως γενικών μέτρων για την υποβοήθηση της αναπτύξεως της οικονομίας της χώρας και ο νόμος 4458/65 περί βιομηχανικών παροχών, οι αναγκαστικοί νόμοι 89/1967 και 378/1968, ο νόμος 1312/1972 προς ενίσχυση της περιφερειακής αναπτύξεως, το ΝΔ 1377/73 και το ΝΔ 1378/73 περί μέτρων ενισχύσεως της τουριστικής αναπτύξεως. Στη συνέχεια η ελληνική Πολιτεία προχώρησε στη θέσπιση του αναπτυξιακού νόμου 1262/82, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον νόμο 1892/90 και μετέπειτα από τον νόμο 2601/98 που ίσχυε μέχρι πρόσφατα μετά την αντικατάστασή του από τον τελευταίο επενδυτικό νόμο 3299/2004. Ο νόμος 3299/2004 περιλαμβάνει φορολογικές απαλλαγές, επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις χρηματοδοτικών μισθώσεων καθώς και επιδοτήσεις του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης. Για τις νέες επενδύσεις προβλέπονται επιδοτήσεις για την δημιουργία επιχειρήσεων σε βιομηχανικές περιοχές αυξημένες κατά 5% με ένα επιπρόσθετο 5% για το κόστος πρόσληψης νέου προσωπικού. Όσον αφορά τα είδη επενδύσεων ο νέος νόμος στοχεύει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τις επενδύσεις στους τομείς της έρευνας και τεχνολογίας. Σημαντικότερα επενδυτικά κίνητρα προβλέπονται στον τομέα τουρισμού και εμπορίου. Παρά τα πλεονεκτήματά του, τώρα μελετάται η τροποποίηση του ανωτέρω ισχύοντος επενδυτικού νόμου, ο οποίος αναμένεται να προβλέπει μικρότερα ποσά ενισχύσεων από αυτά που ισχύουν σήμερα αλλά και απλούστευση διαδικασιών που ίσχυσε από 1/1/2007. Κανείς δεν αμφισβητεί τις καλές προθέσεις και τις προσπάθειες των εκάστοτε πολιτικών ηγεσιών για την καλλιέργεια ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος και τη θεσμοθέτηση επενδυτικών κινήτρων αλλά και την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των αναπτυξιακών νόμων των τελευταίων ετών σε σύγκριση με τους παλαιότερους, ωστόσο μέχρι σήμερα δεν έχουν υπάρξει εντυπωσιακά

⁹⁵ Γιάννης Σαλαβόπουλος, Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Περιοδικό ΧΡΗΜΑ, Τεύχος 320, Απρίλιος 2006

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

αποτελέσματα εξαιτίας και μόνο αυτών των νόμων. Είναι σαφές ότι το πρόβλημα της προσέλκυσης επενδύσεων δεν είναι θέμα μόνο θεσμικού πλαισίου, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, αλλά είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων οι οποίοι αναλύθηκαν ανωτέρω. Χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών, οι οποίες υιοθέτησαν επιτυχημένα προγράμματα προσέλκυσης επενδύσεων είναι αυτά του Βελγίου, του Λουξεμβούργου, της Σουηδίας, της Ολλανδίας και της Ιρλανδίας.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα και Προτάσεις

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις έχουν αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια σε όλο τον κόσμο, λόγω της τεχνολογικής προόδου, της βελτίωσης των επικοινωνιών με την εισαγωγή νέων τεχνολογικών μέσων (Internet) και του ανοίγματος των συνόρων.

Η αύξηση αυτή είναι σημαντική και στην περιοχή της Μεσογείου εφόσον έχουν ξεπεραστεί όλα τα εμπόδια που υπήρχαν έως τώρα, καθιστώντας τη Μεσόγειο μία περιοχή εύφορη για επενδύσεις.

Η δεκαετία 1997-2007 αποτελεί μία χρονική περίοδο γεμάτη αλλαγές στο σκηνικό των ξένων επενδύσεων με τις χώρες να απολαμβάνουν τα αποτελέσματα της εισροής κεφαλαίων στη χώρα και της αξιοποίησής τους.

Οι κύριες χώρες της Μεσογείου, Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία, καθ' όλη τη διάρκεια της προαναφερθείσας δεκαετίας προσπάθησαν να προσελκύσουν κεφάλαιο ξένων επενδυτών σε όλους του τομείς της οικονομίας ώστε να συμπεριληφθούν ανάμεσα στις χώρες με την υψηλότερη κατανομή εισροών στην περιοχή τους. Η περισσότερο ανεπτυγμένη χώρα μεταξύ των τεσσάρων είναι η Ιταλία η οποία είναι ακόμα και σήμερα ισχυρή ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Οι εισροές ξένων επενδύσεων αυξήθηκαν σημαντικά σε όλες τις υπό εξέταση χώρες μέχρι το 2007 κατά μέσο όρο. Στην περίπτωση της Ιταλίας, η αυξητική τάση της εισροής κεφαλαίων ακολουθούσε την τάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα μέχρι το 2004 παρουσίασε αύξηση στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, ενώ το 2005 βρίσκεται αντιμέτωπη με μία σημαντική μείωση. Το έτος του 2006 έρχεται για να καλύψει τα κενά και να καταγράψει το μεγαλύτερο ποσοστό εισροών στην ιστορία της χώρας, κατάσταση όμως που δεν κράτησε πολύ καθώς το 2007 οι ΞΑΕ μειώθηκαν στο ¼ του 2006. Ισπανία και Πορτογαλία ακολούθησαν παρόμοια πορεία αυξάνοντας μέχρι το 2004 τις ξένες άμεσες επενδύσεις. Το 2005 και το 2006 αποτέλεσαν χρονιές αύξησης των ΞΑΕ, ενώ αντίθετα το 2007 αυτές μειώθηκαν.

Με την πάροδο των χρόνων και τη βοήθεια των ξένων επενδύσεων, οι οικονομίες των χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία), αναπτύχθηκαν και προόδευαν σημαντικά. Μια εταιρία για να επιλέξει τον σωστό τρόπο εγκατάστασης της σε μια

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ξένη αγορά οφείλει να εξετάσει λεπτομερώς όλους εκείνους τους προσδιοριστικούς παράγοντες που συνθέτουν την ιδιοσυγκρασία της, και που αποτελούν ειδικά γνωρίσματα της θυγατρικής, της βιομηχανίας και της χώρας υποδοχής. Οι βασικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες που λαμβάνουν υπόψη τους οι ξένοι επενδυτές συμπεριλαμβάνουν την οικονομική μακροοικονομική και πολιτική σταθερότητα της χώρας υποδοχής, τους νόμους που τη συντελούν, τη γεωπολιτική της θέση και την παραγωγικότητα του εργατικού της δυναμικού. Κάθε εταιρεία που σκέφτεται να επενδύσει στο εξωτερικό, ανάλογα με τη φύση της επένδυσης, αναλύει και κάποιους άλλους παράγοντες, επιπλέον των παραπάνω, όπως η διαθεσιμότητα των παραγωγικών συντελεστών, η κουλτούρα της χώρα υποδοχής και η ζήτηση του συγκεκριμένου προϊόντος-υπηρεσίας στην αγορά.

Οι επιδράσεις που μπορεί να προκαλέσει μία ξένη επένδυση στη χώρα υποδοχής, σύμφωνα με εμπειριστατωμένες μελέτες, αφορούν κυρίως τους μισθούς, την παραγωγικότητα και την εισοδο νέων κλάδων στην οικονομία. Έπειτα από την εισοδο ξένων κεφαλαίων σε μία χώρα, είτε αυτή είναι ανεπτυγμένη είτε κατατάσσεται στις αναπτυσσόμενες χώρες, τα θετικά αποτελέσματα που απολαμβάνει η οικονομία της αφορούν την αύξηση του ΑΕΠ, την βελτίωση του ανταγωνισμού της και την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας της. Παρουσιάζονται ενίοτε και κάποιες αρνητικές επιδράσεις. Συνήθως δημιουργούνται ολιγοπώλια ή μονοπώλια στην αγορά που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς και ισχυροποιούνται ακόμα περισσότερο. Λόγω της αυξημένης χρήσης της τεχνολογίας, τα ποσοστά της ανεργίας μπορεί να αυξηθούν σημαντικά καθώς το εργατικό δυναμικό δεν θα είναι πλέον χρήσιμο αφού τις παραγωγικές εργασίες θα τις αναλαμβάνουν τα μηχανήματα.

Λόγω της όλο και αυξανόμενης ζήτησης για Ξένες Άμεσες Επενδύσεις, οι χώρες που αναζητούν να προσελκύσουν το ενδιαφέρον ξένων επενδυτών, προσπαθούν με διάφορα κίνητρα να αυξήσουν τις εισροές τους σε αυτό τον τομέα. Ένα από τα βασικότερα κίνητρα που μία κυβέρνηση μπορεί να εφαρμόσει είναι η μείωση της φορολόγησης των επιχειρήσεων με διάφορους τρόπους. Συνήθως μειώσεις γίνονται σε φορολογικές απαλλαγές και σε συντελεστές φορολόγησης. Με αυτόν τον τρόπο οι επιχειρήσεις μειώνουν το κόστος τους αυξάνοντας τα επενδυτικά τους σχέδια. Επίσης, ελαχιστοποιώντας τα εμπόδια στη διασυννοριακή λειτουργία, μειώνεται το

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

κόστος μεταφοράς από την μητρική εταιρεία και διευκολύνεται έτσι η λειτουργία της εταιρείας. Τέλος, κατά καιρούς μία κυβέρνηση μπορεί να δώσει επιδοτήσεις που να ευνοούν τις επενδύσεις.

Μερικά βήματα τα οποία θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη θέση της εκάστοτε χώρας που αναζητά την εισροή ξένων επενδύσεων είναι η επένδυση στην έρευνα ώστε να αυξηθεί η καινοτομία, η αξιοποίηση των ανταγωνιστικών της πλεονεκτημάτων σε κλάδους της οικονομίας, η συστηματική προβολή του νέου επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας, η ποιοτικότερη εξυπηρέτηση και απλοποίηση διαδικασιών, η απαλοιφή επικαλύψεων, συναρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών και η μεγαλύτερη ταχύτητα διεκπεραίωσης. Τέλος, απαραίτητη καθίσταται η σταθερότητα και ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου σε κάθε επίπεδο και όχι συνεχείς και αποσπασματικές νομοθετικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις.

Επίλογος

Οι ΞΑΕ αποτελούν αναγκαιότητα σε ότι αφορά την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης. Η εισροή ΞΑΕ σε μία οικονομία, πέρα από την προφανή επίδραση της στον τομέα της απασχόλησης και των φορολογικών εσόδων από την νεοϊδρυθείσα επιχείρηση, είναι παραδεκτό ότι οδηγεί στην δυνατότητα μεταφοράς, διάχυσης και δημιουργίας οργανωτικού know-how στην εθνική οικονομία που δεν υπήρχαν πριν την έλευση της ξένης επένδυσης. Επίσης με έμμεσο τρόπο ισχυροποιεί την ανάπτυξη της οικονομίας, τονώνοντας την μέσα από την διαδικασία δημιουργίας ζήτησης από την πλευρά της ξένης επιχείρησης παροχής υπηρεσιών, ζήτηση την οποία έρχονται να καλύψουν τοπικές επιχειρήσεις. Οι ΞΑΕ συνεπώς προσφέρουν τόσα ώστε να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της προόδου των εθνικών οικονομιών.

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα αυτά στην ουσία οδήγησαν πολλές ελληνικές επιχειρήσεις να μεταναστεύσουν στα Βαλκάνια και όχι οι αιτιάσεις περί κινήτρων από την ελληνική πολιτεία που πολλοί ισχυρίζονται. Συνεπώς είναι φανερό αφενός ότι μεμονωμένα μέτρα δεν είναι αποτελεσματικά καθώς προβλήματα που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα της οικονομίας εν τω συνόλω αποτελούν βασικά εμπόδια στη διαδικασία ανάληψης επενδυτικών πρωτοβουλιών, και αφετέρου δεν θα πρέπει

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

να εστιάσει κανείς την προσοχή του μόνο στις εγχώριες επενδύσεις, αλλά να τις αξιολογήσει συγκριτικά, βάσει των εξελίξεων στο διεθνή περίγυρο.

Εν κατακλείδι οι προοπτικές προσέλκυσης ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα θα εξακολουθήσουν να είναι δυσμενείς στο βαθμό που τα μέτρα πολιτικής δεν συνιστούν ένα συνετό πλέγμα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας και συνεχιστεί ο αποσπασματικός χαρακτήρας θεσμικών μεταρρυθμίσεων.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνική Βιβλιογραφία**

1. Ιωάννης Ασημακόπουλος, Ανδρέας Καραπαπιάς, Σοφοκλής Μπρισίμης, Γεώργιος Συμιγιάννης, Νικόλαος Τσαβέας, Η χρηματοδότηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών: διάθρωση, εξελίξεις και πολιτική.
2. Γιάννης Σαλαβόπουλος, Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας, Περιοδικό ΧΡΗΜΑ, Τεύχος 320, Απρίλιος 2006.
3. Παπαγεωργίου Πέτρος, Χιόνης Π. Διονύσιος, Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, Εκδόσεις Σταμούλη, 2003.
4. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα: Παραγωγικότητα και Διάχυση της Τεχνολογίας, Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 31, Τράπεζα της Ελλάδος.
5. Δημ. Γκουντόπουλος, Η Ελλάδα στη διεθνή αγορά επενδύσεων, εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, , Νοέμβριος 2006.
6. Παλάσκας
7. Υπουργείο Ανάπτυξης, Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, 2005.
8. Εξέλιξη και προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας: Βασικοί Δείκτες", Εθνικό Καποδιστριακό Αθηνών, Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Δεκέμβριος 2005.
9. Λιαργκόβας, 2007. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα
10. Δ. Κυρκιλής, Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και ο Αναπτυσσόμενος Κόσμος, Περιοδικό ΑΓΟΡΑ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ, Τόμος 3, Τεύχος 4, Άνοιξη 1998.
11. Παύλος Πέτρουλας, "Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στην Ελλάδα, Παραγωγικότητα και Διάχυση Τεχνολογίας", Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 21, Τράπεζα της Ελλάδος, Νοέμβριος 2008.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

1. Clough S. – Rapp R., Ευρωπαϊκή οικονομική ιστορία, Η οικονομική ανάπτυξη του δυτικού πολιτισμού, τόμ. 2ος, Παπαζήσης, Αθήνα 1980.
2. Sethi, D. et al “Trends in foreign direct investment flows: a theoretical and empirical analysis”, *Journal of International Business Studies*, Vol. 34, 2003.
3. Yuping Zhou & Sanjaya Lall. “The impact of China’s FDI surge on FDI in South-East Asia: panel data analysis for 1986-2001.”, *Transnational Corporations*, Vol. 14, No.1, April 2005.
4. Nabende, A et al “FDI, Regional Economic Integration and Endogenous Growth: Some Evidence from Southeast Asia”, *Pacific Economic Review*, Vol. 6, No. 3, 2001.
5. De Mello, L. “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey”, *The Journal of Development Studies*, Vol. 34, No.1, October 1997.
6. Rahmah I. and Yusoff, I. “Labour market competitiveness and foreign direct investment: The case of Malaysia, Thailand and the Philippines”, *Journal of the Regional Science Association International*, 2003.
7. Pan, Y. “The inflow of foreign direct investment to China: the impact of country-specific indicators”, *Journal of Business Research*, Vol. 56, 2003.
8. Galan, J. and Benito, J. “Determinant Factors of Foreign Direct Investment: some empirical evidence”, *European Business Review*, Vol. 13, No. 5, 2001.

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

1. <http://www.hrima.gr>
2. <http://economics.forumup.gr>
3. <http://www.nafpaktia.com>
4. <http://www.iobe.gr>
5. <http://dspace.lib.uom.gr>
6. <http://www.ine.es>
7. <http://www.livepedia.gr>

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις στη Μεσόγειο

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

8. <http://www.otenet.gr>
9. <http://users.uom.gr>
10. www.oecd.org
11. <http://www.plant-management.gr>
12. <http://stocks.pathfinder.gr>
13. <http://www.economics.gr>
14. www.doingbusiness.org
15. <http://www.greekmoney.gr>
16. <http://www.investopedia.com>
17. <http://www.translatum.gr>

Οικονομικές Αναφορές

1. UNCTAD, World Investment Report 1996, 2000, 2002, 2003, 2006, 2007.
2. UNCTAD WIR, Country Profile: Spain, Legal framework for FDI.
3. UNCTAD-Handbook of Statistics 2009.
4. UNCTAD, FDI in brief: Spain.
5. UNCTAD, FDI in brief: Italy.
6. UNCTAD, FDI in brief: Portugal.
7. OECD Reviews of FDI, 1994.
8. OECD reviews for FDI, Greece, 1994.
9. OECD Statistics.
10. Economist Intelligence Unit. Country Commerce Spain, February 2004, Internet.
11. Economist Intelligence Unit (2002).
12. The Economists Intelligence Unit. Country Commerce Italy, January 2004.
13. The Economists Intelligence Unit. Country Commerce Portugal.
14. Bank of Portugal, 2006, Annual Report, Athens.
15. Bank of Portugal, 2001, Annual Report, Athens.
16. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Πορτογαλίας IMF.
17. Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο 2006, 2008, 2009.

Συγκριτική ανάλυση Ελλάδα, Ιταλίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας

18. Banco de esraña.

19. ΕΛΚΕ 2003.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Πανεπιστήμιο Πειραιώς